

T.C.

ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ

EGİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ

ANABİLİM DALI

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ İNKILAP TARİHİ VE
ATATÜRKÇÜLÜK DERSİNDE İŞBİRLİKLİ ÖĞRENME
YÖNTEMİNİN ERİŞİYE KALICILIĞA VE DERSE KARŞI
TUTUMA ETKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan

MEHMET TAMER KAYA

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Yaşar AKBIYIK

BOLU-2013

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE,

Mehmet Tamer KAYA'ya ait "Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Erişiyeye Kalıcılığa ve Derse Karşı Tutuma Etkisi" adlı çalışma, jürimiz tarafından İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.(17.07.2013)

Akademik Unvan ve Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Prof. Dr. Yaşar AKBIYIK .....

Üye : Doç. Dr. Cemal AVCI .....

Üye : Yrd. Doç. Dr. Meriç Kanbur TUNCEL .....

Eğitim Bilimleri Enstitüsünün Onayı

Prof. Dr. Soner DURMUŞ

Enstitü Müdürü

ABSTRACT**THE EFFECT OF COOPERATIVE LEARNING APPROACH ON THE ATTITUDES TOWARDS ACHIEVEMENT, RETENTION AND THE LESSON AT THE COURSE OF TURKISH REPUBLIC REVOLUTION HISTORY AND ATATURK'S PRINCIPLES****Mehmet Tamer KAYA****MA Thesis****Department of Elementary School Social Studies Teaching****Supervisor: Prof. Dr. Yaşar AKBIYIK****July 2013, XIII +159 pages**

This study aims to determine the effect of cooperative learning approach (the technique of student teams- achievement divisions) in the “Towards Modern Turkey” unit on the attitudes towards achievement, retention and the lesson at the 8th grade elementary school course of Turkish Republic Revolution History and Atatürk’s Principles.

The study group was comprised of 54 students who were enrolled at an elementary school of Ministry of Education located in Afyonkarahisar Province in 2012-2013 academic years. In the study, pre- and post-test control group design was used. One of the 8th grades was chosen as experiment group and the other as control group. There were 29 and 25 students in the experiment and control groups respectively.

In the experiment group, the courses were taught through cooperative learning approach, and traditional teaching method was followed in the control group. To collect the data, the Academic Achievement Test for the course of Turkish Republic Revolution History and Atatürk’s Principles, and the Attitude Scale of for the course of Turkish Republic Revolution History and Atatürk’s Principles were used. The data were analyzed with the help of SPSS 18.00 package program.

According to the results of the study, both groups showed a significant development throughout the experiment; however, cooperative learning approach was more effective than the traditional teaching method based on the comparison of the scores in the post-tests of the groups. The retention of the students who were taught with cooperative learning approach was better than the retention of the students who were taught with traditional teaching method. Furthermore, in the experimental group, student attitudes changed positively based on the pre- and post-test scores of the attitude scale. In the control group which traditional teaching method was applied, any significant difference could not be found in their attitude scores based on the pre- and post-tests. When the scores of post-tests were compared of both groups, a significant difference could not be found.

Keywords: Cooperative Learning Approach, Traditional Teaching Method, Technique of Student Teams- Success Divisions, Retention, Attitude.

ÖZET

TÜRKİYE CUMHURİYETİ İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİNDE İŞBİRLİKLİ ÖĞRENME YÖNTEMİNİN ERİŞİYE KALICILIĞA VE DERSE KARŞI TUTUMA ETKİSİ

Mehmet Tamer KAYA

Yüksek Lisans Tezi

İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Yaşar AKBIYIK

Temmuz 2013, XIII +159 sayfa

İlköğretim 8. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi “Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar” ünitesinde işbirlikli öğrenme yönteminin (öğrenci takımları başarı bölümleri tekniği) erişiyeye, kalıcılığa, derse karşı tutuma etkisini belirlemek bu araştırmanın amacıdır.

Çalışma, 2012–2013 eğitim-öğretim yılında, Afyonkarahisar ilinde bulunan MEB’e bağlı bir ilköğretim okulunda öğrenim gören toplam 54 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, öntest–sontest kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. 8. sınıfların biri deney grubu, diğeri ise kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Deney grubunda 29, kontrol grubunda 25 öğrenci bulunmaktadır.

Deney grubunda dersler işbirlikli öğrenme yöntemi ile kontrol grubunda ise geleneksel öğretim yöntemiyle yürütülmüştür. Araştırmada veri toplama aracı olarak, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi Akademik Başarı Testi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 18.00 paket programı ile analiz edilmiştir.

Araştırma sonucunda; her iki grupta akademik başarı açısından uygulama süresince kendi içinde gelişme gösterirken, grupların sontest puanları karşılaştırıldığında işbirlikli öğrenme yönteminin, öğrencilerin ders başarısını artırmada geleneksel öğretim yöntemine göre daha etkili olduğu görülmüştür. İşbirlikli öğrenme yöntemiyle ders işleyen öğrencilerin öğrendikleri bilgilerin kalıcılığı, geleneksel yöntemle ders işleyen öğrencilere göre daha etkili olmuştur. Ayrıca işbirlikli öğrenme

yönteminin uygulandığı deney grubu öntest-sontest tutum puanlarına bakıldığında öğrencilerin derse karşı olan tutumları olumlu yönde artmıştır. Geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubu öntest-sontest tutum puanlarına bakıldığında, öğrencilerin derse karşı tutumlarında herhangi bir değişiklik meydana gelmediği görülmüştür. İki grubun sontest tutum puanları karşılaştırıldığında ise anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: İşbirlikli Öğrenme Yöntemi, Geleneksel Öğretim Yöntemi, Öğrenci Takımları Başarı Bölümleri Tekniği, Erişi, Tutum.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmada karşılaştığım her türlü problemin çözümlenmesinde desteğini hep yanımda hissettiğim değerli danışman hocam Sayın Prof. Dr. Yaşar AKBIYIK'a ve eğitimim süresince anlayışını ve hoşgörüsünü benden esirgemeyen Sayın Doç. Dr. Cemal AVCI'ya saygı ve şükranlarımı sunarım.

Yapmış olduğu katkılardan dolayı Sayın Yrd. Doç. Dr. Meriç Kanbur TUNCELE'e teşekkür ederim.

Yüksek Lisans eğitimim süresince bana yol gösteren, desteğini her zaman hissettiğim Sayın Yrd. Doç. Dr. Fahri KILIÇ'a ve çalışmalarım esnasında ve meslek hayatımda bana büyük destek veren ve yardımlarını esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Barış ÇİFTÇİ'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Uygulamam süresince gösterdikleri ilgi, anlayış ve yardımlarından dolayı Çayırbağ Gazi ortaokulu müdürü, öğretmen ve öğrencilerine de teşekkür ederim.

Tüm süreç boyunca her türlü özveriyi göstererek beni destekleyen ve cesaretlendiren sevgili eşim Tuba KAYA 'ya, tez sürecinde dünyaya gelen sevgili kızım Ela Naz KAYA'ya en içten dileklerle teşekkür ederim.

Mehmet Tamer KAYA

Etik İlkelerine Uyulduğuna İlişkin Metin

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum, “**Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Dersinde İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Erişkiye Kalıcılığa Derse Karşı Tutuma Etkisi**” başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim. 17.07.2013

Mehmet Tamer KAYA

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT.....	iii
ÖZET	v
TEŞEKKÜR.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
BÖLÜM I.....	1
1.Giriş.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	3
1.2. Araştırmanın Önemi.....	3
1.3. Araştırmanın Temel Problemi.....	5
1.4. Alt Problemler	5
1.5. Sınırlılıklar	6
1.6. Tanımlar	6
1. BÖLÜM II.....	7
2. Kuramsal Çerçeve	7
2.1.İşbirlikli Öğrenme	7
2.1.1. İşbirlikli öğrenme nedir?.....	7
2.1.2. İşbirlikli öğrenmenin temel ilkeleri	13
2.1.3. İşbirlikli öğrenme teknikleri	17
2.1.4. İşbirlikli öğrenmenin yararları	32
2.1.5. İşbirlikli öğrenmenin sınırlılıkları.....	33
2.1.6. İşbirlikli öğrenmede öğretmenin rolü	34
2.1.7. İşbirlikli öğrenmede öğrencinin rolü	35
2.1.8. İşbirlikli öğrenme yönteminin uygulanışı:	36
2.2. İlgili Araştırmalar.....	37
2.2.1.Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar.....	37
2.2.2.Yurtdışında Yapılan Araştırmalar.....	47
BÖLÜM III	37
3.Yöntem.....	52
3.1. Araştırma Deseni.....	52

3.2. Çalışma Grubu	54
3.3. Uygulama Süreci.....	55
3.4. Veri Toplama Araçları	57
3.4.1. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi tutum ölçeği	57
3.4.2. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi başarı testi	60
3.5. Verilerin analizi.....	64
BÖLÜM IV	65
4.Bulgular.....	65
4.1. Birinci Alt Problem İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	65
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	66
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	67
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	68
4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	69
4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	71
4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	72
4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	72
4.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	73
4.10.Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	74
4.11.Onbirinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	76
BÖLÜM V	79
5. Sonuç ve Öneriler.....	79
Bu bölümde araştırmaya ait deneysel işlemler sonunda elde edilen bulgulardan ulaşılan sonuç ve öneriler yer almaktadır.	79
5.1.Sonuç.....	79
5.2.Öneriler	81
KAYNAKÇA.....	83
EKLER.....	100

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Deney ve Kontrol Gruplarında ki Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	54
Tablo 3.2. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Uygulama Sürecinde Haftalara Göre İşlenen Konular	56
Tablo 3.3. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Tutum Ölçeği Madde Analiz Sonuçları.....	58
Tablo 3.4. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Başarı Testi Belirtke Tablosu.....	61
Tablo 3.5. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Başarı Testi Madde Analiz Sonuçları.....	63
Tablo 4.1. Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin T.C.İ.T.A. Dersi Akademik Başarı Ön Test Puanlarının Sonuçları	65
Tablo 4.2. Deney Grubundaki Öğrencilerin T.C.İ.T.A. Dersi Akademik Başarı Ön Test ve Son Test Puanlarının Sonuçları	66
Tablo 4.3. Kontrol Grubundaki Öğrencilerin T.C.İ.T.A. Dersi Akademik Başarı Ön Test ve Son Test Puanlarının Sonuçları	67
Tablo 4.4. Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin T.C.İ.T.A. Dersi Akademik Başarı Sontest Puanlarının Sonuçları	68
Tablo 4.5. Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin T.C.İ.T.A. Dersi Akademik Başarı Kalıcılık Puanlarının Sonuçları	69
Tablo 4.6. Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin T.C.İ.T.A. Dersine Yönelik Ön Test Puanlarının Sonuçları	71
Tablo 4.7. Deney Grubundaki Öğrencilerin T.C.İ.T.A. Dersine Yönelik Tutum Ön Test ve Son Test Puanlarının Sonuçları	72
Tablo 4.8. Kontrol Grubundaki Öğrencilerin T.C.İ.T.A. Dersine Yönelik Tutum Ön Test ve Son Test Puanlarının Sonuçları	73
Tablo 4.9. Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin T.C.İ.T.A. Dersine Yönelik Sontest Puanlarının Sonuçları	74
Tablo 4.10. Akademik başarı testi ortalama ve standart sapma değerleri.....	75
Tablo 4.11. Öğrencilerin T.C.İ.T.A. Dersi Akademik Başarı Testi Ön Uygulama ve Son Uygulama Puanlarının Ait Oldukları Grup Değişkenine Göre Farklılığına İlişkin Tekrarlı Ölçümler İçin İki Faktörlü Varyans Analizi Testi Sonuçları	75
Tablo 4.12. Akademik başarı testi ortalama ve standart sapma değerleri.....	76

Tablo 4.13. Öğrencilerin T.C.İ.T.A. Dersi Akademik Başarı Testi Son Uygulama ve Kalıcılık Puanlarının Ait Oldukları Grup Değişkenine Göre Farklılığına İlişkin Tekrarlı Ölçümler İçin İki Faktörlü Varyans Analizi Testi Sonuçları.....	77
---	----

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Öğrencileri Akademik Başarıya Göre Gruplara Atama	28
Şekil 2.2. Başlangıç ve Bireysel Gelişme Puanlarının Hesaplanması	30
Şekil 2.3. Grup İlerleme Puanı Çizelgesi	31
Şekil 2.4. Grupların Başarı Kriterleri	31
Şekil 3.1. Deneysel Desen Simgesel Modeli	53
Şekil 3.2. Deney ve Kontrol Gruplarına Uygulanan Ölçekler	54

BÖLÜM I

1.Giriş

Bugün, eğitim sistemlerinin temel amacı, öğrencilere bilgileri aktarmaktan çok bilgiye ulaşma becerilerini kazandırmak olmalıdır. Bu becerileri kazandırmak, ezberden çok kavrayarak öğrenme, karşılaşılan problemleri çözebilme ve bilimsel süreç becerilerine sahip olmayı gerektirir. Bilgi çağının yaşandığı içinde bulunduğumuz yüzyıl; bilgiyi kullanabilmeyi, karşılaşılan problemlere çözüm üretebilmeyi, hızlı kararlar alabilmeyi gerektirmektedir. Eğitimciler, bireylere bu niteliklerin kazandırılması amacıyla mevcut yöntemlerin yeniden düzenlenmesi ve geliştirilmesine yönelik araştırmalara büyük önem vermektedir.

Eğitim ve öğretim alanındaki yapılan çağdaş çalışmalar doğrultusunda, eğitim öğretim alanındaki ders müfredatlarında da yenileşmeye ihtiyaç duyulmuştur. Bunun sonucunda da Milli Eğitim Bakanlığınca hazırlanan yeni Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük müfredatı yapılandırmacı yaklaşım temeline oturtulmuştur. Öğretmen merkezli öğretimden, öğrenci merkezli öğretime, öğrencilerin yaşayarak, görerek, yaparak ve keşfederek öğrenmelerini sağlayacak bir modele geçilmiştir (Palaz, 2010).

Tarih öğretimi, özellikle yeni nesillerin istenilen vasıflarda yetiştirilebilmesi için, kendisine sıkça başvuru olan bir obje durumundadır (Dönmez, 1998). Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi geçmişi kronolojik olarak anlatmakla yetinen statik bir tarih dersi değildir. Bu ders Türk gençliğine ışık tutucu, doğru yol gösterici, dinamik bir kültür dersi olarak düşünülmelidir (Cihan, 1985; Akt: Sapar, 2003).

Aşağıda 8. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programının genel amaçları verilmiştir;

1. Atatürk'ün üstün askerlik, devlet adamlığı ve inkılapçı niteliklerini öğrenerek onun kişilik özelliklerini örnek almak,
2. Millî Mücadeleden hareketle, Türk milletinin özgürlük, bağımsızlık, vatanseverlik, millî birlik ve beraberlik anlayışı ile her türlü zorluğun üstesinden gelebileceğini kavramak,
3. Atatürk'ün önderliğinde gerçekleştirilen Türk İnkılabının tarihi anlamını ve önemini kavramak,
4. Türk Millî Mücadelesi ve İnkılabının, millî ve milletler arası özelliklerini kavrayarak, başka milletlerce de örnek alındığını kavramak,
5. İnsan hakları, ulusal egemenlik, milliyetçilik, demokrasi, çağdaşlık, laiklik ve cumhuriyet kavramlarının Türk milleti için ifade ettiği anlamı ve bunların önemini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenlemek,
6. Atatürk İlke ve İnkılaplarının Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrayarak; laik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmak,
7. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişmek,
8. Ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütün olan Türkiye Cumhuriyeti'nin dinamik temelini Atatürk İlke ve İnkılaplarının oluşturduğunu kavramak,
9. Türkiye'nin jeopolitik önemini bölgesel ve küresel etkileri açısından değerlendirerek iç ve dış tehditlere karşı duyarlı olmak,
10. Türk milletinin bir mensubu ve insanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermektir (MEB, 2006).

Yukarıda bahsedilen amaçları gerçekleştirmek, öğrencilerin sadece anlatılanları dinlemekle yetinmeyerek, bilgiye öğretmenin rehberliğinde ve gözetiminde kendi çabalarıyla ulaşarak, yorum yaparak, tartışarak, birbirlerinin öğrenmelerine katkıda bulunarak öğrenciyi merkeze alan öğrenme yöntemlerini ön plana çıkararak olacaktır.

Öğrencilerin yetenekleri, düşünme tarzları ve ilgileri birbirinden farklıdır. Çağdaş eğitim anlayışı, öğretmeni, öğrenmeyi en üst düzeyde gerçekleştirecek öğretim yöntemini seçme ve uygulama sorumluluğu ile karşı karşıya bırakmıştır. Günümüzde öğrencilerin derslere aktif katılımını sağlayarak onların başarılarını artıran yöntemlerden birisi de işbirlikli öğrenme yöntemidir (Sezer ve Tokcan, 2003) .

İşbirlikli öğrenme öğrencilerin öğrenmeye güdülenmelerine ve dikkatlerini sürdürmelerine yardım eder. Gruptaki her bireyin katkısını gerektirdiğinden öğrencilerin özsaygı, özyeterlilik duygularını geliştirmelerini, birbirlerinden bir şeyler öğrenmelerini sağlar. Öğrencilerin hata yapma kaygısını en aza indirerek öğrenme-öğretme sürecine etkin bir şekilde katılmalarına imkân tanır (Senemoğlu, 2009). Birçok alanda işbirlikli öğrenme ile ilgili yapılan araştırmalar (Açıkgöz, 1993; Kocabaş, 1998; Öner, 1999; Yıldız, 1999; Oral, 2000; Nakiboğlu, 2001; Çetin, 2002; Günay, 2002; Gürol ve Atıcı, 2002; Katılmış, 2002; Gömleksiz ve Onur, 2003; Öner, 2007) işbirlikli öğrenme yönteminin başarıya, öğrenilenlerin kalıcılığına ve derse karşı tutuma, geleneksel öğretim yöntemine göre daha etkili olduğunu göstermektedir.

Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerine bakıldığında daha çok geleneksel yöntem kullanılmaktadır. Bu durum öğrencilerin derse karşı ilgisini azaltmaktadır. Ayrıca derste öğrenilen bilgiler fazla kalıcı olmamaktadır. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin öğretiminde karşılaşılan bu sorunlardan dolayı, çalışmada öğrenci merkezli bir yöntem olan işbirlikli öğrenme yönteminin öğrenci başarısına, kalıcılığa ve derse karşı tutuma etkisi araştırılmıştır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; işbirlikli öğrenme yönteminin (öğrenci takımları başarı bölümleri tekniği) ilköğretim 8. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi “Çağdaş Uygarlık Yolunda Adımlar” ünitesinin öğretiminde öğrencilerin erişimi, kalıcılık ve derse karşı tutumları üzerindeki etkisini incelemektir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Bugünün eğitim sisteminde, öğrencinin düşünmeden, sorgulamadan, eleştirmeden ve birbirleriyle etkileşime girmeden pasif bilgi alıcısı olmaktan çıktığı, bilginin öğrenciye doğrudan aktarılması yerine bireyin zihninde etkileşimli ortamlarda aktif olarak yapılandırıldığı ve öğretmenin öğrenme sürecinde öğrenenlere rehberlik ve koordinatörlük yaptığı kabul edilmektedir. Öğrenme ortamları, öğrenme ve öğretme süreçlerinin aktif olarak yaşandığı yerlerdir. Bu yüzden öğrenme ortamlarında nitelikli ve zengin öğrenme etkinlikleri için çeşitli fırsatlar sunan yaklaşım ve yöntemlerden yararlanılmalıdır.

İşbirliği; toplumsal hayatın akışını sağlayan en önemli etkenlerden biridir denilebilir. Bireyler gerek aile içinde gerek toplumsal hayatta varlıklarını sürdürebilmek için birbirleriyle yardımlaşmak, işbirliği yapmak zorundadırlar. Bu durum eğitim-öğretim ortamları içinde geçerlidir. Bakıldığında eğitimin en önemli amaçlarından biri, bireylere işbirliği içinde çalışma alışkanlıkları kazandırmaktır. Bunun eğitim-öğretim ortamlarında kazandırma yollarından biri, öğrencileri birbirleri ile yardımlaşmaya ve ortak çalışmalara yönlendirmektir.

Bugün eğitim uygulamalarında sıkça yer almaya başlayan işbirlikli öğrenme yöntemi, üzerinde yapılan araştırmalarla dikkat çeken bir konu haline almıştır. Öyle ki, ABD’de bazı okullarda sistem değişikliğine gidilerek işbirliğine dayalı öğrenmeyi sınıf ve okul düzeyinde uygulamaya elverişli düzenlemeler yapılmaktadır (Açıkgöz,1993).

Sosyal Bilgiler ve Tarih dersleri kişilerin yaşadıkları toplumu anlamalarına, elde ettikleri bilgileri yorumlamalarına, eleştirel bir açıdan bakmalarına, değişen dünya koşullarına uyum sağlamalarına ve en önemlisi geçmişe bakarak geleceği inşa etmelerine yardımcı olacak becerileri kazandırmayı amaçlayan konuları içerir. Sosyal Bilgiler ve Tarih gibi öğretilmesinde ve kavratılmasında güçlük çekilen bir dersin öğrenilmesi için geleneksel yöntemlerin yeterli olmadığı birçok araştırma tarafından ortaya konulmuştur (Katılmış,2002: Yıldız, 2002: Kaya, 2004: Çelebi, 2006: Öner, 2007). Belirlenen hedeflere ulaşılabilmesinde seçilen öğretim yönteminin etkililiği oldukça önemlidir. Yapılan araştırmalar işbirlikli öğrenmenin erişimi, kalıcılık ve tutum üzerinde olumlu etkisi olduğunu göstermektedir (Altınsoy, 2007: Aydın, 2009: Buzludağ, 2010).

Yapılan araştırmalara bakıldığında, işbirlikli öğrenme yöntemi üzerine çeşitli alanlarında yapılan çalışmalar bulunmakla birlikte, ilköğretim 8. sınıf öğrencilerine T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretimi üzerine yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi konularının öğretiminde işbirlikli öğrenme yönteminin erişimi, kalıcılık ve tutum üzerindeki etkilerinin araştırıldığı bu çalışma; işbirlikli öğrenme yönteminin öğretimde kullanılmasının olumlu yönlerini ve sınırlılıklarını göstererek yöntem seçimi konusunda öğretmenlere yardımcı olması, Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük konularının

öğretiminde işbirlikli öğrenmenin nasıl uygulanacağına ilişkin verilen bilgilerle, bu yöntemi uygulayacak olan kişilere rehberlik etmesi, işbirlikli öğrenme konusunda yapılacak çalışmalara ışık tutması açısından önemlidir.

1.3. Araştırmanın Temel Problemi

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde İşbirlikli Öğrenme (Öğrenci Takımları Başarı Bölümleri) yöntemi ile yapılan öğretimin erişi, kalıcılık ve derse karşı tutuma etkisi nedir?

1.4. Alt Problemler

1. Deney ve kontrol grubunun öntest başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. İşbirlikli öğrenme yönteminin uygulandığı deney grubunun öntest-sontest başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubunun öntest-sontest başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Deney ve kontrol gruplarının sontest başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
5. Deney ve kontrol gruplarının kalıcılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
6. Deney ve kontrol gruplarının öntest tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
7. İşbirlikli öğrenme yönteminin uygulandığı deney grubunun tutum öntest-sontest puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
8. Geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubunun tutum öntest-sontest puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
9. Deney ve kontrol gruplarının sontest tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
10. Öğrencilerin ait oldukları grup değişkenine göre başarı öntest-sontest puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
11. Öğrencilerin ait oldukları grup değişkenine göre başarı sontest ile kalıcılık puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. Afyonkarahisar ili,
2. 2012-2013 öğretim yılı,
3. Çayırbağ Gazi Ortaokulu, 8/A ve 8/C sınıfı öğrencileri,
4. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi, Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar Ünitesi,
5. İşbirlikli öğrenme yönteminin, öğrenci takımları başarı bölümleri tekniği,
6. Erişi, kalıcılık ve derse karşı tutumları ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Geleneksel Öğretim Yöntemi: Genel olarak öğretmenin liderliğinde gerçekleştirilen, öğretmenin aktif, öğrencilerin pasif oldukları, dersin akışına, öğrencilerin nasıl yönlendirileceğine ve değerlendirmenin nasıl yapılacağına öğretmenin karar verdiği ve alıştırma, tartışma vb. etkinliklerin bireysel çalışma ile sürdürüldüğü öğretim sürecidir (Özbaş, 2006).

İşbirlikli öğrenme Yöntemi: İşbirlikli öğrenme, değişik yetenek, cinsiyet, ırk ve sosyal beceri düzeylerinden gelen öğrencilerin ortak bir amaç doğrultusunda küçük gruplar halinde birbirlerinin öğrenmesine yardım ederek çalışmalarıdır (Açıkgöz, 1992).

Öğrenci Takımları Başarı Bölümleri Tekniği: Sırasıyla takım oluşumu, sınıf sunumu, takım çalışması ve bireysel değerlendirilme aşamalarının izlendiği, takım puanlarının öğrencilerin gelişim puanlarına göre hesaplandığı işbirlikli öğrenme tekniğidir.(Açıkgöz, 2006).

BÖLÜM II

2. Kuramsal Çerçeve

2.1.İşbirlikli Öğrenme

2.1.1. İşbirlikli öğrenme nedir?

Öğrenme ortamları değişik biçimlerde düzenlenebilir. İnsanlar bazen yarışarak, bazen bireysel çalışarak, bazen de işbirliği yaparak öğrenmelerini gerçekleştirirler. Bu yaklaşımların her biri, farklı bir öğrenme anlayışına dayanır ve her birinin iyi ve kötü yönleri vardır (Johnson ve Johnson, 1986). Johnson ve Johnson (1995) ve Saban (2002) üç ayrı sınıf ortamının bulunabileceğini söylemektedir. Bunlar:

Rekabetçi sınıf ortamı: Rekabetçi sınıflarda birinin başarısı, bir diğerrinin başarısızlığını gerektirmektedir. Öğrenciler arasında negatif bir etkileşim ve bağıllık söz konusudur. Bu da öğrenciler arasında hasımlık duygusunu geliştirmektedir. Sürekli bir kıyaslama ve en iyi olanın kazanması durumu söz konusudur.

Bireyselci sınıf ortamı: Öğrenciler, kendi öğrenme amaçlarına ulaşmak için yine kendi bireysel hızlarında ve kendi öğrenme alanlarında birbirlerinden bağımsız olarak ilerler. Her öğrenci kendisi ile yarışır ve birinin başarısı ya da başarısızlığı bir diğerr öğrenciyi ilgilendirmez. Bu da öğrenciler arası sosyal etkileşimi azaltmaktadır.

İşbirlikli sınıf ortamı: Öğrenciler, küçük gruplar halinde kendilerine verilen görevleri yerine getirmek için birbirleriyle işbirliği yaparak birlikte çalışırlar. Grup içindeki herkesin öğrenmesi diğerrlerini ilgilendirir ve herkes birbirlerinin öğrenmesi için de çalışır. Ya birlikte başarılı olunur ya da birlikte başarısız olunur.

İngilizce *Cooperative Learning* kavramı Türkçe’de *işbirlikli öğrenme* (Açıkgöz, 1992; Kasap, 1996; Karaoğlu, 1998; Yıldız, 1999; Kurt, 2001; Tonbul, 2001; Aslan, 2004; Bilgin ve Geban, 2004) *işbirliğine dayalı öğrenme* (Sünbül, 1995; Yılmaz, 2001; Demirel, 2007; Saban, 2002; Sezer ve Tokcan, 2003; Ünsal ve Moğol, 2004) ve *kubaşık öğrenme* (Şimşek, 1994; Gömleksiz, 1997; İflazoğlu, 2000; İflazoğlu, 2003;

Tarım ve Akdeniz, 2003) gibi kavramlarla ifade edilmektedir. Bu araştırmada da kavramı daha iyi ifade ettiğinden *işbirlikli öğrenme* kavramı kullanılmıştır.

İşbirliğı düşüncesi insanlık tarihi kadar eskidir. İlkel toplumlarda bile vahşi hayvan saldırıları, doğal afetler vb. felaketlerle baş edebilmek ve avlanma, yiyecek toplama gibi faaliyetler, bireyler arasındaki işbirliğı ile gerçekleştirilmiştir. Diğer taraftan bizim kültürümüzde de işbirliğı içinde çalışmanın özel bir önemi vardır. Bu önem *imece* geleneğinde açıkça görölmektedir. İşbirliğı gibi işbirlikli öğrenmenin temelleri de oldukça eskiye dayanmaktadır İşbirliğıne dayalı öğrenmenin temelleri, psikoloji kuramlarından Gestalt, bilişsel ve davranışçı yaklaşımlara dayandırılmakta ve John Dewey'nin laboratuvar okul denemesine kadar uzanmaktadır (Genç, 2007; Bülbül, 2007). Çok eskiden beri grup projeleri, grup tartışmaları, grup çalışmaları ve akran öğretimi öğretmenler tarafından kullanılmıştır. Ancak her grup çalışması işbirlikli öğrenme değildir. Birçok grup çalışmasında amaç öğrenmeden, yarışmaya doğru kaymıştır. İşbirlikli öğrenmede ise öğrenciler diğer arkadaşlarının öğrenmelerinden sorumlu olduğu gibi değerlendirme, bireysel ve grup olarak yapılmakta ve tüm grupların başarılı olabileceği bir öğrenme ortamı yaratılmaktadır (Yıldız, 2001; Ekinci, 2005).

Johnson, Johnson ve Holubec (1993) ile Açıkgöz (2006)'ün yaptıkları işbirlikli öğrenme tanımı “öğrencilerin oluşturduğu küçük grupların işbirliğı içerisinde, ortak öğrenme amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmek amaçı ile birbirinin öğrenmesine yardım ederek birlikte çalışma esasına dayalı bir öğrenme ve öğretme tekniğıdir” şeklindedir.

İşbirlikli öğrenme, değişik yetenek, cinsiyet, ırk ve sosyal beceri düzeylerinden gelen öğrencilerin ortak bir amaç doğrultusunda küçük gruplar halinde birbirlerinin öğrenmesine yardım ederek çalışmalarıdır. Grup üyeleri bir işi birbirlerine öğreterek ya da her biri işin bir kısmını yaparak yardımlaşırlar. Gruptaki bir öğrenci, diğer öğrencinin öğrenmesinden ya da gösterdiği çabalardan etkilenmektedir (Açıkgöz, 1992; Açıkgöz, 2006).

İşbirlikli öğrenme, öğrencilerin genellikle 4-6 kişilik küçük gruplarla çalıştıkları, ortak bir amaç doğrultusunda, akademik bir konuda birbirlerinin

öğrenmelerine yardımcı oldukları, grup başarısının değişik yollarla ödüllendirildiği bir öğrenme yaklaşımıdır (Slavin, 1988; Gömleksiz, 1997).

Bir başka tanımda işbirlikli öğrenme, öğrencilerin küçük karma gruplar oluşturarak bir problemi çözmek ya da bir görevi yerine getirmek üzere ortak bir amaç için birlikte çalışarak öğrendikleri öğrenme yaklaşımı olarak tanımlanmıştır (Watson, 1992; Küçük, 2008).

Yukarıda belirtilen tanımlar göz önüne alındığında, işbirlikli öğrenmenin öğrencilerin birbirleriyle rekabet etmeleri yerine birlikte çalışmalarına esasına dayanması nedeniyle klasik öğrenme yöntemlerinden ayrıldığı görülmektedir. Söz konusu yaklaşımda öğrenciler artık bir takımdır ve diğer öğrenme yöntemlerindeki aksine yalnız kendilerinin değil, birbirlerinin başarılarından da sorumludurlar. İşbirlikli öğrenme yönteminde kişisel çalışmaların dışında, grup çalışması ön plana çıkarılmıştır (Açıkgöz 1992; Yılmaz, 2001; Sönmez, 2004; Demirtaş, 2008).

İşbirlikli öğrenme; bireysellikten çok grup çalışmalarını ön plana çıkaran bir yöntemdir. Her birey kendi üzerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirir. Grup çalışması değerlendirilirken bir bütün olarak düşünülür. Ayrıca bireylerin grup içerisindeki performansları kendilerini toplumda daha iyi ifade etmelerine yardımcı olmaktadır (Tongaç, 2006; Öznur, 2008).

İşbirlikli öğrenme yöntemi, öğrencilerin derste daha aktif olmalarını sağlayarak, soru sormalarını, açıklama yapmalarını, örnek vermelerini ya da verilen örneği eleştirmelerini, sınıftaki disiplin sorunlarını azaltarak, ödev, alıştırma vb. etkinliklerin öğrencilerin kendileri tarafından yapılmasını sağlayan bir öğretim yöntemidir. Bu yöntem, sınıfta hızlı ve yavaş öğrenen öğrencilerle ders yapmayı kolaylaştırır ve bu konuda öğretmenin yükünü hafifletir. Ayrıca öğrencilerde zamanla, işbirliği yapma becerisi, sorumluluk duygusu, iletişim becerileri ve aralarında iş bölümü yapma becerileri gelişir. İşbirlikli öğrenme yönteminin uygulamasında öğrencilerin oturma düzeni de öğretmenler tarafından ayarlanır ve birbirleriyle yüz yüze gelerek en iyi şekilde iletişim kurmaları sağlanır (Büyükkaragöz, 1997; Tan, 2005; Efe, 2011).

İşbirlikli öğrenmede öğrenciler, çoklu öğrenme ortamlarında kendi öğrenmelerini yapılandırmakta ve bireysel farklılıklarını ortaya koyabilmektedirler. Ayrıca eksikliklerini tamamlamakta, bildiklerini pekiştirmekte, öğretirken öğrenmektedirler. Öğrenciler gruptaki diğer arkadaşları ile tartışarak, hipotezler geliştirerek, yeni çözüm yolları ortaya koyarak, neleri öğrenip öğrenmediklerinin farkında olarak üst düzey düşünme becerilerini geliştirmektedirler (Doymuş ve diğer., 2004; Ekinci, 2005; Demirdağ, 2011).

İşbirlikli öğrenme son yıllarda ortaya çıkan yeni bir yaklaşım değildir. Çok eskiden beri grup projeleri, grup tartışmaları, grup çalışmaları ve akran öğretimi öğretmenler tarafından kullanılmıştır. Sıklıkla yanlışya düşülen hususlardan biri işbirlikli öğrenme ile grup çalışmasının karıştırılmasıdır. İşbirlikli öğrenme grup çalışmasına benziyor olsa da her grup çalışması işbirlikli öğrenme değildir. Bir grup çalışmasının işbirlikli öğrenme olabilmesi için gruptaki öğrencilerden beklenen, hem kendilerinin hem de diğer üyelerin öğrenmesini en üst seviyeye çıkarmaya çalışmalarıdır. İşbirlikli öğrenmenin en önemli özelliği öğrencilerin ortak bir amaç doğrultusunda küçük gruplar halinde birbirinin öğrenmesine yardım ederek çalışmalarıdır (Açıkgöz, 1992; Küçükahmet, 1997; Yıldız, 2001; Ekinci, 2005).

İşbirlikli öğrenme yöntemi altı aşamadan oluşur (Sönmez, 2004). Bunlar:

- a. Hedefleri belirleme
- b. Kaynaklarla öğrenciye bilgi sunma
- c. Bir konuda çalışacak öğrencilerden küçük bir grup oluşturma
- d. Gruba belirlenen konu üzerinde çalışması için belirli bir zaman verme ve onların takım halinde çalışmalarına yardım etme
- e. Sonuçları değerlendirme
- f. Hem bireyin, hem de grubun erişisini kavrama

Bazı grup çalışmaları öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştırıp sınıf içerisindeki ortamın kalitesini artırırken bazıları öğrenmeye engel olup öğrenciler arasında uyumsuzluk yaratabilir (Johnson & Johnson, 1999a). Bu nedenle öğretmenlerin ne tür bir grup çalışması yaptıklarının farkında olmaları gerekir. Öğrencilerin performanslarına göre, sahte öğrenme grubu, geleneksel sınıf öğrenme grubu, işbirlikli öğrenme grubu ve yüksek performanslı işbirlikli öğrenme grubu olmak üzere dört farklı tip öğrenme grubundan söz edilebilir (Johnson, Johnson & Holubec, 1993; Johnson ve Johnson, 1999b).

Sahte öğrenme grubu: Bu öğrenme grubunda, öğrencilerin birlikte çalışmaları için gruplar oluşturulur ancak grup üyeleri birlikte çalışmak istemeyebilirler. Bir grup hedefi yoktur ve öğrenciler bireysel hedefleri doğrultusunda çalışırlar. Grup içerisindeki her birey kendisinden sorumludur. Öğrenciler grup arkadaşlarını önceden tanıyor olsalar da birlikte çalışmak ve birbirlerine yardımcı olmak istemezler. Grup üyeleri; bilgiyi paylaşmak yerine saklamayı tercih eder diğer üyelere güven duymazlar ve birbirleri ile ilgilenmedikleri, bağlılık duymadıkları için süreç içerisinde grup yapısı gelişmez (Johnson & Johnson 1999a; Johnson & Johnson 1999b).

Geleneksel sınıf öğrenme grubu: Bu öğrenme grubunda ise öğrenciler bir arada çalışmaları için oluşturulan gruplarda, birlikte çalışmak zorunda olduklarını kabullenirler. Buna rağmen grup üyelerinin birbirlerine olan bağımlılıkları düşük düzeydedir ve üyeler birlikte çalışarak yeterli faydayı sağlayamazlar. Bu tür bir grup yapısında öğrenciler başarılarından ötürü grup üyesi olarak değil ayrı bireyler olarak ödüllendirilir. Dolayısıyla öğrenciler bir grup hedefi doğrultusunda değil bireysel hedefleri doğrultusunda çalışmaya yönelir. Öğrenciler kendileri dışında herhangi bir grup üyesinin öğrenmesini sağlamak için sorumluluk almazlar. Sahte öğrenme grubuna göre başarısı daha yüksek bir öğrenme grubudur. Ancak yine de iyi bir grup olmanın temel koşullarını taşımazlar. Hem sahte öğrenme grubunda hem de geleneksel sınıf öğrenme grubunda, grup çalışması yapılandırılmadığından başarının bireysel çalışmalara göre daha düşük olduğu görülmektedir (Johnson ve Johnson, 1999a; Johnson ve Johnson, 1999b; Yıldız, 1999).

İşbirlikli öğrenme grubu: Bu öğrenme grubunda, öğrencilerin temel amacı kendileri ile birlikte diğer üyelerin de öğrenmelerini en üst düzeye çıkarabilmektir. Öğrenciler ortak hedeflerini gerçekleştirebilmek için birlikte çalışırlar ve bireyin başarısı grubun başarılı olmasına bağlıdır. Grup üyeleri, başarılı olmalarının yolunun gruptaki diğer üyelerin de başarılı olmasından geçtiğini bilirler ve bunun için de birbirlerinin öğrenmesinin sorumluluğunu alarak çalışırlar. Esas olan öğrenilen bilgilerin saklanması değil paylaşılmasıdır. Grup üyeleri öğrenme süreci boyunca dayanışma ve işbirliği içerisindedir. İşbirlikli öğrenme boyunca öğrenciler yalnızca bilişsel yönden değil sosyal yetenekleri yönünden de gelişirler (Johnson ve Johnson 1999a; Johnson ve Johnson, 1999b).

Yüksek performanslı işbirlikli öğrenme grubu: Bu grup yapısına bakıldığında, işbirlikli öğrenme grubunun tüm kriterlerini taşır. Yüksek performanslı işbirlikli öğrenme grubunun, işbirlikli öğrenme grubundan en önemli farkı grup üyelerinin birbirlerine olan bağımlılığının daha üst düzeyde olmasıdır. Bu nedenle bu grup işbirlikli öğrenme grubuna göre daha yüksek performansa sahiptir. Ancak çok az sayıda grup yapısı yüksek performanslı işbirlikli grup düzeyine ulaşabilmektedir (Johnson ve Johnson, 1999a; Johnson ve Johnson, 1999b).

İşbirlikli öğrenme, aktif öğrenme yöntemlerinin temelindeki; konuşma, dinleme, yazma ve yansımanın kullanıldığı, bilişsel ve duyuşsal öğrenme ürünleri üzerinde olumlu etkileri kanıtlanmış, işbirliği becerilerinin ön plana çıktığı, temelinde sosyal etkileşim olan, öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verebilen, zihinsel yeteneklerini kullanmasını sağlayan bir öğretim yöntemidir (Yıldız, 1999).

İşbirlikli öğrenmenin etkililiğinin nedenlerini aşağıdaki maddelerle ifade etmek mümkündür(Açıkgöz, 2006):

- a. Bilişsel öğrenme ürünleri ve süreçleri üzerinde diğer yöntemlere göre daha olumlu etkilerinin olması,
- b. Güdü, kaygı, tutum gibi duyuşsal özellikler üzerinde olumlu etkilerinin olması,
- c. Olumlu bir öğrenme çevresinin yaratılmasını sağlaması,

- d. Destekleyici öğrenme ürünlerinin oluşmasına elverişli ortam yaratması,
- e. İşbirlikli öğrenme uygulamalarının özel düzenleme ve harcamalar gerektirmemesi,
- f. Bireyselleştirmeyi kolaylaştırması,
- g. Çağdaş bir öğrenme modeli olan bağımsız öğrenme uygulamasına ya da kendi öğrenmesini kendisinin yönlendirmesine elverişli olması.

Ayrıca işbirlikli öğrenmede öğretmen de kendini geliştirir. Öğretmen öğrenme gruplarının görevlerini denetler ve şu durumlarda onlara rehberlik eder. İşbirlikli öğrenme becerilerini kazandırmak ve ihtiyaçları olduğunda akademik bilgi yardımı sağlamak, öğrencilere kendi çalışma gruplarında yardımlaşma, dönüt verme, takviye ve destek vermek. Bunların dışında işbirlikli öğrenmede öğrencilerden birbirleriyle etkileşim halinde olmaları, fikir ve öğrenme materyallerini paylaşmaları, akademik başarı için birbirlerini desteklemeleri ve cesaretlendirmeleri, sözlü olarak açıklama yapmaları ve kavramları detaylandırmaları, öğrenme için birbirinden sorumlu olmaları beklenmektedir (Anderson, 1989; Gökdağ, 2004).

2.1.2. İşbirlikli öğrenmenin temel ilkeleri

Bir grup çalışmasına işbirlikli öğrenme denilebilmesi için, bazı koşulların yerine getirilmesi gerekir. Bu konuda yapılan araştırmalar sentezlendiğinde aşağıdaki koşullar ortaya çıkmaktadır.

Bunlar; olumlu bağımlılık, bireysel değerlendirilebilirlik, yüz yüze etkileşim, sosyal beceriler, grup sürecinin değerlendirmesi, eşit başarı fırsatı ve grup ödülüdür. Bu koşulların açıklamaları ise şöyledir (Gömleksiz, 1993: Johnson, Johnson ve Holubec, 1993: Johnson ve Johnson, 1995, 1999a, 1999b: Slavin, 1995, 1996: Açıkgöz, 1992, 2006; Özkal, 2000; Tonbul, 2001: Sucuoğlu, 2003: Ekinci, 2005: Tanel, 2006a: Aydın, 2009):

Olumlu bağımlılık:

İşbirlikli öğrenmeyi oluşturmada en önemli ilke, olumlu bağımlılıktır. Öğrenciler grup arkadaşları başarılı olmadıkça kendilerinin de başarılı olamayacağını anladıklarında olumlu bağımlılık sağlanmış olur. Bu yüzden grup hedefleri ile görevleri düzenlenmeli ve öğrenciler birlikte batacakları ya da yüzeceklerine bir şekilde inanmaları gerekir. Eğer olumlu bağımlılık yoksa orada işbirliği de yoktur. Olumlu bağımlılık çeşitli şekillerde desteklenir. Bunun için; ortak ödül verme, kaynakların bütün grup üyeleri arasında paylaşılması ve grubun her üyesine tamamlayıcı bir rolün verilmesiyle sağlanabilir. Olumlu bağımlılıkla grup üyelerinin katkısının yanında, bireylerde kişisel sorumluluk duygusu yaratılabilir, böylece sorumluluktan kaçma, yardım etmek istememe gibi durumlar önlenmektedir (Açıkgöz, 1992, 2006).

Olumlu bağımlılık, olumlu amaç bağımlılığı, olumlu ödül bağımlılığı, olumlu kaynak bağımlılığı, olumlu rol bağımlılığı ile yapılandırılabilir (Açıkgöz, 2006: Ekinci, 2005).

Olumlu amaç bağımlılığı: Ortak bir amaç etrafında grup üyelerinin toplanmasıdır. Öğrenciler birbirlerinin öğrenmelerinden sorumludurlar. Konuyu öğrenirler ve diğer grup arkadaşlarının da öğrenmelerini taahhüt altına alırlar. Ortak bir amaç doğrultusunda hareket ederler.

Olumlu ödül bağımlılığı: Grup üyeleri tarafından elde edilen başarı sonucunda oluşturulan ortak grup ürünü için her bir grup üyesine ortak ödül verilir.

Olumlu kaynak bağımlılığı: Her bir grup üyesi amaca ulaşmak için kaynak, bilgi ve materyallerin bir bölümüne sahiptir. Ortak amaç doğrultusunda bu kaynaklar bir araya getirilerek grubun amacına hizmet etmelidir.

Olumlu rol bağımlılığı: Her bir grup üyesi tamamlayıcı ve birbiri ile ilişkili rollere sahiptir. Bu rollerin gerçekleştirilmesi ortak amacın gerçekleşmesine katkıda bulunur. Ödül, kaynak ve rol bağımlılıkları birlikte olduğu zaman grup üyelerinin ortak amaç doğrultusunda eşgüdümlü etkileşimde bulunacakları ifade edilmektedir.

Bireysel Değerlendirilebilirlik:

Her öğrencinin gruba ne derece katkıda bulunduğu, aldığı sorumluluğu yerine getirip getirmediği onların ancak bireysel bir değerlendirmeye tabi tutularak değerlendirilmeleriyle mümkündür. Bunda amaç, hangi öğrencinin daha çok yardıma ve desteğe ihtiyacı olduğunu saptamaktır. Bu durum öğrenmenin gerçekleşmesi açısından önemlidir. İşbirlikli öğrenme gruplarının amacı, her üyeyi güçlendirerek aktif öğrenmenin içerisine katmaktır (Johnson ve Johnson, 1999a, 1999b).

Bireysel sorumluluğu yapılandırmanın en yaygın yolları şunlardır (Açıkgöz, 1992; Slavin, 1995; Aydın, 2009):

- a. İşbirliğine dayalı öğrenme gruplarındaki öğrenci sayısını küçük tutmak. Böylece bireysel sorumluluk daha da artar.
- b. Her öğrenciye bireysel test uygulamak.
- c. Ders başladığında grubun çalışmasını sunması için gruptan tesadüfi bir öğrenci seçmek.
- d. Gruptaki her öğrencinin grup çalışmasını gözlemek ve gözlem sonuçlarını kaydetmek.
- e. Her grupta bir öğrenciyi “denetleyici” olarak görevlendirmek.
- f. Gruptaki öğrencilerden öğrendiklerini başka bir öğrenciye öğretmelerini istemek.

Yüz Yüze (Destekleyici) Etkileşim:

Yüz yüze etkileşimde öğrenciler öğrenme ve başarı için birbirlerini teşvik ederler. Birbirleriyle yardımlaşma, birbirini destekleme, yapılandırılmış tartışma, birbirine açıklamalar yapma, güdüleme, araç-gereç alışverişi yapma, birbirine dönüt verme gibi davranışlar yüz yüze etkileşimi gerektirir. Yüz yüze etkileşim sayesinde öğrencilerin sadece ortak hedeflerine bağımlılığı artmayıp, birbirlerine olan bağımlılığı da artar. Olumlu bağımlılık birlikte çalışma ortamı oluşturmasına rağmen; aslında öğrencileri beraber çalıştıran ve birbirlerinin başarısını artıran yüz yüze etkileşimdir (Slavin, 1995; Sucuoğlu, 2003).

Sosyal Beceriler:

Farklı özelliklere sahip bireylerin, bir araya gelerek birlikte çalışabilmeleri için karşısındakini dinleme, bildiklerini paylaşma, grup üyelerini destekleme, liderlik, karar verme, güven oluşturma, iletişim ve çelişkiyle baş etme yetenekleri gibi becerilere sahip olması gerekmektedir. Bu becerilere sosyal beceriler, iletişim becerileri, işbirliği becerileri veya grup becerileri adı verilmektedir. Yüksek kalitede işbirliği için sosyal beceriler bireylere öğretilmeli ve kullanabilmeleri için motive edilmelidirler (Slavin, 1995: Tonbul, 2001: Sucuoğlu, 2003).

Grup Sürecinin Değerlendirilmesi:

İşbirlikli öğrenmede grup çalışmaları önemlidir. Grup çalışması sürecinin doğru yapılandırılması işbirlikli çalışmanın başarılı olması anlamına gelir. Grup sürecinin değerlendirilmesi, grup üyelerinin hedeflerine ne kadar ulaştıklarını ve ne kadar etkili çalıştıklarını tartıştıkları süreçtir. Grup süreçlerinin değerlendirilmesi, öğrenme gruplarının grup dinamiğine yoğunlaşmasını sağlar, üyelerin gruba daha aktif katılımında etkin rol oynar ve sosyal becerileri öğrenmelerini kolaylaştırır. Grup sürecinin değerlendirmesi yapılırken, öğrencilere bunun önemi açıklanmalı, yeterli süre verilmeli, değerlendirmenin nasıl yapılacağı açıkça belirtilmeli ve grup üyelerinin katılımı sağlanmalıdır (Açıkgöz, 1992: Gömleksiz, 1993: Slavin, 1995: Özkal, 2000).

Eşit Başarı Fırsatı:

İşbirlikli öğrenme gruplarında her üye gruptaki diğer üyeler başarılı olmadan grubun da başarılı olamayacağını bilir. Burada öğrencilerin başarı düzeylerine bakılmaksızın her öğrencinin eşit derecede çaba göstermesi, gayret sarf etmesi ve her öğrencinin katkısının değerlendirilmesi gerekir. İşbirlikli öğrenme gruplarında özel bir puanlama sistemi ile her öğrencinin katkısının ve çabasının değerlendirilmesi gerekmektedir. Değerlendirme ölçütleri ile her öğrencinin grubu için eşit derecede önemli olması sağlanmalıdır. Düşük başarılı öğrencilerde yüksek başarılı öğrenciler kadar eşit fırsata sahip olmalıdır (Slavin, 1995: Tonbul, 2001: Açıkgöz, 1992: Aydın, 2009).

Grup Ödülü:

İşbirlikli öğrenme gruplarının etkili olabilmesi için, üyelerin kendi başarılarının grubun başarısına bağlı olduğuna inanmaları gerekmektedir. Yani gruptaki üyeler, grubun başarısının kendi çalışmalarına bağlı olduğunu bilmeli ve bu yönde çalışmalıdır. Bu koşulun işbirlikli ödül yapısı ve işbirlikli iş yapısı ile elde edilebileceğini belirtmektedir. İşbirlikli ödül yapısı, grup üyelerinin grup amaçları doğrultusunda grup ürünü ortaya koymaları ve grup halinde ödüllendirilmelerini gerektirir (Açıkgöz, 1992: Johnson ve Johnson, 1999a).

2.1.3. İşbirlikli öğrenme teknikleri

İşbirlikli öğrenme, geleneksel öğretime dayalı sınıflara alternatif olarak ortaya çıkmıştır. İşbirlikli öğrenme teknikleri, çoğu okul dersinde ve herhangi bir düzeyde kullanılabilir. Eğitsel stratejilerle yapılandırılır. Tüm teknikler, öğretmenin yüksek-ortalama-düşük başarı düzeyindeki öğrencilerden, erkek ve kızlardan ve akademik olarak avantajlı sınıf arkadaşları yanında, temelde akademik olarak dezavantajlı olan öğrencilerden oluşan 4 ile 6 kişilik gruplara ayırmasını kapsar. Diğer bir değişle her grup başarı düzeyi, cinsiyet ve köken yönünden sınıfın küçük bir evrenidir. İşbirlikli öğrenme teknikleri 1900'lerin başına kadar uzanan sosyal, psikolojik araştırma ve teoriye dayanır. Bunlar bir noktaya kadar sınıfın uygulama gereksinimlerini karşılamak, işbirliğini kullanmanın getirdiği problemleri çözmek için uygulanmıştır. İşbirlikli öğrenmenin işleyişini sağlayan motor daima aynıdır; ortak bir hedef için çalışan heterojen gruplar (Slavin, 1982).

İşbirlikli öğretimin birçok tekniği vardır (Açıkgöz,1992). Bunlar:

Birlikte Öğrenme, Akademik Çelişki, Öğrenci Takımları, Öğrenci Takımları Başarı Bölümleri, Takım-Oyun- Turnuva, Takım Destekli Bireyselleştirme, Birleştirilmiş İşbirlikli Okuma ve Kompozisyon, İşbirliği-İşbirliği, Birleştirme I (Jigsaw 1), Birleştirme II (Jigsaw 2), Birlikte Sorulım Birlikte Öğrenelim, Yeniden Uyarlanmış Birleştirme, Grup Araştırması teknikleridir.

En fazla araştırılan ve kullanılan işbirlikli öğrenme teknikleri aşağıda belirtilmiştir (Slavin, 1982).

1. Birlikte Öğrenme
2. Birleştirme I(Jigsaw 1)
3. Birleştirme II(Jigsaw 2)
4. Takım-Oyun-Turnuva
5. Grup Araştırması
6. İşbirliği- İşbirliği
7. Öğrenci Takımları Başarı Bölümleri

Bugüne kadar geliştirilen ve çeşitli kaynaklarda sıklıkla kullanıldığı belirtilen işbirlikli öğrenme tekniklerinin genel özellikleri aşağıdaki şekilde açıklanabilir:

Birlikte Öğrenme

Birlikte öğrenme tekniği David ve Roger Johnson tarafından geliştirilmiştir. İlk şekliyle en önemli özellikleri; grup amacının olması, düşünce ve malzemelerin paylaşılması, iş bölümü ve grup ödülüdür. İlk uygulamaları sırasında, öğrencilerin, bir tek ürün ortaya koymak için grup hâlinde çalışmaları, düşüncelerini, malzemelerini paylaşmaları, sorularını öğretmenden önce birbirine sormaları, grup ediminin ödüllendirilmesi sağlanmıştır (Açıkgöz, 2006). Daha sonra teknik üzerinde yoğun araştırmalar yapılmış ve araştırma sonuçlarına göre teknik değiştirilip geliştirilmiştir.

Gruplar heterojendir ve genellikle 2-6 kişiden oluşmaktadır. Her grup üyesine konu ile ilgili çalışma yaprakları verilmekte ve bu çalışma yaprakları üzerinde çalışmaları istenmektedir. Grup üyeleri kendi aralarında çalışmakta, herhangi bir sorun olursa, önce kendileri çözmek için uğraşmakta, daha sonra öğretmene sormaktadırlar. Her grup çalışması sonunda bir grup ürünü ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmalar sırasında her grup üyesi, grubunun başarılı olması için elinden geleni yapmaktadır. (Açıkgöz, 1992).

Birlikte öğrenme tekniğinin son şekli ve uygulaması sırasında yer alması gereken işlemler şunlardır (Johnson ve Johnson 1993; Açıkğöz, 2006):

Öğretimsel hedeflerin belirlenmesi: Bu hedefler, akademik ve işbirliği becerileri olmak üzere iki grupta toplanabilir. Genellikle akademik hedefler üzerinde durularak işbirliği becerileri ihmal edilmektedir.

Grup büyüklüğüne karar verme: Grup büyüklüğü iki ile altı kişi arasında değişebilir. Grubun büyüklüğünü zaman, malzeme sayısı gibi etkenler belirler.

Öğrencilerin gruplara ayrılması: Bu aşamada dikkat edilmesi gereken en önemli nokta; yetenek, cinsiyet, sosyo-ekonomik özgeçmiş, çalışkanlık vb. özellikler açısından heterojen gruplar oluşturulmasıdır. Ayrıca, grupların birlikte çalışma süreleri de önemlidir. Öğrencilerin hep aynı grupta çalışmaları yerine değişik gruplarda çalışmaları sağlanmalıdır.

Sınıfın düzenlenmesi: Kolay iletişim kurabilmeleri için öğrenciler birbirlerine mümkün olduğu kadar yakın, gruplar ise mümkün olduğu kadar uzak oturmalıdır. Bunun amacı, grup üyelerinin diğer grupları rahatsız etmeden iletişim kurabilmeleridir.

Öğretim malzemelerinin bağımlılık yaratacak biçimde planlanması: Bu işlem, özellikle işbirlikli öğrenme uygulamalarına yeni başlayan ve grupla çalışma becerilerini kazanmamış öğrencilerin katılımını sağlamak için gereklidir. Bunu sağlamanın bir yolu, her gruba öğrenme malzemesinden bir kopya vererek öğrencileri, o malzemeyi paylaşmak zorunda bırakmaktır.

Bağımlılığı sağlamak için grup üyelerine roller verme: Bu amaçla verilebilecek roller şunlardır:

Grubun ulaştığı sonuç ya da yanıtları, yeniden kısaca açıklayan, *özetleyici*; her öğrencinin öğrenilenleri tam olarak açıklayıp açıklayamadığını sınavan, *denetleyici*; üyelerin açıklama ya da özetlerindeki yanlışları düzelten, *netlik denetçisi*; yeni öğrenilenler ile önceki öğrenilenler arasında bağ kuran, *bağ kurucu*; grubun gereksinim duyduğu malzemeleri getiren, *malzemeci*; diğer gruplarla iletişim kuran, *araştırmacı-koşturmacı*; grubun kararlarını ve grup raporunu kaleme alan, *yazıcı*; üyelerin katılımını

arttırmaya çalışan ve pekiştiren, *özendirici*; grubun ne derece iyi çalıştığını değerlendiren, *gözlemci*.

Akademik işin açıklanması: Öğrencilere ne yapmaları gerektiği bildirilmeli ve o işi nasıl yapacakları açıklanmalıdır.

Olumlu amaç bağımlılığının yaratılması: Öğrencilerden grup ürünü isteyerek ya da grup ödülü vererek sağlanabilir.

Bireysel değerlendirme: Sınavların bireysel olarak verilmesi, ya rastgele seçilen öğrencilere grup çalışmasıyla ilgili sorular sorulması ve grup üyelerinin birbirlerinin çalışmasını düzeltmesi ya da grup notunun rastgele seçilen öğrencinin çalışmasına dayalı olarak verilmesi gibi önlemler bu noktada yardımcı olabilir.

Gruplar arasında işbirliğinin sağlanması: Grup içinde işbirliğinin yararları bütün sınıfa yayılabilir. İş biten grup, diğer gruplara yardımcı olabilir.

Başarı için gerekli ölçütlerin açıklanması: İşbirlikli öğrenme durumlarında, ölçüt dayanaklı değerlendirme yapılmalıdır. Bir başka deyişle, öğrencilerin bir eğri üzerindeki başarıları birbirleriyle karşılaştırılarak değil önceden belirlenmiş ölçütlere göre değerlendirilmelidir.

İstendik davranışların belirlenmesi: İşbirliği, işe-vuruk olarak tanımlanmalıdır. Başlangıçta; *grupta kalma, sessiz konuşma, sırayla yapma, birbirine adıyla seslenme* gibi davranışlar üzerinde durulabilir. Daha sonraki aşamalarda şu davranışlar vurgulanabilir:

- a. Her üyenin, yanıtın nasıl elde edileceğini açıklaması
- b. Her üyenin, yeni öğrenilenlerle önceki öğrenilenler arasında bağ kurması
- c. Gruptaki herkesin öğrenme malzemesini anlayıp anlamadığının ve yanıtlara katılıp katılmadığının kontrol edilmesi
- d. Herkesin katılmasının özendirilmesi

e. Diğer grup üyelerinin söylediklerini dikkatlice dinleme

f. Mantıklı olduğuna inanmadıkça düşüncesini değiştirmeme (çoğunluk kuralı öğrenmeyi artırmaz)

g. İnsanları değil düşünceleri eleştirme.

Öğrenci davranışlarının yönlendirilmesi: Grupların çalışması sırasında öğretmen, öğrencilerin hangi noktalarda hangi sorunlarla karşılaştıklarını saptamak için grupları gözler. Bu gözlem, öğrencilerin gösterdikleri istedik ve istenmedik davranışları saptamak amacıyla da yapılır.

Grup çalışmasına yardımcı olma: Gruplar çalışırken öğretmen; soruları yanıtlayarak, açıklamalar yaparak, tartışarak öğrencilere verilen işi bitirmelerinde yardımcı olur.

İşbirliği becerilerini öğretebilmek için araya girme: Grup çalışması sırasında öğretmenin birlikte çalışmakta güçlük çeken öğrencilerin işbirliği yapmalarını sağlayacak öneriler getirmesi ve bu becerileri gösteren öğrencileri pekiştirmesi yararlı olacaktır. Öğretmen, ne zaman ve nasıl araya gireceğine duruma göre karar vermelidir. Bazen sorunun çözümüyle ilgili önerilerde bulunurken bazen de öğrencilere yaptıkları işi bir yana bırakıp sorunu çözmeye çalışmalarını söyleyebilir.

Dersi sona erdirme: Dersin sonunda öğrenciler o derste öğrendiklerini özetleyebilmeli ve bunları nerede kullanacaklarını anlayabilmelidirler.

Öğrenci öğrenmesini nitel ve nicel olarak değerlendirme: Herhangi bir işbirlikli öğrenme durumu sonunda ortaya çıkan ürün; ya bir grup raporu ya grupça hazırlanmış bir dizi yanıt ya da tek tek öğrencilerin sınav puanları gibi bazı ölçümler olacaktır. Ölçüm ne olursa olsun öğrenme sürecinin sonunda öğrencilerin öğrenmeleri ve işbirliği becerileri değerlendirilmelidir.

Grubun ne kadar iyi çalıştığının değerlendirilmesi: Zaman sınırlı da olsa işbirlikli öğrenme uygulamasından sonra grupta nelerin iyi yapıldığı yapılmadığının

değerlendirilmesi gerekir. Zaman uygun olursa, grupların deneyimlerini paylaşabilmeleri için değerlendirme sınıfça da yapılabilir.

Akademik çelişkiler oluşturma: İşbirliği gruplarında öğrenciler arasında hangi yanıtın verilmesi ve grubun nasıl çalışması gerektiği gibi konularda anlaşmazlıklar çıkabilir. Öğrenme sırasında eskilerle yeniler arasında *çatışma* çıkması kaçınılmazdır. *Çelişki* ise, iki ya da daha fazla kişinin düşünceleri, bilgileri, sonuçları, kuramları birbiriyle uyuşmadığı zaman ortaya çıkar. İşbirlikli öğrenme gruplarında çalışan öğrencilerin katılımlarını ve güdülerini artırmak için akademik çelişki oluşturulabilir.

Birleştirme I (Jigsaw I)

Aronson tarafından geliştirilmiştir. Birleştirme I tekniği grup üyeleri arasında dayanışma ve işbirliğinin gelişimine katkı sağlarken, öğrencilerin öğrenme becerilerinin gelişimine de yardımcı olur. Ayrıca grup üyelerinin her birinin gruba katkıda bulunmasına da imkân verir. Grup dinamiği ve sosyal etkileşime odaklanmış bir tekniktir (Yavuz, 2005).

Gruplar üç ile yedi kişi arasında değişir ve heterojendir. Konu üye sayısınca alt konulara bölünür ve gruptaki tüm üyelere paylaştırılır. Her öğrencinin çalışacağı bir alt konu vardır. Öğrendikleri bu alt konuyu diğer arkadaşlarına öğretmekle sorumludurlar. Diğer gruptaki öğrencilerden aynı alt konuyu çalışacak öğrenciler *uzmanlık* grubu adı verilen yeni bir grup oluştururlar. Bu grupta öğrenciler konuyu diğer arkadaşlarına nasıl öğreteceklerini planlarlar ve asıl gruplarına geri dönerler. Gerek görülürse birbirlerine soru sorabilirler ve bu şekilde de konunun tam olarak anlaşıldığından emin olurlar. Tüm öğrenciler bireysel olarak sınava tabi tutulurlar ve grup değerlendirilmesi yapılır (Açıkgöz, 2006; Ekinci, 2005).

Birleştirme I tekniğinin uygulanması sırasında şu işlemlere yer verilir (Kagan, 1982).

Özel tasarlanmış müfredat materyaller: Müfredat materyalleri diğer kaynaklara başvurmadan elde edilecek bilgileri sağlamak için tasarlanır ya da tekrar yazılır.

Takımın yapısı ve iletişim çabaları: Takım üyeleri arasında iletişim, birleştirme tekniğinin önemli bir parçası olduğundan, öğrencileri birlikte çalışmaya ve gruplar hâlinde iletişim yapmaya hazırlayan özel takım yapılarını ve iletişim çabalarını içerir. Takım yapısı; rol yapma, fikir alışverişi ve özel olarak hazırlanmış grup aktivitelerini kapsar.

Grubun öğrenci lideri: Yoğun takım çalışmaları sırasında, grup liderinin önemi sürekli olarak vurgulanır. Grup lideri öğretmen tarafından seçilir ve grubu organize etmeye yardımcı olması, grubu görevde tutması, öğrenci öğretmen irtibatını sağlaması, anlaşmazlıkları örtmeye yardımcı olması beklenir.

Takımlar: Takımlar beş altı kişiden oluşur. Heterojen gruplar tercih edilir.

Uzman gruplar: Öğrenciler kendi gruplarından ayrılarak aynı konuyu hazırlamakla sorumlu öğrencilerle uzmanlık grupları oluştururlar. Üyeler uzman gruplarda bilgi alışverişi yapmak ve her öğrencinin takımına sunacağı materyali incelemek için toplanırlar, bunları gerçekleştirdikten sonra gruplarına dönerler.

Grup içi öğretim: Yeniden bir araya gelen grup üyeleri hazırladıkları konuları birbirlerine öğretmekle yükümlüdür. Onlara bunun için belirli bir süre verilir ve bu sürenin sonunda bireysel olarak o konuyla ilgili sınava girecekleri söylenir.

Konunun tümünün öğrenilebilmesi için herkese ihtiyaç vardır. Yani olumlu bağımlılık bir hayli yüksektir. Ayrıca, bütün öğrenciler hem öğreten hem de öğrenen durumundadır. Dolayısıyla, bazı öğrencilerin ön plana çıkabileceği bir ortam yoktur. Tersine, herkesin katkısı önemlidir. Birbirlerine ihtiyaç duymaları, öğrencilerin; öne geçmek, herkesten üstün olmak için uğraşma eğilimlerini azaltmaktadır (Açıkgöz, 2006; Kırbaş, 2010).

Birleştirme II (Jigsaw 2)

Aronson tarafından geliştirilmiş olan birleştirme tekniği üzerinde, tekniği daha kullanışlı duruma getirmek amacıyla Slavin tarafından bazı değişiklikler yapılarak Birleştirme II tekniği ortaya çıkarılmıştır (Açıkgöz, 2006).

Birleştirme II tekniğinde öğrenciler takım hâlinde çalışırlar. Birleştirme II de öğrenciler dört beş kişilik gruplara ayrılırlar. Kısa öyküler, biyografiler gibi öğretim materyallerini okurlar ve takım üyelerinden her birine üzerinde uzman olacağı bir başlık verilir. Öğrenciler uzman gruplarında bu konuları tartışırlar, daha sonra kendi takım arkadaşlarına kendi öğrendiklerini öğretirler (Slavin, 1982). Sonunda, takımlar görevlerini tamamlayınca bütün öğrencilere bireysel testler verilir. Her bireyin üniteadaki bireysel test puanı kaydedilir. Onların bireysel test puanları takım, toplam ve ortalama gelişme puanlarını etkiler. Yüksek puan alan takımlar sınıfta duyurularak ödüllendirilirler. Grup ödülü bireysel akademik performans üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir (Yıldız, 2002; Marangoz, 2010).

Takım-oyun-turnuva

Teknik, John Hopkins Üniversitesi'nde De Vries ve Slavin tarafından geliştirilmiş işbirlikli öğrenme tekniklerinin ilkidir. Öğretmen önce dersi sunar ve öğrenciler konuyu takım arkadaşlarına öğretirler. Sunum sırasında görsel, işitsel araçlardan da yararlanarak ortam zenginleştirilir. Dikkat edilmesi gereken nokta sunumun amaçlanan konu üzerinde odaklaşmasıdır. Öğrenciler takımlarının temsilcileri olarak diğer takımlardaki öğrencilerle yarışırlar ve yarışma sonucu elde ettikleri puanlarla takımlarına destek olurlar. Öğrencilerin takımlarına puan kazandırmada eşit şansa sahip olduklarından emin olmak için, turnuva masaları yetenek seviyeleri bakımından homojendir. Yarışma sırasında öğrenciler birbirlerine yardım etmezler. Öğrenciler, kendileriyle geçmiş puanları yaklaşık aynı olan öğrencilerle üçer kişilik turnuva masalarında karşılaşırlar. Öğrencinin düzeyi yükseldikçe, bir üst turnuva masasında yarışabilir. Turnuva masasında kazanan öğrenci, kendisine ve takımına altı puan getirir. Öğrencilerin aldıkları puanlar toplanarak, takım puanları elde edilir. Yüksek düzeyde yeterlik gösteren takımlar, sertifikalar ya da değişik takım ödülleri kazanırlar (Kagan, 1982; Açıkgöz, 1992; Gömlüksiz, 1993; Akansel, 1999; Özdemir, 2005; Kırbaş, 2010; Marangoz, 2010).

Grup araştırması tekniği

John Dewey tarafından temelleri atılmış olan bu teknik daha sonra özellikle Sholomo ve Yael Sharan ile Rachel Hertz-Lazarowitz tarafından geliştirilmiştir. Bu

teknikte etkinlikler daha çok öğrenciler tarafından yürütülmektedir. Bireyler arası diyalogu temel alan bu teknik sınıftaki öğrenmenin duyuşsal ve sosyal yönlerine ağırlık vermektedir. Öğrenciler; bir konuyu planlayarak, o planı uygulayarak, bilgi toplayarak ve o bilgileri çok yönlü bir problemin çözümünde kullanarak, sentezleyerek ve çalışmalarını birleştirerek araştırma yaparlar (Açıkgöz, 1992; Sünbül, 1995; Açıkgöz, 2006).

Tekniğin başlıca dört özelliğı vardır:

Seçilen konu alt konulara ayrılarak küçük gruplar hâlinde çalışmakta olan öğrencilere verilir.

Çalışma konuları bağımlılığı sağlayıcı işbölümünü gerçekleştirecek biçimde düzenlenir.

Öğrenciler arasında çok yönlü iletişim kurulur. Bunun için öğrenciler iletişim ve sosyal becerilerin kazandırıldığı bir ön yetiştirmeden geçirilirler.

Öğretmenin, kaynak kişi ve kolaylaştırıcı olma rolü. Öğretmenler gruplar arasında dolaşarak, öğrencilerin karşılaştıkları sorunların çözümünde öğrencilere yardımcı olurlar (Açıkgöz, 2006; Özdemir, 2005; Demirdağ,2011).

Yönteminin uygulanması 6 basamaklı bir süreçtir. Bu basamaklar şunlardır:

a. Araştırılacak konuyu aydınlatma ve araştırma grupları içinde öğrencileri örgütleme

b. Gruplar içinde planlama ve araştırma

c. Araştırmayı gerçekleştirme

d. Araştırma raporlarının hazırlanması

e. Araştırma raporlarının sunulması

f. Değerlendirme (Kagan, 1982; Gömleksiz, 1997; Çetin, 2002; Açıkgöz, 2006; Özdemir, 2005; Öner, 2007; Marangoz, 2010; Kırbaş, 2010).

İşbirliği-işbirliği

Yöntem, Kagan tarafından geliştirilmiştir. Bu yöntemin temel mantığı, öğrencilerin doğal merak, zekâ ve yeteneklerini ortaya çıkarmak için uygun öğrenme ortamı yaratmaktır. Eğitim ortamı, öğrencilerin önce kendilerini ve dünyayı anlamalarını sonra da bunu diğerleriyle paylaşmak üzere işbirliği yapmalarını sağlayacak biçimde düzenlenmelidir. İşbirliği-işbirliği basit ve esnek bir yöntemdir. Ancak yöntemin başarılı olma olasılığını arttıracak bazı öğeler vardır (Açıkgöz, 2006; Marangoz, 2010; Kırbaş, 2010).

İşbirliği-işbirliği tekniğinin başarılı olmasını sağlayacak öğeler şunlardır (Kagan, 1982):

1. Öğrenci merkezli sınıf tartışmaları
2. Öğrenci takımlarının seçimi
3. Takımların oluşturulması
4. Takım konusunun seçimi
5. Alt konu seçimi
6. Alt başlık hazırlığı
7. Alt başlık sunumu
8. Takımların sunum için hazırlanması
9. Takım sunumu
10. Değerlendirme

Öğrenci takımları başarı bölümleri (ÖTBB)

Araştırmada, işbirlikli öğrenme yöntemlerinden Slavin tarafından geliştirilen “Öğrenci Takımları Başarı Bölümleri” tekniği kullanılmıştır.

Öğrenci Takımları Teknikleri 1970'lerin başlarından 1986'ya uzanan bir süreçte Slavin ve arkadaşları tarafından, John Hopkins Üniversitesinde geliştirilmiş ve araştırılmıştır. Bu tekniklerin hepsinde ortak olan kavramlar takım ödülü, bireysel değerlendirilebilirlik ve başarı için eşit fırsattır. Öğrenci takımları başarı bölümleri, takım amaçları ve takım başarısının önemi üzerinde durmaktadır. Yani, üzerinde çalışılan öğrenme malzemesine takımın tüm üyeleri hakim olana kadar takım çalışması yerine getirilmemiş sayılan öğrenci takımları başarı bölümleri tekniğinde, öğrencilerin görevleri takım olarak bir şeyler yapmak değil, takım olarak bir şeyler öğrenmektir (Slavin, 1999; Marangoz, 2010).

Slavin (1999), öğrenci takımları başarı bölümleri tekniğinin üç temel özelliğinden bahsetmiştir:

Takım Ödülü: Bu teknikte takımlar, önceden belirlenmiş olan ölçütlere ulaşırlarsa başarı sertifikaları ya da başka ödüllerle takdir edilirler. Eğer öğrenciler takımlarının *takım ödülünü* kazanmasını istiyorlarsa gerekli bilgileri öğrenmeleri için takım arkadaşlarına yardım etmeli ve öğrenmenin önemli, değerli ve eğlenceli bir iş olduğunu göstererek takım arkadaşlarını ellerinden gelenin en iyisini yapmaya özendirmelidirler (Slavin, 1999).

Takım ödülü konusunda dikkat edilmesi gereken husus, takımların birbirleri ile rekabet içinde olmamasıdır; belirlenen bir haftada takımların hepsi ölçütlere ulaşabileceği gibi hiçbiri de ulaşamayabilir. Yani takım ödülünü bir seferde tek bir takımın alması gibi bir şart yoktur. Çünkü takım ödülü için takımlar birbirine göre değil, önceden belirlenmiş olan kriterlere göre değerlendirilirler (Slavin, 1999; Marangoz, 2010).

Bireysel Sorumluluk: Bir takımın başarısı, tüm takım üyelerinin bireysel öğrenmelerine bağlıdır. Dolayısıyla takım üyeleri birbirlerine özel dersler vermeliler ve takımdaki herkesin, arkadaşlarının yardımı olmaksızın tabi tutulacakları sınav ya da diğer değerlendirmeler için hazır bulunduğundan emin olmalıdırlar. Tekniğin uygulama sürecinde takım arkadaşları her ne kadar hep birlikte çalışacaklarsa da izleme sınavlarına bireysel olarak girecekler ve bu sınavlar sonucunda alacakları puanlar takım

puanlarında etkili olacaktır. Bu sebepten dolayı takım üyelerinin her biri öğrenme malzemelerine tam olarak hâkim olmak durumundadır (Slavin, 1999; Marangoz, 2010).

Başarı İçin Eşit Fırsatlar: Öğrencilerin takımlarına olan katkısı, kendilerinin geçmiş performanslarına göre ilerlemelerine bağlıdır. Bu durum yüksek, orta ve düşük başarı seviyesindeki öğrencilerin ellerinden gelenin en iyisini yapmak için eşit fırsatlara sahip olmasını ve her bir takım üyesinin katkılarının değer kazanmasını sağlar. Bir takım içindeki üyelerin takımlarına yapacağı katkılar birbirine göre değil, her birinin kendi performanslarındaki ilerlemelerine göre değerlendirilir (Slavin, 1999; Marangoz, 2010).

Slavin'e (1999) göre bu teknik beş aşamadan oluşur.

Sunum: Öğrenilecek malzeme öğretmen tarafından sınıfa sunulur. Önce öğrencilere ne öğrenileceği ve bunun neden önemli olduğu açıklanır ve önceki bilgi ve becerilerin kısaca üzerinden gidilir. Sunum, görsel-işitsel malzemelerle desteklenir ve örnekler verilir. Rastgele seçilen öğrencilere sık sık kısa sorular sorularak ne anladıkları saptanır ve varsa yanlışları düzeltilir. Sonraki aşamada bütün öğrenciler örnekler üzerinde çalışırlar ve rastgele tahtaya çağrılırlar; geribildirim alırlar. Öğrencilerin ana fikri anladığı hissedildiği zaman konu ilerletilir.

Takımlar: Öğrenciler akademik başarı, cinsiyet ve sosyoekonomik düzey açısından sınıfı temsil edecek şekilde öğretmen tarafından dördü gruplara atanırlar. Grupları oluştururken ilk dikkat edilmesi gereken nokta akademik başarıdır. Bunun için öğrenciler daha önceki notlarına göre başarı sırasına dizilirler. Genellikle dördü gruplar önerildiği için, sınıf mevcuduna göre grup sayısına karar verilir ve not sıralamasına göre öğrenciler gruplara atanır. Bununla ilgili ayrıntılı bilgi Şekil 2.1.'de verilmiştir (Slavin, 1999).

Şekil 2.1. Öğrencileri akademik başarıya göre gruplara atama

	Sıralama	Grup Ad:
Başarılı Öğrenciler	1	A
	2	B
	3	C

	4	D
	5	E
	6	F
	7	G
	8	H
Orta Başarılı Öğrenciler	9	H
	10	G
	11	F
	12	E
	13	D
	14	C
	15	B
	16	A
	17	A
	18	B
	19	C
	20	D
	21	E
	22	F
	23	G
	24	H
Düşük Başarılı Öğrenciler	25	H
	26	G
	27	F
	28	E
	29	D
	30	C
	31	B
	32	A

Takımın amacı, üyelerini sınavlarda başarılı olacak şekilde hazırlamaktır. Öğretmenin öğrenme malzemesini sunmasının ardından takımlar çalışma yaprakları ya da diğer materyallerle çalışmaya başlarlar. Öğrencilerin birlikte çalışmasını sağlamak

için çalışma kâğıtları her gruba en fazla iki tane verilir. Öğrencilerin gruptaki herkesin anladığından emin olmadan bir sonraki soruya geçmemeleri sağlanmalıdır. Takımın ana amacı üyelerini sınava hazırlamaktır. Her fırsatta öğrencilerin takım için, takımın da üyeleri için ellerinden geleni yapmaları vurgulanır. Slavin (1999), grupların beş-altı haftalık bir çalışmadan sonra öğrencileri yeni takımlara atmanın, düşük puanlı takımlarda olan öğrencilere yeni bir şans vermek, programı canlı tutmak ve de öğrencilerin diğer sınıf arkadaşlarıyla çalışmasını sağlamak açısından faydalı olacağını vurgulamıştır.

Sınav: Bireysel değerlendirilebilirliği sağlamak amacıyla öğrenciler, birkaç oturumda bir, bireysel sınava girerler. Böylece bireysel değerlendirilebilirlik sağlanmış olur. Sınav o konuda kazandırılması planlanan davranışları ölçen, çalışma kâğıtlarındaki sorulara benzer soruların da sorulabileceği bir testtir. Öğretmen sonuçları bir sonraki derse götürmelidir (Açıkgöz, 2006; Marangoz, 2010).

Bireysel İlerleme Puanları: Bu ögenin ana fikri her öğrencinin kendisine göre bir amaç saptanması ve herkesin kendisiyle yarışmasıdır. Öğrencilere önceki sınavlarına ya da bir yıl öncesinin ortalamalarına dayanarak bir “başlangıç notu” verilir. Bu başlangıç notu her sınavdan sonra, son üç sınavın ortalaması alınarak tekrar hesaplanır. Öğrenci bu başlangıç notuna göre daha iyi bir başarı gösterdiği takdirde “bireysel ilerleme puanı” alabilir ve grup puanına da katkıda bulunabilir.

Takımdaki her bir öğrencinin bireysel ilerleme puanı toplanıp üye sayısına bölünerek takım puanı hesaplanır. Bireysel ilerleme puanlarının hesaplanması Şekil 2.2.’deki gibidir (Açıkgöz, 2006).

Şekil 2.2. Başlangıç ve bireysel gelişme puanlarının hesaplanması (Açıkgöz, 2006: 191)

Başlangıç Puanına Göre	Bireysel Gelişme Puanı
10 puandan daha fazla gerileme	0
1-10 puan gerileme	10
0-10 artış	20
10 puandan fazla artış	30
Tam puan (Başlangıç puanından bağımsız)	30

Öğretmenin her grup için hazırladığı çizelge Şekil 2.3.'de verilmiştir. Bu çizelgeye grup üyelerinin bireysel ilerleme puanları kaydedilir ve daha sonra takım ortalaması hesaplanır. Ancak öğrencilere dönem sonunda not verilirken, ilerleme puanları değil sınav puanları göz önünde bulundurulmalıdır. İlerleme puanları da %20 gibi küçük bir oranda ortalamaya katılabilir (Açıkgöz, 2006).

Şekil 2.3. Grup ilerleme puanı çizelgesi (Açıkgöz, 2006: 191)

Grup Adı:

Grup Üyeleri	Haftalar					
	1	2	3	4	5	6
Toplam Grup Puanı						
Üye Sayısı						
Grup Ortalaması						

Takım Ödülü: Bireysel ilerleme puanlarının ortalaması her grup için hesaplanır ve gruplar önceden belirlenmiş bir ölçütü, Şekil 2.4.'de gösterildiği gibi yerine getirirlerse ödüllendirilirler. Bu ödüller sertifika, kutlama gibi çeşitli yollarla verilebilir. Amaç en iyi takımı belirlemek değil, her takımın başarılı olabileceğini göstermektir (Açıkgöz, 2006)

Şekil 2.4. Grupların başarı kriterleri (Açıkgöz, 2006: 191)

Grupların Başarı Kriterleri

Kriter(Grup Ortalaması)	Ödül
15	İyi Takımı
20	Çok iyi Takımı
25	Süper Takımı

2.1.4. İşbirlikli öğrenmenin yararları

İşbirlikli öğrenme ile ilgili yapılan birçok araştırma incelendiğinde yöntemin öğrenci başarısına katkı sağladığı görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre işbirlikli öğrenmenin yararları şu şekilde sıralanabilir:

1- Başarıyı ve kalıcılığı artırır. Yapılan çalışmalarda işbirlikli öğrenmenin başarıyı artırdığı belirlenmiştir (Açıkgöz, 1992; Slavin, 1995; Gömleksiz, 1997; Karaoğlu, 1999; Özkal, 2000).

2- Öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini geliştirir.

3- İşbirlikli öğrenme duyuşsal özellikleri ve sözel iletişim becerilerini geliştirmektedir. Karşılıklı ilişkilerde anlayışı, sosyal gelişmeyi, olumsuzluklara karşı koymayı, kendine güveni arttırmakta ve grup çalışmalarında grup arkadaşlarıyla ve diğer gruplarla iletişime girdiklerinden dinleme, soru sorma, ikna etme becerileri gelişmektedir (Yıldız, 1998).

4- Öğrenciler, işbirlikli öğrenme grupları sayesinde grup içinde çalışma becerisi kazanarak, geleceğe hazırlanmaktadır (Açıkgöz, 1992).

5- İşbirlikli öğrenme öğrencinin derse katılımını arttırmakta, dolayısıyla dikkat eksikliğini azaltmaktadır (Gömleksiz, 1997).

6- Grup çalışması sırasında her grup üyesinin öğrenmesi sağlanmaya çalışıldığından öğretim bireyselleştirilmiş olmaktadır (Açıkgöz, 1992).

7- İşbirlikli öğrenme zaman kullanımı açısından avantajlı bir yöntemdir ve ek zaman gerektirmez. Geleneksel yöntemde kullanılan zaman işbirlikli öğrenme yöntemi için de yeterlidir (Açıkgöz, 1992).

8- İşbirlikli öğrenme çağdaş öğrenme-öğretme anlayışının uygulanmasına elverişlidir. Günümüz eğitim anlayışında öğretmen rehber, öğrenci aktif olmalıdır. İşbirlikli öğrenme de buna olanak sağlamaktadır (Açıkgöz, 1992).

2.1.5. İşbirlikli öğrenmenin sınırlılıkları

İşbirlikli öğrenme çoğu zaman küme çalışması ile karıştırılmaktadır. Küme çalışması konuların paylaştırılarak öğrencilerin bireysel olarak çalıştıkları ve bir yarışma ortamının oluşturulduğu stratejilerden biridir. Her küme çalışması işbirlikli öğrenme değildir. Çünkü işbirlikli öğrenmede ne öğrencileri bireysel çalışmaya itecek bir konu paylaşımı ne de bir yarışma ortamı vardır. Bu açıklamalar ışığında işbirlikli öğrenme koşulları yerine getirilmediği zaman, öğretim ortamı için aşağıdaki gibi sakıncalı durumlar ortaya çıkabilir (Açıkgöz, 1992; Kaya, 2004).

1. Bazı grup üyelerinin grup çalışmasına hemen hemen hiçbir katkı getirmeden başkalarının başarısına ortak olması (hazıra konma).

2. Üyelerden bazılarının başkalarının işlerini kendisine yaptırdığını hissetmesi ve bundan rahatsız olması (sömürülmesi).

3. Başarı düzeyi yüksek grup üyelerinin ön plana çıkarak daha fazla iş yapmaları, dolayısıyla grup çalışmasından daha fazla yararlanırken başarı düzeyi düşük olan grup üyelerinin bunu yapamamaları ve durumlarının daha da kötüye gitmesi (zengininin daha da zenginleşmesi).

4. Başarı düzeyi daha yüksek olan grup üyelerinin düşük olan grup üyelerinin açıklamalarına değer vermemesi (sorumluluğun karışması).

İşbirlikli öğrenmenin oldukça etkili, kullanışlı ve çağdaş bir öğrenim yöntemi olduğu söylenebilir. Ancak bütün bu avantajlarına bakıp işbirlikli öğrenmenin her yerde, her türlü soruna çözüm getireceği düşünülmemelidir. İşbirlikli öğrenme ne kadar etkili olursa olsun sorunlara ancak bir öğretim yönteminin getireceği kadar çözüm getirebilir. Ayrıca işbirlikli öğrenmenin uygun olmadığı konular, gruplar, zamanlar ve amaçlar da olabilir. Böyle durumlarda diğer yöntemlerin uygulanması daha doğru olacaktır (Açıkgöz, 2003; Marangoz, 2010).

İşbirliğine dayalı öğrenmenin yararları ve sınırlılıkları göz önünde bulundurularak değerlendirildiğinde, bu yöntemin öğrencilerin akademik başarıları başta olmak üzere, kendini ifade etme, birlikte daha iyi öğrenme gibi konularda üstün

olduğu; ancak iyi yapılandırılmamış bir programın hem öğrenci, hem de öğretmenler açısından sıkıntı doğurabileceği söylenebilir (Demirtaş, 2008).

2.1.6. İşbirlikli öğrenmede öğretmenin rolü

İşbirlikli öğrenme yönteminde öğretmenin dört görevi vardır. Bunlar; öğretim amaçlarını belirlemek ve açıklamak, öğretim öncesi kararlar almak, değerlendirme süreci için kriterleri belirlemek ve grup çalışmalarının etkili olarak işlenmesini sağlamaktır (Saban, 2002; Özkümüş, 2010). Bu görevleri açıklayacak olursak:

Öğretim amaçlarını belirlemek ve açıklamak: Her ders öncesi, öğretmenlerin işbirlikli çalışmalar için akademik amaçları ve sosyal amaçları belirlemeleri gerekir. İşbirlikli öğrenmede, öğretmenler, grup görevinin ne olduğunu ve görevi tamamlamak için öğrencilerin hangi prosedürleri izlemeleri gerektiğini açıklar.

Öğretim öncesi kararlar almak: İşbirlikli öğrenme öncesinde öğretmenlerin, grubun büyüklüğüne ve grup sayısına karar ermek, öğrencileri gruplara yerleştirmek, öğretim materyallerini seçmek, öğrencilerin rollerinin dağıtımını yapmak gibi görevleri vardır.

Değerlendirme süreci için kriterleri belirlemek: Öğrenciler kendilerinden beklenen performansın seviyesinin ne olduğunu bilmek ister. İşbirlikli öğrenmenin değerlendirilmesi, mutlak değerlendirme esas alınarak yapılır. Değerlendirme süreci, önceden belirlenmiş kriterlere dayalı olarak gerçekleştirilir.

Grup çalışmalarının etkili olarak işlenmesini sağlamak: Öğretmenler öğrencilerin işbirlikli çalışmalarını denetlemeli ve onların verimli bir şekilde etkileşimde bulunmalarını sağlamak için yardım etmelidir.

İşbirliğine dayalı öğrenme, öğretmen merkezli değil, öğrenci merkezlidir. Öğretmen bu modelde daha çok bir koç gibi öğrencilerin aktivitelerden en iyi verimi almasını sağlar. İşbirliğine dayalı öğrenmede öğretmen, yapılacak çalışmalarla ilgili bilgi veren ve gerekli hallerde yol gösteren rehber konumundadır. Bu yaklaşım öğrenci merkezliliği ve öğrencinin aktifliğini esas alırken; öğrenciyi yaparak ve yasayarak

öğrenmeye, araştırmaya, problem çözmeye ve belirlenen rolleri yerine getirmeye teşvik etmektedir (Demirel, 2007; Demirtaş, 2008).

Çalışmalar devam ederken öğretmen, fikir ve düşüncelerin paylaşılmasında, gruptaki her üyenin katılımının sağlanmasında, düşüncelerin birbirleriyle ilişkilendirilmesinde, grup raporunun veya projesinin hazırlanmasında destek olur. Bunun dışında öğretmen geri bildirim vererek, unutulmaları ilave ederek, yapılacak işin anlaşılıp anlaşılmadığını ve diğer gruplarla kurulan iletişimi kontrol ederek, incelenen kavramları mevcut bilişsel çerçeve içine yerleştirerek sürekli öğrencilerin arasındadır (Yıldız 1999; Özküçük, 2010).

2.1.7. İşbirlikli öğrenmede öğrencinin rolü

İşbirlikli öğrenmede grup üyelerinin en önemli özelliği, diğer grup üyeleri ile katılımcı bir şekilde gruba verilen görev üzerinde çalışmaktır. Ayrıca öğrenci, takım becerilerini de öğrenmekle yükümlüdür. Herkes kendi öğrenmelerinden sorumlu oldukları için, plan yapma, gözlemlenme ve kendini değerlendirme becerilerini de edinmeleri gerekmektedir (Richards ve Rodgers, 2001; Uysal, 2010).

Bir öğretmen işbirlikli öğrenme tekniklerini kullanarak, otoriteyi öğrencilere devredebilir. İşbirlikli öğrenciler, bu durumda, kendileri için yeni olabilecek sorumluluklar alırlar. Sorular soran, problem kuran, problem çözen, tıpkı bir bilim insanı gibi davranan yani bilgiyi ortaya çıkarmaya çalışan aktif bir konumdadır. Bundan dolayı işbirlikli öğrenme gruplarının her bir üyesi aşağıdaki sorumluluklara sahip olurlar (Flowers ve Ritz, 1994; Marangoz, 2010; Keban, 2010; Yıldırım, 2011):

- a. Her bir grup üyesi grubun çabalarına yapıcı katkılar yapmak durumundadır.
- b. Grup üyeleri grubun diğer üyelerini katkıda bulunmaya teşvik etmelidirler.
- c. Grup üyeleri görevlerine sadık olmalı ve paylaştıkları amaca yönelik çalışmalıdırlar.
- d. Tüm işbirlikli gruptaki öğrencilerin uzlaşması gerekmektedir
- e. İşbirlikli öğrenme grubunda bulunanlar birbirlerine daima özenli ve saygılı davranmalıdırlar. Her birisi en iyisini öğrenmek ve öğretmek için ellerinden gelenin en

iyisini yapmalıdırlar. "Hepimiz birimiz, birimiz hepimiz için" ve "Bütün her zaman parçalardan daha mükemmeldir" aksiyomlarına adapte olmak durumundadırlar.

2.1.8. İşbirlikli öğrenme yönteminin uygulanışı:

İşbirlikli öğrenmenin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için yapılması gerekenler şöyle sıralanmaktadır (Erden, 1997; Kurt, 2001; Çinici, 2010).

Öğretime başlamadan önce:

Konunun seçilmesi: Öğrencilerin ilgilerinin ve ön bilgilerinin dikkate alınarak uygun konuların seçilmesi gerekir. Ayrıca seçilecek konu materyallerle desteklenmeye elverişli olmalıdır.

İşbirlikli grupların oluşturulması: İşbirlikli öğrenmede genellikle heterojen grupların oluşturulması tercih edilir.

Öğretim materyal ve yönergelerinin geliştirilmesi: Uygun öğretim materyallerinin hazırlanması işbirlikli öğrenmenin en önemli unsurlarındandır. Hazırlanan materyaller öğrenci grubunun ilgilerine ve düzeylerine uygun olmalıdır.

Öğretim sırasında:

Hedeflerin açık bir şekilde belirtilmesi: Öğretmen dersin başında öğrencileri dersin hedeflerinden haberdar etmelidir. Öğrencilere ulaşmaları gereken bilişsel hedeflerin yanı sıra sosyal becerilerin geliştirilmesiyle ilgili hedeflerde bildirilmelidir.

Bilginin sunulması: Öğretimin bu aşamasında öğrencilere kazandırılmak istenilen bilgiler öğretmen tarafından anlatılır yada öğrencilerin hazır materyalleri okumaları istenir.

Grup çalışmalarının başlatılması: Bu aşamada öğrenciler kendi grup üyeleriyle bir araya gelirler.

Rehberlik faaliyetlerinin yürütülmesi: Bu aşamada öğretmen takım çalışmalarına mümkün olduğunca az müdahale etmelidir. Gruplar çalışırken aralarında dolaşmalı,

öğrencileri öğrenme işine katılmaya karşı güdülemeli, yardım isteyen takımlara yol göstermelidir.

Öğretim faaliyetleri sonrasında:

Uygun şekilde değerlendirme yapılması: Öğretim sonunda öğrencilerin hedeflere ulaşma derecelerinin belirlenmesi için değerlendirme yapılması gerekir. İşbirliğine dayalı öğrenmede kullanılan tekniğe uygun değerlendirme yapılır.

2.2. İlgili Araştırmalar

2.2.1.Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Karaoğlu (1998), tarafından “Geleneksel Öğretim Yöntemleri ile İşbirlikli Öğrenmenin Öğrenci Başarısı, Hatırda Tutma ve Sınıf Yönetimi Üzerindeki Etkileri” başlıklı deneysel çalışma yapılmıştır. Kontrol gruplu ön test-son test deneysel desenin kullanıldığı araştırmada, İlköğretim 5. sınıflardan iki sınıf seçilmiştir. Elde edilen verilerden ulaşılan sonuçlara bakıldığında: İşbirlikli öğrenmenin öğrenci başarısını artırma konusunda bütün sınıf öğretimine göre daha etkili olduğu görülmüştür. Öğrencilerin öğrendiklerini hatırda tutmaları konusunda işbirlikli öğrenmenin geleneksel bütün sınıf öğretimine göre daha etkili olduğu, işbirlikli öğrenme tekniğinin uygulandığı sınıf ile geleneksel bütün sınıf öğretiminin uygulandığı sınıfta yer alan sınıf yönetimi süreçleri arasında işbirlikli öğrenmenin uygulandığı sınıf lehine anlamlı farklar olduğu görülmüştür.

Katılmış (2002), tarafından “İşbirlikli Öğrenme ve Geleneksel Öğretim Yöntemlerinin Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularındaki Başarı ve Hatırda Tutma Düzeyleri Üzerindeki Etkileri” başlıklı çalışma yapılmıştır. Araştırma 6. sınıfa devam eden iki grup toplam 76 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Deney ve kontrol gruplarına ön test, son test ve kalıcılık testi uygulanmıştır. Bu testler sonunda; işbirlikli öğretim yönteminin öğrenci başarısı ve hatırda tutma üzerinde geleneksel öğretim yöntemlerinden daha etkili olduğu görülmüştür.

Atar (2003), tarafından "Sosyal Bilgiler Derslerinde Deprem Konusunu İşbirlikli Öğrenme Yöntemi ile Öğretimin Etkililiğinin Araştırılması" başlıklı çalışma yapılmıştır.

Araştırma 62 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonunda şu bulgulara ulaşılmıştır: İşbirlikli öğretim yönteminin uygulandığı deney grubu öğrencileri ile geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubu öğrencileri arasında başarı ve hatırlama tutma düzeyi açısından deney grubu lehine anlamlı bir fark bulunmuştur.

Tarım (2003), tarafından “Kubaşık öğrenme yönteminin matematik öğretimindeki etkinliği ve kubaşık öğrenme yöntemine ilişkin bir meta analiz çalışması” başlıklı çalışma yapılmıştır. Araştırma, dördüncü sınıfta okumakta olan 104 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. İki deney, bir kontrol grubunun yer aldığı araştırmada birinci deney grubunda KDB tekniği, ikinci deney grubunda ikili denetim tekniği, kontrol grubunda da tüm sınıf öğretimi uygulanmıştır. Araştırma için veri toplama aracı olarak başarı testi ve Matematik Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma bulguları deney gruplarında kullanılan işbirlikli öğrenme tekniklerinin akademik başarı üzerinde tüm sınıf öğretiminden daha etkili olduğunu göstermiştir. İki işbirlikli öğrenme tekniği birbiri ile karşılaştırıldığında ise matematik öğretiminde küme destekli bireyselleştirme tekniğinin ikili denetim tekniğinden daha etkili olduğu bulunmuştur. Tutum puanları açısından gruplar incelendiğinde deney ve kontrol gruplarının tutum puanlarında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır. Araştırmanın devamındaki meta-analiz çalışmasında ise Türkiye’de işbirlikli öğrenme yönteminin akademik başarı üzerindeki sonuçları 31 çalışma üzerinde incelenmiş ve işbirlikli öğrenme yönteminin akademik başarıyı arttırmada oldukça etkili olduğu bulunmuştur.

Fidan(2004), tarafından “Sosyal Bilgiler Dersinde İşbirlikli Öğretmenin Erişmeye, Kalıcılığa ve Derse Karşı Tutuma Etkisi” başlıklı çalışma yapılmıştır. Deneysel olarak yapılan bu araştırma, deney grubu (24 öğrenci) ve kontrol grubu (24 öğrenci) seçilerek toplam 48 öğrenciye uygulanmıştır. Araştırmada verileri toplamak amacıyla ünite ile ilgili olarak hazırlanan 9 bilgi, 6 kavrama, 1 uygulama düzeyinde olmak üzere toplam 16 soruluk veri toplama aracı öğretimin başında ve sonunda deneklere uygulanmıştır. Kalıcılığı ölçmek için aynı test uygulama bittikten 21 gün sonra tekrar uygulanmıştır. Veriler ortalama, standart sapma ve t-testi gibi istatistiksel yöntemler kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırma sonunda deney grubu lehine anlamlı farklılık olduğu görülmüştür.

Gökdağ (2004), tarafından “Sosyal Bilgiler Öğretiminde İşbirlikli Öğrenme, Öğrenme Stilleri, Akademik Başarı ve Cinsiyet İlişkileri” başlıklı çalışma yapılmıştır. Araştırmada kontrol gruplu ön test-son test deneysel araştırma modeli kullanılmıştır. Deney grubunda işbirlikli öğrenme, kontrol grubunda ise geleneksel öğretim yöntemi uygulanmıştır. Araştırma orta sosyo-ekonomik düzeye sahip bir ilköğretim kurumunda gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri; başarı testi, yazılı yoklama, Öğrenme Stilleri Ölçeği ve ses kayıtları ile toplanmıştır. Araştırma sonunda, işbirlikli öğrenme yöntemlerinin öğrencilerin Sosyal Bilgiler başarısını artırdığı saptanmıştır. İşbirlikli öğrenme ve geleneksel öğretimin öğrencilerin öğrenme stillerini değiştirmediği ancak geleneksel öğretim grubundaki görsel stile sahip öğrencilerin ortalamalarında bir gerileme olduğu görülmüştür.

Kaya(2004), tarafından “İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Türkiye Cumhuriyeti Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Dersinde Erişmeye, Kalıcılığa ve Derse Karşı Tutuma Etkisi” başlıklı çalışma yapılmıştır. Deneysel olarak yapılan bu araştırma, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği 2. öğretim grubundan deney grubu (41 öğrenci) ve 1. öğretiminden kontrol grubu (42 öğrenci) seçilerek toplam 83 öğrenciye uygulanmıştır. Araştırmada deney gruplarında işbirlikli öğrenme yönteminin ilkelerine göre "Mustafa Kemal'in Samsun'a Çıkışı ve Kongreler Dönemi" ünitesi işlenirken, kontrol grubunda ise anlatım, soru-cevap ve tartışma yöntemlerinin uygulandığı geleneksel öğretim uygulanmıştır. Araştırmada veri toplamak amacıyla ünite ile ilgili hazırlanmış 10 bilgi, 10 kavrama, 5 uygulama, 5 analiz ve 5 sentez düzeyinde olmak üzere toplam 35 soruluk başarı ölçeği; öğretimin sonunda 20 soruluk derse karşı tutum ölçeği uygulanmıştır. Veriler, aritmetik ortalama, standart sapma, t-testi ve frekans gibi istatistiksel yöntemler kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırma sonunda deney grubu lehine anlamlı farklılık olduğu görülmüştür.

Zenginobuz (2005), tarafından “İşbirlikli öğrenme yaklaşımlarının öğrencilerin ders başarısına etkisi (geometri)” başlıklı çalışma yapılmıştır. Araştırmada kontrol gruplu ön test-son test modeli kullanılmıştır. On üç hafta (yirmi altı ders saati) süren deneysel çalışmada, deney grubuna ÖTBB, kontrol grubuna ise Klasik Öğretim uygulanmıştır. Deney öncesinde ve sonrasında öğrencilere aynı başarı testi verilmiştir.

Kovaryans Analizi (ANCOVA) sonuçlarına göre, ön test puanları kontrol edildiğinde, işbirlikli öğrenme ve klasik öğretimin öğrencilerin son test başarı ortalamalarına etkileri arasındaki farklılık anlamlı bir düzeyde bulunmamaktadır. Fakat deney grubunun son test başarısındaki ortalaması, kontrol grubundan daha yüksek bulunmuştur.

Bozdoğan, Taşdemir ve Demirbaş (2006), tarafından “Fen Bilgisi Öğretiminde İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Öğrencilerin Bilimsel Süreç Becerilerini Geliştirmeye Yönelik Etkisi” başlıklı çalışma için, Fen Bilgisi Öğretmenliği 1. sınıfında okuyan 210 öğrenciden 1 deney 1 kontrol grubu oluşturulmuştur. Verilerin toplanması amacıyla, uygulama düzeyinde 8 Essey tipi sorudan oluşan bir ölçek geliştirilmiştir. Deney ve Kontrol gruplarının bilimsel süreç beceri testleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek için yüzde, frekans ve t-Testinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda, her iki grup öğrencilerin bilimsel süreç becerileri ön test – son test puanları arasında anlamlı farklılığın olduğu görülmüştür. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin bilimsel süreç becerileri son test puanları arasındaki ilişki incelenmiş, deney grubundaki öğrencilerin son test puanlarının kontrol grubundaki öğrencilerin son test puanlarından yüksek olduğu görülmüştür.

Çelebi (2006), tarafından yapılan “Yapılandırmacılık Yaklaşımına Dayalı İşbirlikli Öğrenmenin İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin Erişi ve Tutumlarına Etkisi” başlıklı çalışma Selçuk Üniversitesinde yapılmıştır. Araştırma 5. sınıfta okuyan iki sınıfta gerçekleştirilmiştir. Kontrol gruplu ön test-son test deneysel desenin kullanıldığı çalışmada, yansız olarak seçilen sınıflardan birinde yapılandırmacılık yaklaşımına dayalı işbirlikli öğrenme (Birlikte Öğrenme ve Grup Araştırması Tekniği) uygulanırken diğer sınıfta ise geleneksel öğretim uygulanmıştır. Verilerin elde edilebilmesi için Sosyal Bilgiler Başarı Testi geliştirilmiş, Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeğinden yararlanılmış, Öğrenci Görüşleri Anketi ile Süreç Değerlendirme Ölçekleri kullanılmıştır. Ölçme araçlarından Sosyal Bilgiler Başarı Testi ile Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği deney ve kontrol grubuna ön test ve son test olarak verilmiştir. Öğrenci Görüşleri Anketi ile Süreç Değerlendirme Ölçekleri ise sadece deney grubundaki öğrencilere uygulanmıştır. Araştırma sonunda elde edilen bulgulara göre, deney grubundaki öğrenciler, kontrol grubundaki öğrencilere göre da yüksek başarı elde etmişlerdir. Deney grubundaki öğrenciler kontrol grubuna göre daha olumlu tutum

geliştirmişlerdir. Deney grubu öğrencilerine uygulanan Öğrenci Görüşleri Anketi bulgularına göre öğrenciler bu yöntemle dersi daha iyi öğrendiklerini ve bu yöntemle ders işlemekten memnun olduklarını belirtmişlerdir. Süreç Değerlendirme Ölçeklerinin deney grubuna uygulanması ile elde edilen bulgulara göre ise öğrenciler, grup süreçlerinde paylaşma, arkadaşlık, yardımlaşma, sorumluluk alma, bilimsel yöntem kullanma ve inceleme-araştırma yapma gibi birçok becerilerini geliştirdikleri görülmüştür.

Ergün (2006), tarafından “İşbirlikli Öğrenme Yönteminin İlköğretim 8. Sınıf Fen Öğretimine Etkileri” başlıklı çalışma yapılmıştır. Çalışmada işbirlikli öğrenme yöntemi ile alışılacagelmış öğrenme yöntemlerinin, öğrencilerin fen bilgisi dersi başarılarına ve tutumlarına olan etkisini araştırmış ve işbirlikli öğrenme yöntemi ile ilgili öğrenci görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışma beş hafta boyunca 68 sekizinci sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Ölçme aracı olarak başarı testi, tutum ölçeği ve grupla çalışma görüş testi kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde aritmetik ortalama, standart sapma ve t-testi sonuçlarından yararlanılmıştır. Sonuç olarak; işbirlikli öğrenme grubu ve geleneksel grup arasında başarı ve tutumları arasında işbirlikli öğrenme grubu lehine önemli bir farklılık bulunmuştur.

Gök (2006a), “İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Basınç Konusunu Anlamalarında İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Öğrenci Başarısına Etkisi” başlıklı çalışmada: İşbirlikli öğrenme ve geleneksel öğretim yöntemlerinin etkisi, öğrencilerin ön bilgileri, mantıksal düşünme yetenekleri dikkate alınarak incelenmiştir. Araştırma 7. sınıfta öğrenim gören 40 öğrenciye yapılmıştır. Araştırmanın verilerini elde etmek için başarı testi ve tutum ölçeği uygulanmıştır. Sonuç olarak; işbirlikli öğrenme yönteminin uygulandığı deney grubundaki öğrenci başarısı ile geleneksel öğretim yöntemlerinin uygulandığı gruptaki öğrenci başarısı arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark görülmüştür.

Timur (2006), tarafından “İlköğretim 7. Sınıf Fen Bilgisi Dersinde İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Öğrenci Başarısına Etkisi” başlıklı çalışma yapılmıştır. Araştırmada ön test son test kontrol gruplu desen kullanılmıştır. Araştırma verilerini elde etmek için Fen Bilgisi Başarı testi kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre; 7. sınıf

Fen Bilgisi dersinde Kuvvet ve Hareket konularının öğretilmesinde öğrencilerin “bilgi”, “kavrama”, “uygulama” ve “genel” başarıları artırmada, işbirlikli öğrenme yönteminin geleneksel öğrenme yöntemine göre daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Altınsoy (2007), tarafından “Takım-Oyun Turnuvaları Tekniğinin İlköğretim Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Matematik Dersindeki Akademik Başarısı, Kalıcılık ve Matematiğe İlişkin Tutumları Üzerindeki Etkisi” başlıklı çalışma yapılmıştır. Deneysel çalışma, bir devlet ilköğretim okulunda okumakta olan 56 öğrenci üzerinde gerçekleştirmiştir. Uygulama 13 hafta sürmüştür. Veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen “Matematik Başarı Testi” ve “Matematik Dersi Tutum Ölçeği” deney ve kontrol gruplarına araştırmacının başında ön test, araştırmacının sonunda son test ve araştırmadan iki hafta sonra kalıcılık testi olarak uygulanmıştır. Ayrıca “Kişisel Bilgiler Formu” çalışma gruplarında yer alan öğrencilerin kişisel bilgilerini almak üzere kullanılmıştır. Nitel verilerin toplanmasında deney grubunda yer alan öğrencilerin sürece ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda başarı testi ve tutum ölçeği son test puanlarına ve kalıcılık puanlarına göre deney grubu lehine anlamlı fark bulunamamıştır. Görüşme formundan elde edilen bulgulara göre öğrenciler, TOT tekniği sayesinde dersi daha çok sevdiklerini, daha çok soru çözebildiklerini ve bu tekniğin arkadaşlarıyla daha iyi ilişkiler kurmada etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Demiral (2007), tarafından “İlköğretim Fen Bilgisi Dersi Maddenin İç Yapısına Yolculuk Ünitesinde, İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Öğrenci Başarısına, Bilgilerin Kalıcılığına ve Derse Karşı Tutumlarına Etkisi” başlıklı çalışma yapılmıştır. Araştırma 7. sınıflarda 39 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre İşbirlikli Öğrenme Yöntemi uygulanan grup ile Geleneksel Öğrenme Yöntemi uygulanan grubun Fen Bilgisi dersine yönelik tutumlarında anlamlı bir fark olmamasına rağmen, İşbirlikli Öğrenme Yöntemi uygulanan grubun Fen Bilgisi dersinde daha başarılı olduğu görülmüştür.

Genç (2007), tarafından “İşbirlikli Öğrenmenin Problem Çözmeye ve Başarıya Etkisi” başlıklı çalışma yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, ilköğretim okulu 2 kademe 8. sınıfa devam eden 74 öğrenci oluşturmaktadır. Kontrol ve deney grubu olarak seçilen öğrencilere araştırmacı tarafından hazırlanan etkinlikler yaptırılmış ve anketler uygulanmıştır. Uygulamaların öncesi ve sonrasında her iki gruba da fen bilgisi başarı testi, problem çözme becerileri envanteri, fen bilgisi tutum ölçeği ve biliş üstü beceriler anketi uygulanmıştır. Elde edilen veriler ışığında başarı düzeyinde deney grubu lehine anlamlı farklılık görülmüştür. Problem çözme becerileri açısından ise; deney grubu problem çözme becerilerini arttırmış, kontrol grubunda ise herhangi bir değişim görülmemiştir. Tutum ve bilişüstü beceriler bakımından bir değişim gözlenmemiştir.

Öner (2007), tarafından yapılan “İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Öğrenci Başarısına Etkisi” başlıklı çalışma Fırat Üniversitesinde yapılmıştır. Araştırma, 7. sınıfta okuyan toplam 50 öğrenci üzerinde yapılmıştır. 25’er kişiden oluşan deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Araştırmada deney grubuna işbirlikli öğrenme yönteminin Birleştirme tekniği, kontrol grubuna ise geleneksel yöntem uygulanmıştır. Araştırmada ölçme aracı olarak 40 sorudan oluşan başarı testi, ön test ve son test olmak üzere kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel olarak değerlendirilmesinde bağımsız gruplar t testi ve eşli gruplar t testinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, deney grubundaki öğrencilerin kontrol grubundaki öğrencilere göre daha başarılı oldukları görülmüştür.

Ural (2007), tarafından “İşbirlikli Öğrenmenin Matematikteki Akademik Başarıya, Kalıcılığa, Matematik Özyeterlilik Algısına ve Matematiğe Karşı Tutuma Etkisi” başlıklı çalışma. Araştırma iki farklı sınıfta okumakta olan toplam 60 öğrencisi ile yürütmüştür. Araştırmanın deneysel bölümü için ön test, son test deney ve kontrol gruplu desen, nitel bölümü için betimsel yöntem kullanılmıştır. Ölçümlerde araştırmacı tarafından geliştirilen matematik başarı testi, matematiğe karşı tutum ölçeği ve özyeterliliği ölçmek için matematik özyeterlilik ölçeği kullanılmıştır.

Bazı öğrencilerle yarı yapılandırılmış görüşme kılavuzu kullanılarak bireysel görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sonucunda ÖTBB'nin matematik başarısını, matematiğe karşı tutum ve özyeterliliği arttırmada etkili olduğu bulunmuş; ancak matematik başarısının kalıcılığı ile uygulanan yöntem arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Görüşmelerden elde edilen bulgular, bu teknikle işlenen derste öğrenmenin kolaylaştığı ve daha eğlenceli hale geldiği yönündedir.

Aydın (2009), tarafından “İşbirlikli Öğrenme Yönteminin 10. Sınıf Coğrafya Dersinde Başarıya, Tutuma ve Motivasyona Etkileri” başlıklı çalışma yapılmıştır. Bu araştırmaya, 10. sınıf öğrencilerinden toplam 82 öğrenci katılmıştır. Araştırmada kontrol gruplu ön test–son test deneysel araştırma modeli uygulanmıştır. Araştırmada deney grubuna İşbirlikli Öğrenme Yöntemi, kontrol grubuna ise Öğretmen Merkezli Öğretim uygulanmıştır. Veri toplama aracı olarak, “Başarı Testi”, “Tutum Ölçeği” ve “Motivasyon Ölçeği” öntest–sontest olarak uygulanmış, öğrenci görüşlerini belirlemek için ise açık uçlu sorular sorulmuştur. Araştırmanın sonucunda işbirlikli öğrenme yönteminin uygulandığı deney grubu öğrencileri ile öğretmen merkezli öğretimin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin başarı, tutum ve motivasyon puanları arasında deney grubu lehine anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Araştırmanın nitel bölümünün sonucunda deney grubu öğrencilerinin işbirlikli öğrenme yöntemini sevdiklerini, bu yöntemle dersi daha iyi öğrendiklerini, arkadaşlarıyla ilişkilerinde olumlu gelişmeler olduğunu ve bir takım sosyal beceriler kazandıklarını belirtmişlerdir.

Kırbaş (2010), tarafından “İşbirlikli Öğrenme Yönteminin İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerilerini Geliştirmesine Etkisi” başlıklı çalışma yapılmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda 75 öğrenciden oluşan deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Deney ve kontrol grupları seçilirken sosyo-ekonomik durum ve başarı oranları dikkate alınmıştır. Deney ve kontrol gruplarının dinleme becerilerini ölçmek amacıyla ‘Dinleme Becerileri Gözlem Formu’ ve ‘Dinleme-Anlama Başarı Testi’ uygulanmıştır. Ön test puanları açısından deney ve kontrol grubunun dinleme becerilerinin benzer olduğu tespit edilmiştir. Seçilen deney gruplarına yedi hafta boyunca işbirlikli öğrenme yöntemi birlikte öğrenme tekniğiyle, kontrol grubuna geleneksel yöntemle ders işlenmiştir. Araştırma sonucunda deney ve kontrol gruplarına ön testte uygulanan ‘Dinleme Becerileri Gözlem Formu’ ve ‘Dinleme-Anlama Başarı

Testi' son test olarak uygulanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre son test puanları açısından deney grubundaki öğrencilerin kontrol grubundaki öğrencilere göre daha başarılı oldukları görülmüştür.

Özkümüş (2010), tarafından “İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminde İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Derse Yönelik Tutumlarına Etkisi” başlıklı çalışma yapılmıştır. Araştırmada ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Araştırma İlköğretim 4. Sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Her iki sınıfla da altı ders saati boyunca devam eden bir uygulama yapılmıştır. Uygulamada deney grubuna işbirlikli öğrenme yöntemine uygun olarak geliştirilen etkinliklere dayalı bir öğretim süreci izlenmiştir. Kontrol grubunda ise aynı kazanımlar geleneksel öğretim ile kazandırılmaya çalışılmıştır. Öğrencilerin sosyal bilgiler ders başarıları araştırmacı tarafından geliştirilen ve yirmi sorudan oluşan başarı testi ile değerlendirilmeye çalışılmıştır. Geliştirilen başarı testi araştırma öncesinde ve sonrasında deney ve kontrol gruplarına uygulanmış ve aralarındaki farklar tespit edilmiştir. Uygulama öncesinde ve sonrasında öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumlarını belirlemek üzere Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma sonunda araştırmacının bulgularına dayalı olarak işbirlikli öğrenme yönteminin öğrencilerin sosyal bilgiler ders başarıları üzerinde etkili bir yöntem olduğu belirlenirken; aynı derse yönelik öğrencilerin tutumlarını da olumlu yönde etkilediği görülmüştür.

Uysal (2010), tarafından “İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde İşbirlikli Öğrenmenin Erişmeye, Problem Çözme Becerilerine, Öğrenme Stillerine Etkisi ve Öğrenci Görüşleri” başlıklı çalışma yapılmıştır. Seçilen 34 deney ve 30 kontrol grubunda olmak üzere toplam 64, 4. sınıf öğrencisi üzerinde 10 hafta boyunca çalışılmıştır. Araştırmada ön test-son test uygulamaları için araştırmacı tarafından geliştirilen Sosyal Bilgiler Başarı Testi ve Problem Çözme Becerileri Ölçeği, Grasha-Reichmann Öğrenci Öğrenme Stilleri Ölçeği; deney grubundaki öğrencilerin görüşleri ile ilgili verileri toplamak için yine araştırmacı tarafından geliştirilen Yarı Yapılandırılmış İşbirlikli Öğrenmeye İlişkin Öğrenci Görüşme Formu kullanılmıştır. Bu ölçekler yoluyla elde edilen verilerin analizinde aritmetik ortalama, standart sapma ve t testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, deney grubu ve kontrol grubunun deney öncesi ve sonrası başarı testi ve problem çözme becerileri

ölçeğinden aldıkları puanlar arasında, deney grubu lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Diğer yandan yapılan t testi çözümlmelerine göre öğrencilerin sosyal bilgiler dersindeki erişileri üzerinde deney grubu lehine oluşan farkın öğrenme stillerine göre değişmediği sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin işbirlikli öğrenme yönteminin etkililiğine ilişkin olumlu görüşlere sahip olduğu da elde edilen bulgular arasında yer almaktadır.

Arısoy (2011), tarafından “İşbirlikli Öğrenme Yönteminin ÖTBB ve TOT Tekniklerinin 6. Sınıf Öğrencilerinin Matematik Dersi “İstatistik ve Olasılık” Konusunda Akademik Başarı, Kalıcılık ve Sosyal Beceri Düzeylerine Etkisi” başlıklı çalışma yapılmıştır. Bir ilköğretim okulunda gerçekleştirilen araştırma, yarı deneyseldir. Araştırma 152 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. İşbirlikli öğrenme yönteminin ÖTBB ve TOT tekniklerinin mevcut yönteme ve birbirine göre etkililiğini sınamak için iki deney grubu ve bir kontrol grubu oluşturulmuştur. Araştırma, deney süresince bütün gruplarda araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir ve 18 hafta sürmüştür. Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilere çalışma başlangıcında “Matematik Başarı Testi” ve “Sosyal Beceriler Ölçeği” ön test olarak ve çalışma bitiminde son test olarak uygulanmıştır. Beş hafta sonra “Matematik Başarı Testi” kalıcılık testi olarak tekrar uygulanmıştır. Çalışma sonunda deney gruplarındaki öğrencilere “Görüşme Formu” uygulanarak, öğrencilerin tekniklere ve uygulamaya ilişkin düşünceleri alınmıştır. Yapılan analizlerin sonucu TOT tekniğinin akademik başarı üzerinde daha etkili olduğunu, kalıcılık açısından ise ÖTBB tekniğinin daha etkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca ÖTBB ve TOT grubundaki öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin, kontrol grubuna göre olumlu yönde anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Deney gruplarındaki öğrenciler Görüşme Formunda derse ilgilerinin arttığını, daha iyi motive olduklarını ve dersi daha iyi öğrendiklerini belirtmişler; arkadaşlık ilişkilerinin bu teknikler sayesinde farklı bir boyut kazandığını, birlikte çalışmanın ve paylaşmanın önemini anladıklarını ifade etmişlerdir.

Efe (2011), tarafından “İşbirlikli Öğrenme Yönteminin, Öğrenci Takımları Başarı Bölümleri ve Küme Destekli Bireyselleştirme Tekniklerinin İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Matematik Dersi “İstatistik ve Olasılık” Ünitesindeki Başarılarına, Tutumlarına ve Motivasyonlarına Etkisi” başlıklı çalışma yapılmıştır. Araştırma 7.

sınıfta öğrenim gören toplam 65 öğrenciyi kapsamaktadır. Çalışma; tüm gruplarda 20 ders saati süresince gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak; tüm gruplara İstatistik ve Olasılık Başarı Testi, Matematik Dersine Yönelik Tutum Ölçeği ve Motivasyonel Stratejiler Ölçeği ön test ve son test olarak uygulanmıştır. Hipotezleri test etmek için betimlemeli istatistik, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve ortak değişkenli çoklu varyans analizi (MANCOVA) kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda; Matematik dersinde uygulanan işbirlikli öğrenme yönteminin Küme Destekli Bireyselleştirme Tekniğinin, Öğrenci Takımları Başarı Bölümleri Tekniğine ve Geleneksel Öğretim Yöntemine göre başarıyı arttırmada daha etkili olduğu görülmüştür. Küme Destekli Bireyselleştirme Tekniği ile öğrenim gören deney grubundaki öğrencilerin başarı puanlarının ortalamaları ile Öğrenci Takımları Başarı Bölümleri Tekniği ile öğrenim gören deney grubu ve Geleneksel Öğretim Yöntemi ile öğrenim gören kontrol grubundaki öğrencilerin başarı puanlarının ortalamaları arasında, Küme Destekli Bireyselleştirme Tekniği ile öğrenim gören deney grubu lehine anlamlı fark bulunmuştur. Matematik dersinde uygulanan işbirlikli öğrenme yöntemlerinden Küme Destekli Bireyselleştirme Tekniğinin, Geleneksel Öğretim Yöntemine göre tutum ve motivasyonu arttırmada daha etkili olduğu görülmüştür.. Tutum ve motivasyonu artırma açısından deney grupları kendi aralarında karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

2.2.2.Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Slavin (1983), yaptığı çalışmada “İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Başarıya Olan Etkisini” incelemiştir. Çalışma İlköğretim okullarının birinci ve ikinci kademesinde iki hafta süreyle devam etmiştir. Çalışma sonucunda, aynı materyali kullanan öğrencilerin işbirlikli öğrenme yönteminin teknikleri arasında yalnızca grup üyelerinin bireysel öğrenmelerinin esas alındığı ve grup ödülleri sağlandığı tekniklerin kontrol tekniklerinden daha çok başarıyı artırdığı görülmüş ve grup ödülünün ve bireysel değerlendirilebilirliğin işbirlikli öğrenmenin öğretimsel etkililiği için esas olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Lazarowitz (1991), yaptığı çalışmada “9. Sınıf Biyoloji öğrencileriyle işbirlikli öğrenme Ayrılıp Birleşme tekniğinin başarıya etkisini” incelemiştir. Araştırmada 6

öğretmen ve 201 öğrenci hücre bölünmesi konusunu çalışmışlardır. Gruplar arasında ön testte önemli bir farklılık bulunmamıştır. Son testte deney grubu kontrol grubuna göre önemli başarı elde etmiştir. Ayrıca kız öğrenciler erkek öğrencilerden daha başarılı olmuşlardır. Bu çalışma sonrası öğrencilere “Öğrenme Ortamı Envanteri” testi uygulanmıştır. İşbirlikli gruptaki öğrenciler fen sınıflarını kontrol gruptakilere göre daha sevecen bir ortam olarak algıladıklarını belirtmişlerdir.

Lampe ve Roze (1996), yaptıkları çalışmada “İşbirlikli Öğrenmenin Sosyal Bilgiler Dersinde Akademik Başarı ve Öz Saygısı Üzerindeki Etkilerini ve Bunların Cinsiyete Göre Değişimini” incelemişlerdir. Araştırma ilköğretim 4. sınıf öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, akademik başarı açısından işbirlikli öğrenme grupları lehine anlamlı farklılık vardır, ancak cinsiyete göre anlamlı farklılık bulunamamıştır. Özsaygı açısından bakıldığında işbirlikli ve geleneksel öğretim grupları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı gözlenmiştir.

Box ve Little (2003), yaptıkları çalışmada “Birleştirme Tekniğinin Sosyal Bilgiler Materyalleriyle Birlikte Kullanımının İlköğretim Öğrencilerinin Akademik Başarıları, Öğrenci Öz-Kavram Algıları ve Öğretmeni Anlama Öz-Kavram Algıları Üzerindeki Etkilerini” incelemişlerdir. Araştırma 3. sınıf düzeyinde dört deney bir kontrol grubuyla sürdürülmüştür. Araştırmanın sonucunda elde edilen verilere göre deney gruplarının üçünde öğrenci öz-kavram algısı ve öğretmeni anlama öz-kavram algısının kontrol grubuna göre oldukça geliştiği, tüm deney gruplarında akademik başarının pozitif yönde etkilendiği görülmüştür.

Wilson-Jones ve Caston (2004), “İşbirlikli Öğrenmenin 3.-6. Sınıf Düzeyinde Okuyan Erkek Öğrencilerin Başarılarına Etkisini” incelemişlerdir. Araştırmaya 16 erkek öğrenci katılmıştır. Araştırma 2002-2003 eğitim-öğretim yılında 3 ay boyunca sürmüştür. Veriler yüz yüze görüşme yoluyla elde edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen verilere göre işbirlikli öğrenmenin öğrencilerin öğrenme isteğini ve akademik başarılarını olumlu yönde etkilediği görülmüştür.

Veenman ve diğerleri (2005), tarafından yapılan “İşbirlikli Öğrenmenin Detaylı Öğrenme ve Motivasyon Kaynaklarını Kullanma Becerilerini Etkileme Düzeyini” inceledikleri araştırma, Hollanda’ da 7 okuldan 24 öğrenci grubu üzerinde yapıldı.

Kontrol gruplu ön ve son test modeli kullanılmıştır. Veriler matematik performans testleri ve anket ile elde edilmiştir. Araştırma sonunda elde edilen verilere göre işbirlikli öğrenme yöntemi uygulanan deney grubu, kontrol grubuna göre matematik dersinde daha yüksek akademik başarı elde etmiştir. Ayrıca deney gruplarında motivasyon kaynaklarının kullanılması öğrencilerinin tutumuna olumlu etki yapmıştır.

Bratt (2008), tarafından yapılan çalışmada işbirlikli öğrenme yönteminin ayrılıp-birleşme tekniği kullanılmış ve aynı süreçte iki ayrı araştırma yürütülmüştür. Çalışmalardan birincisi 11 yaşındaki 6.sınıf öğrencileriyle ikincisi ise 13-15 yaş arası 6-8. sınıf öğrenciler üzerinde yürütülmüştür. Çalışmaların her ikisinde de ortak olarak ayrılıp birleşme tekniğinin grup içi etkileşim üzerindeki etkilerine bakılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre her iki grupta da ayrılıp-birleşme tekniğinin grup içi iletişim üzerinde anlamlı bir farklılığının olmadığı gözlenmiştir.

Cheng ve Chen (2008), 98 öğrenci ile birlikte yaptığı yarı deneysel çalışmalarında 18 hafta boyunca deney grubunda işbirlikli öğrenme yöntemini, kontrol grubunda bireysel öğrenme yöntemini kullanmışlardır. Araştırmanın sonucunda grupların öğrenmeye karşı tutumlarında deney grubu lehine anlamlı farklılık olduğunu görmüştür.

Thurston ve diğerleri (2010), tarafından yapılan çalışmada “İlköğretimde İşbirlikli Öğrenme Yöntemi” uygulanmış 204 öğrenci, lise öğreniminde de takip edilerek, işbirlikli öğrenme yöntemi uygulanmamış 440 öğrenci ile karşılaştırıp, geçmişte elde edilen kazanımları koruyup korunmadıklarını incelemiştir. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen kuvvet testi, tutumlarını belirlemek için Fen Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen veriler sonucunda; takip edilen grubun, karşılaştırma grubundan daha yüksek kuvvet testi puanlarına sahip oldukları belirlenmiştir. Her iki grubun Fen tutum puanları karşılaştırıldığında ise takip edilen grubun, karşılaştırma grubuna göre daha yüksek tutum puanına sahip olduğu ancak bu puan farkının istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür.

Ebrahim (2011), tarafından yapılan çalışmada “İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Öğrencilerin Fen Başarıları ve Sosyal Becerileri Kullanımları Üzerindeki Etkisi” incelenmiştir. 163 ilköğretim öğrencisi ile gerçekleştirilen çalışmada, öğrenciler

işbirlikli öğrenme yöntemi ve öğretmen merkezli geleneksel yöntem ile eğitilerek veriler karşılaştırılmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında araştırmacı tarafından geliştirilen başarı testi ve sosyal beceriler testi kullanılmıştır. Her iki test de ön test ve son test olarak uygulanmıştır. Araştırma sonunda, toplanan verilerin ışığında işbirlikli öğrenme yönteminin kullanıldığı grupların geleneksel öğrenme yönteminin kullanıldığı gruplara göre daha yüksek başarı gösterdikleri belirlenmiştir. Bunun yanında, işbirlikli öğrenme yönteminin uygulandığı grubun sosyal beceri testi puanların da kontrol grubuna göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

BÖLÜM III

3.Yöntem

Bu bölümde, araştırmanın deseni ve araştırmaya katılan öğrencilerle araştırmada kullanılan öğretim materyali açıklanmış, verilerin toplanması ve deneysel işlemin uygulanması, elde edilen verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması ile ilgili bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırma Deseni

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde işbirlikli öğrenmenin erişi, kalıcılık ve tutuma etkisini tespit etmek amacıyla yapılan araştırmada, deneysel desen kullanılmıştır. Deneysel desenlerin ortak özelliği birden fazla grubun kullanılması ve yansız örnekleme ile grupların oluşturulmasıdır. Bu nedenle araştırmada en az bir deney, bir de kontrol grubunun bulunması gerekmektedir. Bunlar, öteki kontrol değişkenleri açısından eşitlenmiş sayılır. Deneysel desenler üç farklı şekilde yapılandırılabilir.

- Öntest–sontest kontrol gruplu desen
- Sontest kontrol gruplu desen
- Solomon dört grup modelidir (Karasar, 2005).

Öntest–sontest kontrol gruplu desenin, deneysel işlemin bağımsız değişken üzerindeki etkisinin test edilmesiyle ilgili olarak araştırmaya yüksek bir istatistiksel güç sağlayan, elde edilen bulguların neden-sonuç ilişkisi içerisinde yorumlanmasına olanak sunan ve davranış bilimlerinde sıklıkla kullanılan güçlü bir desen olduğu söylenebilir (Büyüköztürk, 2001). Modelde, öntestlerin bulunması, grupların deney öncesi benzerlik derecelerinin belirlenmesine ve sontest sonuçlarının buna göre düzeltilmesine yardım eder. Bu modelde, deneysel işlemin ne ölçüde etkili olduğuna karar vermek için öntest ve sontest sonuçları birlikte kullanılır. Bu nedenle her grup için öntest ve sontest puanlarındaki artışlar bulunarak ortalamalar karşılaştırılır (Karasar, 2005). Deneysel

işlemin etkisini görmek amacıyla deney ve kontrol gruplarının bağımlı değişkene ait ölçme sonuçları uygun teknikler kullanılarak karşılaştırılmalıdır (Büyüköztürk vd., 2008: 146).

Şekil 3.1. Deneysel desen simgesel modeli (Büyüköztürk, 2001: 23).

G ₁	R	O _{1.1}	X	O _{1.2}
G ₂	R	O _{2.1}		O _{2.2}

G₁ = Deney grubu

G₂ = Kontrol grubu

R = Grupların oluşturulmasındaki rastgelelik

X = Bağımsız değişkenin yeni düzeyi

O_{1.1} = Ön ölçmeler

O_{1.2} = Son ölçmeler

Öntest-sontest kontrol gruplu seçkisiz desenin iki temel avantajı vardır. Birincisi aynı denekler üzerinde ölçümler yapıldığından farklı deneysel işlem koşulları altında elde edilen ölçümler pek çok deneyde yüksek düzeyde ilişkili olacaktır. Bu durum, hata terimini düşürecek ve buna bağlı olarak istatistiksel güç artacaktır. İkinci avantaj ise, daha az denek gerektirmesidir. Her bir işlemde aynı denekleri test etmeye bağlı olarak zaman ve sarf edilen çabada da ekonomi sağlar (Büyüköztürk vd., 2008).

Deneysel bir araştırmada, bağımlı değişkende gözlenen değişmelerin etkisinin incelenen bağımsız değişkende açıklanma derecesine ilişkin iç geçerliliğin ve sonuçların evrene genellenebilirlik derecesine ilişkin dış geçerliliğin sağlanması araştırmacılar için önem taşımaktadır (Karasar, 2005: 106).

Araştırmada kullanılan deneysel yöntemde, deney grubu üzerinde etkisi incelenen bağımsız değişken işbirlikli öğrenme yöntemidir. Kontrol gruplarında kullanılan bağımsız değişken ise geleneksel öğretim yöntemidir. Deney ve kontrol gruplarında aynı bağımlı değişkenin etkisi araştırılmıştır. Bağımlı değişken olarak Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi akademik başarı testinin ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi tutum ölçeğinin sonuçları araştırılmıştır. Akademik başarı testi için öntest, sontest ve kalıcılık uygulamaları

yapılmıştır. Derse karşı tutumu belirlemek amacıyla yapılan tutum ölçeği öntest ve sontest olarak uygulanmıştır.

Şekil 3. 2. Deney ve kontrol gruplarına uygulanan ölçekler

	Ön Uygulama	Son Uygulama	Kalıcılık
Deney Grubu	T.C.İ.T.A. Dersi Başarı Testi T.C.İ.T.A. Dersi Tutum Ölçeği	T.C.İ.T.A. Dersi Başarı Testi T.C.İ.T.A. Dersi Tutum Ölçeği	T.C.İ.T.A. Dersi Başarı Testi
Kontrol Grubu	T.C.İ.T.A. Dersi Başarı Testi T.C.İ.T. ve A. Dersi Tutum Ölçeği	T.C.İ.T.A. Dersi Başarı Testi T.C.İ.T.A. Dersi Tutum Ölçeği	T.C.İ.T.A. Dersi Başarı Testi

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Afyonkarahisar il merkezine bağlı bir ortaokulda 8. sınıfta öğrenim gören 54 öğrenci oluşturmaktadır. Deney grubunda 29, kontrol grubunda 25 öğrenci bulunmaktadır. Gruplardan hangisinin deney, hangisinin kontrol grubu olacağı yansız atama yoluyla belirlenmiştir. Gruplara deney grubu, kontrol grubu olduklarına dair herhangi bir bilgi verilmemiş ve ders iki sınıfta da araştırmacı tarafından yürütülmüştür.

Tablo 3. 1. Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımı

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Deney Grubu	16	55	13	45	29	54
Kontrol Grubu	11	44	14	56	25	46
Toplam					54	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 50'si (27) kız, % 50'si (27) erkektir. Deney grubundaki öğrencilerin % 55'i (16) kız, % 45'i (13) erkek, kontrol grubundaki öğrencilerin % 56'sı (14) erkek, % 44'ü (11) kızdır.

3.3. Uygulama Süreci

Araştırmanın deneysel uygulaması, 2012-2013 öğretim yılının bahar döneminde 8 haftalık süreçte haftada 2 saat olmak üzere toplam 16 saat olarak uygulanmıştır. Uygulamaya başlamadan önce bir haftalık süreç öğrencilerin alışması ve ön testlerin uygulanması için ayrılmıştır. Gruplara Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi tutum ölçeği ile akademik başarı testi ön uygulamaları yapılmıştır. İkinci haftadan itibaren eğitim uygulanmaya başlanmıştır.

Deney grubunda işbirlikli öğrenme yöntemi, kontrol grubunda geleneksel öğretim yöntemi uygulanmıştır. Deney grubundaki çalışma 29 öğrenciyle yürütülmüş ve buna uygun olarak her grupta dört öğrenci olacak şekilde yedi grup oluşturulmuştur, gruplardan bir tanesi beş kişi olmuştur. Dersin işlenişine geçilmeden önce öğrencilerin gruplara atanma işi tamamlanmıştır. Sınıftaki oturma düzeni öğrencilerin karşılıklı olarak ikişer ikişer oturabilecekleri hale getirilerek grup çalışmasına elverişli hale getirilmiş ve gruplar masalara yerleştirilmiştir.

Dersin işlenişi ve uygulanacak olan teknikle ilgili bilgilendirme yapıldıktan sonra, grup üyelerinin birbirleriyle kaynaşmaları ve gruplarına bir isim vermeleri için fırsat verilmiştir. Üzerinde çalışılan öğrenme ünitesi sekiz alt bölüme ayrılmıştır. Bu bölümlerin her bir alt başlığıyla ilgili öncelikle öğretmen sunumu yapılmış, gerekli dönütler verilmiştir.

Üzerinde çalışılan alt konuyla ilgili öğretmen sunumunun tamamlanmasının ardından konuyla ilgili hazırlanmış olan çalışma yaprakları gruptaki öğrenci sayısının yarısı kadar dağıtılmıştır. Ayrıca öğrencilere, takıldıkları noktaları öncelikle grup arkadaşlarına danışmaları ancak grupça ortak bir sonuca ulaşamadığı takdirde öğretmene danışmaları gerektiği vurgulanmıştır. Gruplar çalışma yaprakları üzerinde çalışırken öğretmen de aralarda dolaşarak çalışmalarını takip etmiş ve karşılaşılan aksaklıklara anında müdahale etmeye çalışmıştır.

Her iki bölümün sonuna gelindiğinde, öğrencilere, o bölümde kazanılması beklenen davranışları ölçecek nitelikte değerlendirme sınavları yapılmıştır. Sınavların bireysel olarak uygulandığı konusunda öğrenciler net bir dille uyarılmışlardır.

Öğrencinin, bu sınavlardan bireysel olarak aldığı puana göre bireysel ilerleme puanı tespit edilmiştir. İlk ilerleme puanı iki yazılılarının ortalamasından elde edilen başlangıç puanına göre değerlendirilmiştir. Tüm grupların üyelerinin bireysel ilerleme puanları hesaplandıktan sonra, bunların ortalamaları alınarak grup ilerleme puanı tespit edilmiş ve başarılı gruplara başarı ödülü verilmiştir.

Üzerinde çalışılan öğrenme ünitesinin bölümleri ve alt başlıkları Tablo 3.2.'de ayrıntılı olarak verilmiştir.

Tablo 3. 2. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi uygulama sürecinde haftalara göre işlenen konular

	Konu Başlıkları
1. Hafta	Saltanattan Milli Egemenliğe
	Zaferin ve Bağımsızlığın Tescili
	Milli Sınırlardan Milli Ekonomiye
2. Hafta	Başkent Ankara
	Yaşasın Cumhuriyet
	Çağdaş Devlete Doğru
3. Hafta	Çok partili Demokratik Hayat
	Çağdaş Uygarlığa Doğru Adımlar
4. Hafta	Hukuk ve Aile
	Rejime Karşı Bir İsyân
	Kabotaj Bayramı
5. Hafta	Mustafa Kemal'e Suikast Girişimi
	Bir Devrin Analizi: Nutuk
	Harf İnkılabından Millet Mekteplerine
	Milli Kültürümüz Aydınlanıyor
6. Hafta	Kubilay Olayı
	Bir Cumhuriyet Kenti
	Çağdaş Üniversite Yolunda
	Devlet ve Toplum Elele
7. Hafta	Modern Tarımın Doğuşu
	Az Zamanda Çok ve Büyük İşler Yaptık
	Sanat ve Spor
8. Hafta	Çağdaş Türk Kadını
	Soyadı Kanunu

Yukarıdaki konular öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri bakımından incelendiğinde bazı konulara daha önceki senelerde gördükleri Sosyal Bilgiler derslerinde değinilmiştir.

5. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde “İzmir İktisat Kongresi, Tevhid-i Tedrisat Kanunu, Ankara’nın Başkent Olması, Takvim-Saat ve Ölçülerde Değişiklik, Kabotaj Kanunu, Harf İnkılâbı, Tarım Alanında Yapılan Yenilikler”

6. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde “Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu ve Dil Tarih Coğrafya Fakültesinin Açılması”

7. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde “Cumhuriyetin İlanı” konuları yer almaktadır.

Bu konular derinlemesine bir şekilde olmasada kitaplarda yer almakta ve öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerini etkilemektedir.

3.4. Veri Toplama Araçları

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretiminde işbirlikli öğrenme yönteminin akademik başarı, tutum ve kalıcılığa etkisi araştırılan bu çalışma için

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi tutum ölçeği ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi başarı testi uygulanmıştır.

3.4.1. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi tutum ölçeği

Ölçek, öğrencilerin ders hakkındaki düşünceleri, dersin öğretim yöntemi ile ilgili görüşleri ve derste kullanılan materyallerle ilgili düşüncelerine yönelik maddeleri içermektedir. Bu çalışmada, Çiftçi (2012)’nin geliştirdiği Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi tutum ölçeği uygulanmıştır. Geliştirilen tutum ölçeği deney ve kontrol grubuna uygulama başlamadan önce ve uygulama bittikten sonra verilmiştir.

Araştırmacı tarafından ölçeğin kapsam geçerliliğini yapmak amacıyla uzmanların ölçekle ilgili görüşlerini belirtebileceği uzman görüş formu hazırlanmıştır. Hazırlanan ölçek ve uzman görüş formu Sosyal Bilgiler alanının da uzman olan 3 öğretmen

üyesinin görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan alınan formların değerlendirilmesi sonucunda 5 sorunun birbirine yakın sorular olduğu belirlenerek bu sorular tutum ölçeğinden çıkarılmıştır. Uzman görüşü sonucunda ortaya çıkan 45 soruluk tutum ölçeği Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin incelemesi için sunulmuştur. Öğretmen görüşleri sonucunda bazı cümlelerde değişiklik yapılmıştır. Ölçeğin son hali olan 45 soruluk tutum ölçeği 28 olumlu 17 olumsuz cümleden oluşmaktadır. Tutum ölçeği ön uygulama olarak Afyonkarahisar ilinde 3 farklı okulda 130 öğrenciye uygulanmıştır. Ölçeğin pilot uygulamasından sonra geçerlilik ve güvenilirlik çalışması sonucunda 31 maddelik ölçeğin Alpha değeri = .79 olarak bulunmuştur. Tutum gibi psikolojik bir test için güvenilirlik katsayısının .70 ve üzeri olması test puanlarının güvenilirliği için yeterli görülmektedir (Büyüköztürk, 2007). Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi tutum ölçeği Alpha değeri .79 olduğu için ölçeğin güvenilirliği yeterli diyebiliriz.

Tablo 3. 3. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi tutum ölçeği madde analiz sonuçları

MADDELER	Faktör Yüğü
1. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ile ilgili konuları konuşmaktan ve tartışmaktan zevk alırım.	,688
2. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinde hiç sıkılmam.	,719
3. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük en sevdiğim derstir.	,733
4. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi çalışırken canım sıkılmaz.	,713
5. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde çok ilginç konular var.	,643
6. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük derslerinde başka şeylerle ilgilenmem.	,751
7. Benim için Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük çok ilgi çekici bir derstir.	,723
8. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük derslerinde konuları anlayamıyorum.	,737

9. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi alanındaki bilgilerimi arttırmak için arkadaşlarım ve öğretmenlerimle tartışırım.	,774
10. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde fikrimi rahatça ifade edebilirim.	,751
11. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük öğrenmek ilerde çok işime yarayacak.	,568
12. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretmenimi çok seviyorum.	,880
13. Ders çalışma vaktimin çoğunu Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersine ayırmak isterim.	,823
14. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi eğlenceli bir derstir.	,707
15. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarındaki konular hiç ilgi çekici değil.	,830
16. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde, derse katılmaktan çok hoşlanırım.	,841
17. Televizyonlarda Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ile ilgili belgeselleri ve programları seyretmekten büyük zevk alırım.	,718
18. Bence Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük en önemli derslerden biridir.	,671
19. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük insanın Dünyayı daha iyi algılamasına yardımcı olur.	,802
20. Bence Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi ezbere dayalı bir derstir.	,661
21. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde öğretmen aktiftir.	,827
22. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersini sevmememde yanlış ve ezbere dayalı metotların uygulanmasının etkili olduğunu düşünüyorum.	,775
23. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretmeni öğrencilerle işbirliği içerisindedir.	,691

24. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde maket ve resimleri materyal olarak kullanmak dersi zevkli hale getiriyor.	,734
25. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde en çok kullandığımız materyalin ders kitabı olması dersi sıkıcı yapar.	,732
26. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük bilgilerinin günlük yaşamda büyük yararı vardır.	,685
27. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde öğrenci aktiftir.	,727
28. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde tepegöz kullanınca ders daha zevkli olur.	,738
29. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde farklı kaynaklardan konu ile ilgili araştırma yapmaktan zevk alırım.	,787
30. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde drama yönteminin kullanılması derse olan ilgimi arttırır.	,661
31. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük insanda merak duygusu uyandırarak, insanı araştırmaya sevk eder.	,747

3.4.2. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi başarı testi

Başarı testi araştırmacı tarafından hazırlanmış ve öntest, sontest ve kalıcılık testi olarak kullanılmıştır. Kalıcılık testi uygulama bittikten üç hafta sonra uygulanmıştır.

Başarı testi hazırlanırken ilk olarak ölçme bir planla başlar ve test planı olarak adlandırılır (Özçelik, 2010; İşman ve Eskicumalı, 2001). Testin planlama sürecinde ilk olarak yapılması gereken işlem, kapsamın önceden belirlenmesi ve başarı testi maddelerinin bu kapsama göre hazırlanmasıdır (Tavşancıl, 2006). Bu doğrultuda testin kapsayacağı ünite veya konu daha sonra da hedef ve davranışlar belirlenmelidir (Demirel, 2007).

Planlama sürecinde ikinci aşama belirtke tablosunun oluşturulmasıdır. Araştırma da kullanılmak üzere hazırlanan belirtke tablosu aşağıdadır.

Tablo 3. 4. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi başarı testi belirtke tablosu

	Bilgi	Kavrama	Uygulama	Analiz	Sentez	Değerlendirme
1921 Anayasası		1				
Tevhid-i Tedrisat Kanunu		1				
Halifeliğin Kaldırılması		1		1		
Çağdaş Uygarlığa Doğru Adımlar	1	1	1			
Şeyh Sait İsyanı		1				
Lozan Barış Antlaşması					1	
Ankara'nın Başkent Yapılması		1				
Türk Dil Kurumu	1					1
Türk Tarih Kurumu	1					1
Saltanatın Kaldırılması		1			1	
İzmir İktisat Kongresi			1			
Cumhuriyetin İlanı	1		1		1	
Harf İnkılabı		1		1		
Medeni Kanun		1		1		
Çok Partili Hayat		1				
Sanat ve Spor	1		1			
Modern Tarımın Doğuşu	1	1				
Kubilay Olayı	1					
Mustafa Kemal'e Suikast Girişimi	1					
Türk İnkılabı		1				1
Toplam	7	7	3	2	3	3

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi başarı testi için bilgi, kavrama, analiz, sentez ve değerlendirme basamaklarında 20 adet çoktan seçmeli, 5 adet doğru-yanlış, 5 adet boşluk doldurma, 2 adet açık uçlu soru hazırlanmıştır. Hazırlanan

çoktan seçmeli sorular 1 doğru ve 3 çeldirici cevaptan oluşmaktadır. Klasik sorular ise şu şekildedir.

- Bir millet için dil ve tarih neden önemlidir?
- Türk inkılabı hangi alanlarda gerçekleştirilmiştir?

Güvenirlilik belirlemede çeşitli teknik ve formüller bulunmakla birlikte, bunlardan en sık kullanılanları Kuder-Richarson 20 (KR-20), Kuder-Richarson 21 (KR-21) ve Cronbach Aplha teknikleridir (Erkuş, 1999). KR–20 madde puanlarının süreksiz (1–0 şeklinde) olduğu durumlarda kullanılabilir (Atılğan vd., 2006). Uygulanan Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi başarı testinde çoktan seçmeli sorularda doğru cevaplara 3, yanlış cevaplara 0 puan, doğru-yanlış sorularda doğru cevaplara 2 puan verilmiştir.

$$KR_{20} = \frac{K}{K-1} \left[1 - \frac{\sum pq}{S_x^2} \right]$$

K = Testin soru sayısı

p = Madde güçlüğü

q = 1- p

S_x^2 = Testin varyansı (Turgut ve Baykul, 2010)

Formül kullanılarak başarı testinin KR – 20 puanı .69 olarak bulunmuştur.

Madde analizinde, madde ayırt edicilik değeri .40'tan büyük olan maddeler çok iyi, .30 ile .40 arasında olan maddeler iyi, .20 ile .30 arasında olan maddeler testte kullanılabilir (Özçelik, 2010). Turgut (1979)'a göre sınıf içerisinde kullanılacak testlerin çeşitli güçlüklerde, çoğunluğu ortalama güçlükte ve ortalama güçlüğü . 50 civarında olan maddelerden oluşturulması tavsiye edilmektedir (Aktaran: Yılmaz, 2009).

Ölçeğin geliştirilmesi sırasında öğretmenler, alan uzmanları ve ölçme değerlendirme uzmanlarının görüşlerine ve önerilerine başvurulmuştur. Uygulama

yapılan okuldan farklı bir okulda 105 kişilik öğrenci grubuna deneme testi yapılmıştır. Deneme testi uygulama sonuçlarına göre madde güçlük değeri .42, madde ayırt edicilik değeri .40 olarak bulunmuştur. Deneme testi analizlerine göre testin madde ayırt edicilik değeri .20'den (s10, s16) düşük iki madde bulunmaktadır. Bu maddeler uygulama sürecinde çeldiricilerde değişiklik yapılarak sorulmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi başarı testinin madde güçlük değeri ve madde ayırt edicilik değeri Tablo 3.5.'de verilmiştir.

Tablo 3. 5. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi başarı testi madde analiz sonuçları

ÖNTEST		
SORULAR	M.G.D.	M.A.E.D.
	P	R
s1	.67	.43
s2	.27	.56
s3	.40	.29
s4	.47	.53
s5	.31	.34
s6	.29	.25
s7	.29	.39
s8	.64	.44
s9	.38	.38
s10	.31	.29
s11	.38	.24
s12	.24	.51
s13	.44	.23
s14	.49	.24
s15	.22	.42
s16	.35	.18
s17	.40	.41
s18	.47	.64

s19	.60	.44
s20	.36	.49
s21	.76	.24
s22	.51	.42
s23	.33	.29
s24	.60	.43
s25	.56	.33
Ortalama	.42	.40

3.5. Verilerin analizi

Araştırma sonucunda elde edilen verilerin analizi nicel olarak incelenmiştir. Veri analizi öncesinde verilerin parametrik – nonparametrik olup olmadığı konusunda inceleme yapılmış ve elde edilen verilere bu sonuç doğrultusunda analiz yapılmıştır. Yapılan inceleme sonucunda Kolmogorov – Smirnov puanı ,314 olarak bulunmuştur. Kolmogorov – Smirnov puanı .05 büyük olduğu için test parametrik ve analizler parametrik ölçümler olan bağımsız gruplar için t testi, tek faktör üzerinde tekrarlı ölçümler için iki faktörlü ANOVA yapılmıştır.

BÖLÜM IV

4.Bulgular

Bu bölümde araştırmaya ait bulgular ve bu bulgulara ait yorumlar yer almaktadır. Ortaya çıkan bulgular ve yorumlar araştırmanın alt problemleri doğrultusunda değerlendirilmiştir.

4.1. Birinci Alt Problem İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Birinci alt problem: Deney ve kontrol grubunun öntest başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Bu soruya cevap bulmak için, deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin uygulama öncesinde başarı testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmış ve sonuçlar Tablo 4.1.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.1. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin T.C.İ.T.A. dersi akademik başarı ön test puanlarına ilişkin t testi sonuçları

	N	$\bar{X}$	SS	Sd	t	p
A.B.Ö.T.	Deney	29	35,69	15,596	52	,513
	Kontrol	25	33,60	14,095		

Tablo 4.1.'de görüldüğü gibi deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin T.C.İ.T.A. dersinde uygulamaya başlamadan önce akademik başarılarını belirlemek için yapılan başarı testi puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir [$t_{(52)} = ,513$, $p > .05$]. Bu sonuca göre, deney grubundaki öğrencilerin başarı testi ön uygulama puanlarının ortalaması = 35,69, kontrol grubundaki öğrencilerin başarı testi ön uygulama puanlarının ortalaması $\bar{X} = 33,60$ olarak bulunmuştur. Akademik başarı testi ön uygulamasında anlamlı bir farklılığın çıkmaması uygulanan yöntemin sonuçlarını

karşılaştırmak açısından olumlu bir durumdur. Başarı ortalamaları incelendiğinde aralarında uygulama öncesinde bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Deney grubundaki öğrencilerin ön uygulama ve son uygulama standart sapma puanları karşılaştırıldığında standart sapma puanlarında bir düşüş görülmektedir. Öğrencilerin uygulama öncesi cevapları arasında farklılık büyük iken uygulama sonrasında standart sapma puanları düşmektedir. Bu da deney grubundaki öğrencilerin uygulama sonrasında akademik başarı puanına verdikleri cevapların birbirlerine yakın olduğunu göstermektedir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

İkinci alt problem: İşbirlikli öğrenme yönteminin uygulandığı deney grubunun öntest- sontest başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Bu soruya cevap bulmak için, deney grubunda bulunan öğrencilerin uygulama öncesinde ve uygulama sonrasında başarı testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmış ve sonuçlar Tablo 4.2.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.2. Deney grubundaki öğrencilerin T.C.İ.T.A. dersi akademik başarı öntest-sontest puanlarına ilişkin t testi sonuçları

	N	$\bar{X}$	SS	Sd	t	p
Deney Grubu Akademik Başarı Öntest-Sontest	29	35,69	15,5	28	- 10,233	,000

Tablo 4.2.'de görüldüğü gibi deney grubundaki öğrencilerin T.C.İ.T.A. dersinde uygulamaya başlamadan önce ve uygulama sonrasında akademik başarılarını belirlemek için yapılan başarı testi puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir [$t_{(28)} = -10,233$, $p < .05$]. Bu sonuca göre, deney grubundaki öğrencilerin başarı testi ön uygulama puanlarının ortalaması $\bar{X} = 35,69$, başarı testi son uygulama puanlarının ortalaması $\bar{X} = 57,07$ olarak bulunmuştur. Deney grubundaki öğrencilerin T.C.İ.T.A. dersi akademik başarılarının uygulama öncesinden sonrasına farklılık gösterdiği görülmektedir.

Deney grubundaki öğrencilerin ön uygulama ve son uygulama standart sapma puanları karşılaştırıldığında standart sapma puanlarında bir artış söz konusudur. Kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama sonrasında akademik başarı testine verdikleri cevapların birbirlerinden uzaklaştığını söyleyebiliriz.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar, daha önce Erçelebi (1995), Kasap (1996), Karaoğlu (1998), Günay (2002), Atar (2003) tarafından yapılan araştırmaların sonuçlarını destekler niteliktedir. Bu çalışmaların hepsinde, deney grubunda uygulama öncesinden uygulama sonrasına akademik başarının anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmektedir.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Üçüncü alt problem: Geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubunun öntest- sontest başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Bu soruya cevap bulmak için, kontrol grubunda bulunan öğrencilerin uygulama öncesinde ve uygulama sonrasında başarı testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmış ve sonuçlar Tablo 4.3.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.3. Kontrol grubundaki öğrencilerin T.C.İ.T.A. dersi akademik başarı öntest-sontest puanlarına ilişkin t testi sonuçları

	N	$\bar{X}$	SS	Sd	t	p
Kontrol Grubu	25	33,60	14,09			
Akademik Başarı				24	-4,772	,000
Öntest-Sontest	25	42,44	16,61			

Tablo 4.3.'de görüldüğü gibi kontrol grubundaki öğrencilerin T.C.İ.T.A. dersinde uygulamaya başlamadan önce ve uygulama sonrasında akademik başarılarını belirlemek için yapılan başarı testi puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir [$t_{(24)} = -4,772$, $p < .05$]. Bu sonuca göre, deney grubundaki öğrencilerin başarı testi ön uygulama puanlarının ortalaması $\bar{X} = 33,60$, başarı testi son uygulama puanlarının ortalaması $\bar{X} = 42,44$ olarak bulunmuştur. Kontrol grubundaki öğrencilerin

T.C.İ.T.A. dersi akademik başarılarının uygulama öncesinden sonrasına farklılık gösterdiği görülmektedir.

Deney grubundaki öğrencilerin ön uygulama ve son uygulama standart sapma puanları karşılaştırıldığında standart sapma puanlarında bir artış söz konusudur. Kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama sonrasında akademik başarı testine verdikleri cevapların birbirlerinden uzaklaştığı söylenebilir.

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Dördüncü alt problem: Deney ve kontrol gruplarının sınav başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Bu soruya cevap bulmak için, deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin uygulama sonrasında başarı testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmış ve sonuçlar Tablo 4.4.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.4. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin T.C.İ.T.A. dersi akademik başarı sınav puanlarına ilişkin t testi sonuçları

		N	$\bar{X}$	SS	Sd	t	p
A.B.S.T.	Deney	29	56,07	9,304	52	3,786	,000
	Kontrol	25	42,44	16,613			

Tablo 4.4.'de görüldüğü gibi deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin T.C.İ.T.A. dersinde uygulama sonrasındaki akademik başarılarını belirlemek için yapılan başarı testi puanları arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır [$t_{(52)} = 3,786$, $p < .05$]. Bu sonuca göre, deney grubundaki öğrencilerin başarı testi son uygulama puanlarının ortalaması $\bar{X} = 56,07$, kontrol grubundaki öğrencilerin başarı testi son uygulama puanlarının ortalaması $\bar{X} = 42,44$ olarak bulunmuştur. Araştırmaya konu olan işbirlikli öğrenme yönteminin öğrencilerin akademik başarılarını daha olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Bu sonuca göre işbirlikli öğrenme yöntemi ile işlenen derslerin, kontrol grubu olan klasik eğitim sistemine göre daha başarılı sonuçlar ortaya çıkardığını ifade edebiliriz.

İki grubun standart sapma puanları karşılaştırıldığında aralarında büyük bir farkın olduğu görülmektedir. Başarı testi son uygulama standart sapma puanları incelendiğinde deney grubunun standart sapma puanında gözle görülür bir azalma görülürken kontrol grubunun standart sapma puanlarında artış görülmektedir. Bu sonuçta deney grubunda uygulanan yöntemin kontrol grubunda uygulanan yöntemle göre daha etkili olduğu ifade edilebilir.

Araştırmadan elde edilen sonuç daha öne yapılmış olan birçok çalışmayla paralellik göstermektedir. Webb (1982), Bonaparte (1990), Gömleksiz (1993), Delen (1998), Tarım (2001), Yıldız (2001), Posluoğlu (2002), Sarıtaş (2002), Tay (2002), Bilgin (2004), Yüzer (2005), Sönmez (2005), Temizbaş (2005), Timur (2006), Yıldırım (2006), Lai and Wu (2006), Acar (2006), Tanel (2006b), Gök (2006b), Şengören (2006), Özbaş (2006), Özçelik (2007), Ural (2007), Şimşek (2007a), Şimşek (2007b), Genç (2007), Güven (2007), Demiral (2007), Aksoy ve diğerleri (2008), Gök ve diğerleri (2009), Buzludağ (2010), Yeşilyurt (2010) tarafından yapılan çalışmalar bu sonucu destekler niteliktedir. Bu araştırmaların hepsinde işbirlikli öğrenme yönteminin öğrencilerin başarıları üzerindeki etkisi incelenmiş ve geleneksel öğretim yöntemine göre öğrenci başarıları üzerinde olumlu yönde etkiye sahip olduğu görülmüştür.

4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Beşinci alt problem: Deney ve kontrol gruplarının kalıcılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Bu soruya cevap bulmak için, deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin uygulama sonrasında kalıcılık testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmış ve sonuçlar Tablo 4.5.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.5. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin T.C.İ.T.A. dersi akademik başarı kalıcılık testi puanlarına ilişkin t testi sonuçları

	N	$\bar{X}$	SS	Sd	t	p
A.B.K.T.						
Deney	29	51,00	10,637			
Kontrol	25	36,52	14,743	52	4,178	,000

Tablo 4.5.'de görüldüğü gibi deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin T.C.İ.T.A. dersinde kalıcılık düzeylerini belirlemek için yapılan başarı testi puanları arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır [$t_{(52)} = 4,178, p < .05$]. Bu sonuca göre, deney grubundaki öğrencilerin başarı testi kalıcılık puanlarının ortalaması $\bar{X} = 51,00$, kontrol grubundaki öğrencilerin başarı testi kalıcılık puanlarının ortalaması $\bar{X} = 36,52$ olarak bulunmuştur. Araştırmaya konu olan işbirlikli öğrenme yönteminin öğrenilenlerin kalıcılığını daha olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Bu sonuca göre işbirlikli öğrenme yöntemi ile işlenen derslerin, kontrol grubu olan klasik eğitim sistemine göre daha başarılı sonuçlar ortaya çıkardığını ifade edebiliriz.

İki grubun standart sapma puanları karşılaştırıldığında aralarında büyük bir farkın olduğu görülmektedir. Başarı testi kalıcılık standart sapma puanları incelendiğinde deney grubunun standart sapma puanının gözle görülür bir azalma görülürken kontrol grubunun standart sapma puanlarında artış görülmektedir. Bu sonuçta deney grubunda uygulanan yöntemin kontrol grubunda uygulanan yöntemle göre daha etkili olduğu ifade edilebilir.

Karaoğlu (1998), tarafından, öntest-sontest deneysel desen kullanılarak yapılan çalışmada, ilköğretim beşinci sınıftan iki grup seçilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre öğrenilen bilgilerin kalıcılığı açısından işbirlikli öğrenme yönteminin, geleneksel öğretim yöntemine göre daha etkili olduğu görülmüştür. Hevedanlı ve diğerleri (2004), tarafından, öntest-sontest kontrol gruplu desenin kullanıldığı ve lise birinci sınıf öğrencisi iki grup üzerinde yapılan çalışmanın sonuçlarına bakıldığında, öğrenilen bilgilerin kalıcılığı açısından deney grubundaki öğrenciler daha başarılı olmuşlardır. Ünlü (2008), tarafından, öntest-sontest kontrol gruplu modelinin kullanıldığı araştırmada, ilköğretim sekizinci sınıftan iki grup seçilmiştir. Araştırmada bir deney, bir kontrol grubu kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, deney grubundaki öğrencilerin öğrendikleri konuyu daha uzun süre hatırladıkları sonucuna varılmıştır. Buzludağ (2010), tarafından, öntest-sontest deneysel desen kullanılarak yapılan çalışmada, ilköğretim altıncı sınıftan iki grup seçilmiştir. Araştırma sonucunda, işbirlikli öğrenme yönteminin kalıcı öğrenme üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Ulaşılan bu sonuçlara bakıldığında araştırmadan elde edilen sonucu destekler niteliktedir. Bu

çalışmaların hepsinde işbirlikli öğrenme yönteminin kalıcılığa olumlu etki yaptığı görülmektedir

4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Altıncı alt problem: Deney ve kontrol gruplarının öntest tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Bu soruya cevap bulmak için, deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin uygulama öncesinde tutum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmış ve sonuçlar Tablo 4.6.'da gösterilmiştir.

Tablo 4.6. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin T.C.İ.T.A. dersi tutum ölçeği ön test puanlarına ilişkin t testi sonuçları

		N	$\bar{X}$	SS	Sd	t	p
T.Ö.Ö.T	Deney	29	73,36	16,434	52	,936	,354
	Kontrol	25	77,66	17,137			

Tablo 4.6.'da görüldüğü gibi deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin T.C.İ.T.A. dersinde uygulamaya başlamadan önce derse karşı tutumlarını belirlemek için yapılan tutum ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir [$t_{(52)} = ,936, p > .05$]. Bu sonuca göre, deney grubundaki öğrencilerin tutum ölçeği ön uygulama puanlarının ortalaması $\bar{X} = 73,36$, kontrol grubundaki öğrencilerin tutum ölçeği ön uygulama puanlarının ortalaması $\bar{X} = 77,66$ olarak bulunmuştur. Tutum ölçeği ön uygulamasında anlamlı bir farklılığın çıkmaması uygulanan yöntemin sonuçlarını karşılaştırmak açısından olumlu bir sonuçtur.

Öğrencilerin standart sapma puanları karşılaştırıldığında çok büyük bir fark olmadığı ortaya çıkmaktadır. Kontrol grubundaki öğrencilerin görüşleri deney grubuna göre biraz farklılaşmaktadır.

4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Yedinci alt problem: İşbirlikli öğrenme yönteminin uygulandığı deney grubunun tutum öntest-sontest puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Bu soruya cevap bulmak için, deney grubunda bulunan öğrencilerin uygulama öncesinde ve uygulama sonrasında tutum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmış ve elde edilen bulgular Tablo 4.7.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.7. Deney grubundaki öğrencilerin T.C.İ.T.A. dersi tutum ölçeği öntest-sontest puanlarına ilişkin t testi sonuçları

	N	$\bar{X}$	SS	Sd	t	p
Deney Grubu	29	73,36	17,13			
Tutum Ölçeği				28	- 1,663	,013
Öntest-Sontest	29	83,76	15,65			

Tablo 4.7.'de görüldüğü gibi deney grubundaki öğrencilerin T.C.İ.T.A. dersinde uygulamaya başlamadan önce ve uygulama sonrasında derse karşı tutumlarını belirlemek için yapılan tutum ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir [$t_{(28)} = -1,663$, $p < .05$]. Bu sonuca göre, deney grubundaki öğrencilerin tutum ölçeği ön uygulama puanlarının ortalaması $\bar{X} = 73,36$, tutum ölçeği son uygulama puanlarının ortalaması $\bar{X} = 83,76$ olarak bulunmuştur. Deney grubundaki öğrencilerin T.C.İ.T.A. dersi tutumlarının uygulama öncesinden sonrasına farklılık gösterdiği görülmektedir.

Deney grubundaki öğrencilerin ön uygulama ve son uygulama standart sapma puanları karşılaştırıldığında standart sapma puanlarında bir düşüş görülmektedir. Bu da deney grubundaki öğrencilerin uygulama sonrasında derse karşı tutumlarının olumlu yönde değiştiğini göstermektedir.

4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Sekizinci alt problem: Geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubunun tutum öntest-sontest puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Bu soruya cevap bulmak için, kontrol grubunda bulunan öğrencilerin uygulama öncesinde ve uygulama sonrasında tutum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmış ve sonuçlar Tablo 4.8.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.8. Kontrol grubundaki öğrencilerin T.C.İ.T.A. dersi tutum ölçeği öntest-sontest puanlarına ilişkin t testi sonuçları

	N	$\bar{X}$	SS	Sd	t	p
Kontrol Grubu	25	77,66	16,43	24	-	2,692
Tutum Ölçeği						
Öntest-Sontest	25	83,96	23,19			,108

Tablo 4.8.'de görüldüğü gibi kontrol grubundaki öğrencilerin T.C.İ.T.A. dersinde uygulamaya başlamadan önce ve uygulama sonrasında derse karşı tutumlarını belirlemek için yapılan tutum ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır [$t_{(24)} = -2,692$, $p > .05$]. Bu sonuca göre, kontrol grubundaki öğrencilerin tutum ölçeği ön uygulama puanlarının ortalaması $\bar{X} = 77,66$, tutum ölçeği son uygulama puanlarının ortalaması $\bar{X} = 83,96$ olarak bulunmuştur. Kontrol grubundaki öğrencilerin T.C.İ.T.A. dersine karşı tutumları uygulama öncesinden sonrasına anlamlı bir farklılık göstermediğini söyleyebiliriz.

Kontrol grubundaki öğrencilerin ön uygulama ve son uygulama standart sapma puanları karşılaştırıldığında standart sapma puanlarında bir artış söz konusudur. Kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama sonrasında tutum ölçeğine verdikleri cevapların birbirlerinden uzaklaştığını söyleyebiliriz.

4.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Dokuzuncu alt problem: Deney ve kontrol gruplarının sontest tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Bu soruya cevap bulmak için, deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin uygulama sonrasında tutum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmış ve sonuçlar Tablo 4.9.da gösterilmiştir.

Tablo 4.9. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin T.C.İ.T.A. dersi tutum ölçeği son test puanlarına ilişkin t testi sonuçları

		N	$\bar{X}$	SS	Sd	t	p
T.Ö.S.T.	Deney	29	83,76	15,567	52	-,038	,970
	Kontrol	25	83,96	23,196			

Tablo 4.9.'da görüldüğü gibi deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin T.C.İ.T.A. dersinde uygulama sonrasında derse karşı tutumlarını belirlemek için yapılan tutum ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir [$t_{(52)} = -,038$, $p > .05$]. Bu sonuca göre, deney grubundaki öğrencilerin tutum ölçeği son uygulama puanlarının ortalaması $\bar{X} = 83,76$, kontrol grubundaki öğrencilerin tutum ölçeği son uygulama puanlarının ortalaması $\bar{X} = 83,96$ olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre işbirlikli öğrenme yöntemi öğrencilerin derse karşı tutumlarını anlamlı bir farklılık oluşturacak şekilde etkilememektedir.

Tutum ölçeği son uygulama standart sapma puanları incelendiğinde deney ve kontrol grubu arasında büyük bir fark olduğu görülmektedir. Kontrol grubundaki öğrencilerin tutum ölçeğine verdikleri cevaplar açısından görüş ayrılıkları daha fazladır.

Demiral (2007), tarafından yedinci sınıflarda 39 öğrenci üzerinde yapılan çalışmadan elde edilen sonuçlara göre işbirlikli öğrenme yönteminin Fen Bilgisi dersine yönelik öğrenci tutumlarında anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmektedir. Bu sonuç, araştırmadan elde edilen sonucu destekler niteliktedir

4.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Onuncu alt problem: Öğrencilerin ait oldukları grup değişkenine göre başarı öntest-son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Bu soruya cevap bulmak için, öğrencilerin grup değişkenine göre akademik başarı testi ön uygulama ile son uygulama puanları ortalamalarını karşılaştırmak için tekrarlı ölçümler için iki faktörlü varyans analizi testi sonuçları aşağıdaki Tablo 4.11.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.10. Akademik başarı testi ortalama ve standart sapma değerleri

	Öntest			Sontest		
	N	$\bar{X}$	S	N	$\bar{X}$	S
Deney	29	35,69	15,559	29	56,07	9,304
Kontrol	25	33,60	14,095	25	42,44	16,613

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi deney grubundaki öğrencilerin başarı testi ortalaması 35,69 iken bu değer uygulama sonrası 56,07 olmuştur. Kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi puan ortalamaları 33,60 iken uygulama sonrası 42,44'e yükselmiştir. Buna göre deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin akademik başarı puanlarında artış gözlemlenmektedir. Ancak standart sapma puanları incelendiğinde deney grubunda yer alan öğrencilerin standart sapma puanları düşerken kontrol grubunda yer alan öğrencilerin standart sapma puanları yükselmiştir.

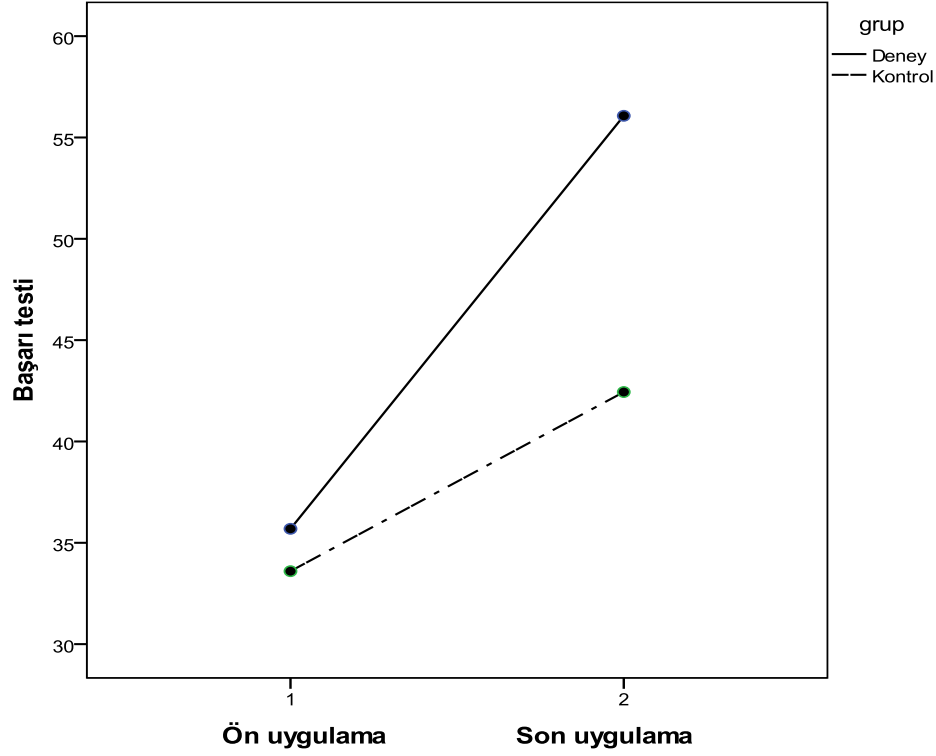
Tablo 4.11. Öğrencilerin T.C.İ.T.A. dersi akademik başarı testi ön uygulama ve son uygulama puanlarının ait oldukları grup değişkenine göre farklılığına ilişkin tekrarlı ölçümler için iki faktörlü varyans analizi testi sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	P
Deneklerarası	19644,741	53			
Grup Deney/Kontrol	1658,606	1	1658,606	4,795	,033
Hata	17986,135	52	345,887		
Denekleriçi	9295,277	54			
Ölçüm Öntest-Sontest	5731,314	1	5731,314	112,886	,000
Grup*Ölçüm	893,869	1	893,869	17,606	,000
Hata	2640,094	52	50,771		
Toplam	28910,018	107			

Tablo 4.11.'e göre, ait oldukları grup değişkenine göre başarı testi puanlarının uygulama öncesinden sonrasına anlamlı bir farklılık gösterdiği, deney grubunda yer almak ile kontrol grubunda yer almak arasında T.C.İ.T.A. dersi başarı testi puanları üzerindeki ortak etkilerin anlamlı olduğu görülmektedir [$F_{(1-52)} = 4,795, p < .05$]. Deney ve kontrol grubunda yer almak ile ölçümler arasında da anlamlı bir etki bulunmaktadır.

Gruplar ve ölçümler arasında anlamlı farklılık söz konusudur [$F_{(1-52)} = 17,606$, $p > .05$]. Sonuç olarak öğrencilerin ait oldukları gruplar arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Bunun yanında ait oldukları grup ile tekrarlı ölçümlerin karşılaştırılmasında da anlamlı farklılık belirlenmiştir.

Deney grubunda yer alan öğrenciler ile kontrol grubunda yer alan öğrencilerin başarı testi ön uygulama ortalamaları birbirine yakındır. Ancak uygulama sonrası ortalama puanları karşılaştırıldığında deney grubunda yer alan öğrencilerin kontrol grubunda yer alan öğrencilere oranla daha yüksek çıkmıştır. Bu verilere göre işbirlikli öğrenme yönteminin kontrol grubunda uygulanan yöntemle göre akademik başarıda daha etkili olduğu söylenebilir.

4.11. Onbirinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Onbirinci alt problem: . Öğrencilerin ait oldukları grup değişkenine göre başarı son test ile kalıcılık puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Bu soruya cevap bulmak için, öğrencilerin ait oldukları grup değişkenine göre başarı testi son uygulama ile kalıcılık puanları ortalamalarını karşılaştırmak için tekrarlı ölçümler için iki faktörlü varyans analizi testi sonuçları Tablo 4.13.'de verilmiştir.

Tablo 4.12. Akademik başarı testi ortalama ve standart sapma değerleri

	Sontest			Kalıcılık		
	N	$\bar{X}$	S	N	$\bar{X}$	S
Deney	29	56,07	9,304	29	51,00	10,637
Kontrol	25	42,44	16,613	25	36,52	14,743

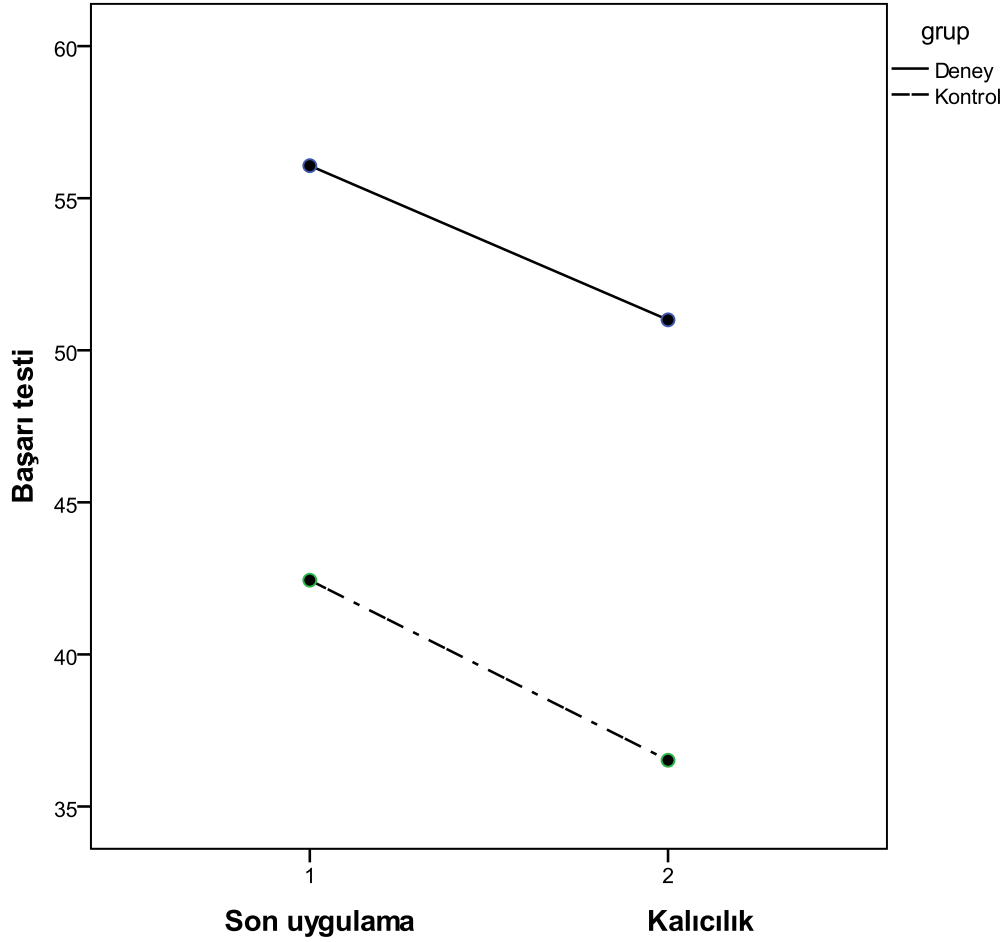
Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi deney grubundaki öğrencilerin başarı testi ortalaması 56,07 iken bu değer kalıcılık ölçümlerinde 51,00 olmuştur. Kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama sonrası puan ortalamaları 42,44 iken kalıcılık ölçümlerinde 36,52'ye düşmüştür. Buna göre deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin akademik başarı puanlarında bir düşüş gözlemlenmektedir.

Tablo 4.13. Öğrencilerin T.C.İ.T.A. dersi akademik başarı testi son uygulama ve kalıcılık puanlarının ait oldukları grup değişkenine göre farklılığına ilişkin tekrarlı ölçümler için iki faktörlü varyans analizi testi sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	P
Deneklerarası	21457,417	53			
Grup Deney/Kontrol	5304,006	1	5304,006	17,074	,000
Hata	16153,411	52	310,643		
Denekleriçi	2094,353	54			
Ölçüm Öntest-Sontest	810,640	1	5731,314	32,962	,000
Grup*Ölçüm	4,862	1	893,869	,198	,658
Hata	1278,851	52	24,593		
Toplam	23551,770	107			

Ait oldukları grup değişkenine göre başarı testi puanlarının uygulama sonrasında kalıcılık ölçümlerine anlamlı bir farklılık gösterdiği, deney grubunda yer almak ile kontrol grubunda yer almak arasında T.C.İ.T.A. dersi başarı testi puanları üzerindeki ortak etkileri anlamlı görülmektedir [$F_{(1-52)} = 17,074$, $p < .05$]. Deney grubu ile kontrol grubu arasında tekrarlı ölçümler sonuçlarına göre anlamlı farklılık

bulunmaktadır. Bu sonuca göre deney grubunda yer alan öğrencilerin kalıcılık düzeyleri kontrol grubuna göre daha olumludur.

Deney grubunda yer alan öğrenciler ile kontrol grubunda yer alan öğrencilerin başarı testi son uygulama ortalamaları arasında yaklaşık on dört puanlık bir fark bulunmaktadır, kalıcılık ölçümlerinde de bu fark korunmaktadır. Bu verilere göre işbirlikli öğrenme yönteminin kontrol grubunda uygulanan yöntemle göre akademik başarıda daha etkili olduğu sonuçlarında olduğu gibi kalıcılık ölçümlerinde de söylenebilir.

BÖLÜM V

5. Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde araştırmaya ait deneysel işlemler sonunda elde edilen bulgulardan ulaşılan sonuç ve öneriler yer almaktadır.

5.1.Sonuç

1. İşbirlikli öğrenme yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin başarı Öntest puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark yoktur. Bu durum, her iki grubun da uygulamaya başlamadan önce birbirlerine denk olduğunu göstermektedir.

2.İşbirlikli öğrenme yöntemi, öğrenci takımları başarı bölümleri tekniğinin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin başarı öntest-sontest puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark vardır. Deney grubu öğrencilerinin başarı sontest puan ortalamaları, öntest puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksektir. Bu sonuç, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretiminde işbirlikli öğrenme yönteminin kullanılmasının öğrencilerin akademik başarısını olumlu yönde arttırdığını göstermektedir

3. Geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubunun başarı öntest- sontest puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark vardır. Kontrol grubu öğrencilerinin başarı sontest puan ortalamaları, başarı öntest puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksektir. Bu sonuç, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretiminde, geleneksel öğretim yönteminin kullanılmasının öğrencilerin akademik başarılarını olumlu yönde arttırdığını göstermektedir.

4. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin başarı son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark vardır. İşbirlikli öğrenme yönteminin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin başarı son test puan ortalamaları, geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin başarı son test puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksektir. Bu sonuca göre; işbirlikli öğrenme yöntemi, öğrencilerin başarısını

artırmada geleneksel öğretim yöntemine göre daha etkili olmuştur. Uygulama öncesi başarı düzeyleri eşit olan deney ve kontrol grubu öğrencilerinin, uygulama sonrası başarı düzeyleri deney grubu lehine değişiklik göstermiştir.

5. İlköğretim 8. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi “Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar” ünitesinde işbirlikli öğrenme yöntemiyle ders işleyen öğrencilerin öğrendikleri bilgilerin kalıcılığı, geleneksel yöntemle ders işleyen öğrencilerin öğrendikleri bilgilerin kalıcılığına göre daha etkili olmuştur.

6. İşbirlikli öğrenme yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin tutum ölçeği öntest puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark yoktur. Bu durum, her iki grubun da uygulamaya başlamadan önce derse karşı benzer tutumlar sergilediğini göstermektedir.

7. İşbirlikli öğrenme yönteminin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin tutum ölçeği öntest-sontest puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark vardır. Deney grubu öğrencilerinin tutum ölçeği sontest puan ortalamaları, tutum ölçeği öntest puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksektir. Bu sonuca göre; işbirliğine dayalı öğrenme yöntemi öğrencilerin derse karşı tutumlarını olumlu yönde artırdığı görülmüştür.

8. Geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin tutum ölçeği öntest-sontest puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark yoktur. Kontrol grubu öğrencilerinin uygulama öncesi ve uygulama sonrası tutumlarının benzer olduğunu söyleyebiliriz. Bu sonuca göre; geleneksel öğretim yöntemi, öğrencilerin derse karşı tutumlarında bir değişiklik meydana getirmemiştir.

9. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin tutum ölçeği sontest puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark yoktur. Bu sonuca göre işbirlikli öğrenme yöntemi öğrencilerin derse karşı tutumlarını anlamlı bir farklılık oluşturacak şekilde etkilememektedir.

10. Ait oldukları grup değişkenine göre başarı testi puanlarının uygulama öncesinden sonrasına anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. Deney grubunda yer alan öğrenciler ile kontrol grubunda yer alan öğrencilerin başarı ön test ortalamaları birbirine

yakındır. Ancak uygulama sonrası ortalama puanları karşılaştırıldığında deney grubunda yer alan öğrencilerin kontrol grubunda yer alan öğrencilere oranla daha yüksek çıkmıştır. Bu verilere göre işbirlikli öğrenme yönteminin kontrol grubunda uygulanan yöntemle göre akademik başarıda daha etkili olduğu söylenebilir.

11. Ait oldukları grup değişkenine göre başarı testi puanlarının uygulama sonrasında kalıcılık ölçümlerine anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. Verilere göre işbirlikli öğrenme yönteminin kontrol grubunda uygulanan yöntemle göre akademik başarıda daha etkili olduğu sonuçlarında olduğu gibi kalıcılık ölçümlerinde de söylenebilir.

5.2.Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgular ve ulaşılan sonuçlar neticesinde, aşağıda belirtilen öneriler sunulmuştur:

1.Bu araştırmada işbirlikli öğrenme yöntemi ilköğretim 8. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi “Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar” ünitesi konularının öğretilmesinde uygulanmıştır. İşbirlikli öğrenme yöntemi Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin farklı ünitelerinde ve ilköğretimin farklı eğitim kademelerinde uygulanabilir.

2. Bu araştırmada işbirlikli öğrenme yönteminin Öğrenci Takımları Başarı bölümleri tekniği kullanılmıştır. İşbirlikli öğrenme yönteminin diğer tekniklerinin de kullanıldığı yeni araştırmalar yapılabilir

3. Okullarda eğitimin kalitesinin artırılması amacıyla öğretmenlere yeni yöntem ve tekniklerin tanıtılması ve eksikliklerinin giderilmesi için hizmet içi eğitimler verilebilir.

4. İşbirlikli öğrenme yönteminin etkililiği konusunda daha fazla araştırma yapılabilir, sonuçlar sınanabilir ve genellenebilir.

5.Bu araştırmanın çalışma grubunu sınırlı sayıda öğrenci oluşturmaktadır. Aynı araştırma daha büyük sayıda çalışma gruplarına uygulanarak sonuçlar daha güçlü bir şekilde genellenebilir.

6.İşbirlikli öğrenme yöntemlerinin, öğretmen yetiştiren fakültelerde ayrı bir ders olarak öğretilmesi önerilebilir.

7.Kalabalık sınıflarda; sınıf düzeninin sağlanması, başarıya ulaşılması çok güç olacağından işbirlikli öğrenme yönteminin uygulanması tavsiye edilebilir.

8.İşbirlikli öğrenme yönteminin diğer yöntemlerle karşılaştırılmasına yönelik araştırmalar yapılabilir.

9. İşbirlikli öğrenme yöntemi ile ilgili olarak öğrenci ve öğretmen görüşleri belirlenip, görülen eksiklikler giderilebilir.

10. Okullar yöntemin uygulanmasına olanak sağlayacak hale getirilebilir.

KAYNAKÇA

- Acar, A. (2006). *İşbirliğine dayalı öğrenme yönteminin ortaöğretim coğrafya dersi yerleşme konusunun öğretilmesinde başarıya etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Açıkgöz, K. Ü. (1992). *İşbirlikli öğrenme: Kuram, araştırma, uygulama*. Malatya: Uğurel Matbaası.
- Açıkgöz, K. Ü. (1993). *İşbirliğine dayalı öğrenme ve geleneksel öğretimin üniversite öğrencilerinin akademik başarısı, hatırd tutma düzeyleri ve duyuşsal özellikleri üzerindeki etkileri*. I. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi sunulan bildiri(25-28 Eylül 1990, Ankara, 187-201). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Açıkgöz, K.Ü. (2003). *Etkili Öğrenme ve Öğretme*. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Açıkgöz, K. Ü. (2006). *Aktif öğrenme*. (8 baskı). İzmir: Kanyılmaz Matbaası.
- Akansel, C. (1999). *Liderlik nitelikleri düzeyine bağlı olarak işbirliğine dayalı öğretim yönteminin etkisinde gözlenen değişmeye ilişkin bir çalışma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aksoy, G., Doymuş, K., Karaçöp, A., Şimşek, Ü. & Koç, Y. (2008). İşbirlikli öğrenme yönteminin genel kimya laboratuvar dersinin akademik başarısına etkisi ve öğrencilerin bu yöntem hakkındaki görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 212-227.
- Altınsoy, B. (2007). *Takım-oyun turnuvaları tekniğinin ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin matematik dersindeki akademik başarısı, kalıcılık ve matematiğe ilişkin tutumları üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Anderson, L. W. (1989). *The effective teacher*. Mc Craw-Hill Publishing Company.

- Arısoy, B. (2011). *İşbirlikli öğrenme yönteminin ÖTBB ve TOT tekniklerinin 6. sınıf öğrencilerinin matematik dersi "istatistik ve olasılık" konusunda akademik başarı, kalıcılık ve sosyal beceri düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aslan, O. (2004). *İlköğretim fen bilgisi öğretiminde işbirlikli öğrenme yönteminin öğrencilerin başarı ve tutumlarına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Atar, S. K. (2003). *Sosyal bilgiler derslerinde deprem konusunu işbirlikli öğrenme yöntemi ile öğretimin etkililiğinin araştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Atılğan, H., Kan, A. ve Doğan, N. (2006). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aydın, F. (2009). *İşbirlikli öğrenme yönteminin 10. sınıf coğrafya dersinde başarıya, tutuma ve motivasyona etkileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bilgin, T. (2004). İlköğretim yedinci sınıf matematik dersinde (çokgenler konusunda) öğrenci takımları başarı bölümleri tekniğinin kullanımı ve uygulama sonuçları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 19-28.
- Bilgin, İ. , Geban, Ö. (2004). İşbirlikli öğrenme yöntemi ve cinsiyetin sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının fen bilgisi dersine karşı tutumlarına, fen bilgisi öğretimi 1 dersindeki başarılarına etkisinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 9-18.
- Bonaparte, E.P.C. (1990). The effects of cooperative versus competitive classroom organisation for mastery learning on mathematical achievement and self-esteem of urban second grade pupils, *Dissertation Abstracts International*, 50: 7, 1911.

- Box, J. A. ve Little, D. C. (2003). *Cooperative small-group instruction combined with advanced organizers and their relationship to self-concept and social studies achievement of elementary school students*. Journal of Instructional Psychology.
- Bozdoğan, A. E., Taşdemir, A. ve Demirbaş, M. (2006). Fen bilgisi öğretiminde işbirlikli öğrenme yönteminin öğrencilerin bilimsel süreç becerilerini geliştirmeye yönelik etkisi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 23-36.
- Buzludağ, P. (2010). *6. sınıf fen ve teknoloji dersi “canlılarda üreme, büyüme ve gelişme” ünitesinin işbirlikli öğrenmeyle (Jigsaw tekniği) öğretiminin öğrenci başarısına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Bülbül, Y. (2007). *Ortaöğretim çevre ve insan dersinde işbirlikli öğrenme yönteminin çevreye yönelik tutumlara ve erişime etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Büyükkaragöz, S. (1997). *Program geliştirme*. Konya: Kuzucular Ofset.
- Büyüköztürk, Ş. (2001). *Deneyisel desenler: öntest – sontest kontrol grubu desen ve veri analizi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyüköztürk Ş. (2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı, araştırma deseni spss uygulamaları ve yorum*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyüköztürk Ş., Kılıç, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Bratt, C. (2008). The jigsaw classroom under test: no effect on intergroup relations evident. *Journal of Community and Applied Social Psychology*, 18, 403-419.
- Cheng, K. ve Chen, Y. (2008). Effects of cooperative learning in a college course on student attitudes toward accounting: a quasi-experimental study. *International Journal of Management*. 25, 111-116.

- Çelebi, C. (2006). *Yapılandırmacılık yaklaşımına dayalı işbirlikli öğrenmenin ilköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin erişimi ve tutumlarına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çetin, B. (2002). *Sosyal bilgiler öğretiminde işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin bilişsel erişimi düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çiftçi, B. (2012). *T. C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde harmanlanmış öğrenme yönteminin akademik başarı ve derse karşı tutma etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çinici, A. (2010). *Kavramsal değişim yaklaşımına dayalı işbirlikli ve bireysel öğrenme etkinliklerinin 9. sınıf öğrencilerinin difüzyon ve osmoz kavramlarını anlamalarına ve biyolojiye karşı tutumlarına etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Delen, H. (1998). *Temel eğitim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde kubaşık öğrenme yönteminin akademik başarıya etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demiral S.(2007). *İlköğretim fen bilgisi dersi maddenin içyapısına yolculuk ünitesinde, işbirlikli öğrenme yönteminin öğrenci başarısına, bilgilerin kalıcılığına ve derse karşı tutumlarına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demirdağ, B. (2011). *Anorganik kimya dersinde web destekli işbirlikli öğrenme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demirel, Ö. (2007) *Kuramdan Uygulamaya eğitimde program geliştirme*. Ankara: Pegem-A Yayıncılık.

- Demirtaş, F. (2008). *İşbirlikli öğrenmenin öğrenci tutumlarına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doymuş, K., Şimşek, Ü. ve Bayrakçeken, S. (2004). *İşbirlikçi öğrenme yönteminin fen bilgisi dersinde akademik başarı ve tutuma etkisi*. Journal of Turkish Science Education, 1, 103-115.
- Dönmez, C. (1998). Atatürk'ün tarihçi kişiliği ve türk tarihinin öğretimi ile ilgili düşünceleri. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 18, (1). 61-69.
- Ebrahim, A. (2012). The effect of cooperative learning strategies on elementary students' science achievement and social skills in kuwait. *International Journal of Science and Mathematics Education*, 10, 293-314.
- Efe, M.(2011) *İşbirlikli öğrenme yönteminin, öğrenci takımları başarı bölümleri ve küme destekli bireyselleştirme tekniklerinin ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin matematik dersi "istatistik ve olasılık" ünitesindeki başarılarına, tutumlarına ve motivasyonlarına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hatay: Mustafa Kemal üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ekinci, N. (2005). Eğitimde yeni yönelimler. Demirel, Ö. (ed.), *İşbirliğine dayalı öğrenme*. (93-109). Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Erden, M.(1997). *Sosyal bilgiler öğretimi*, İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Erçelebi, E. (1995). *Geleneksel öğretim yöntemleri ile işbirlikli öğrenme yönteminin matematik öğretimi üzerindeki etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ergün, A. (2006). *İşbirlikli öğrenme yönteminin ilköğretim sekizinci sınıf fen öğretimine etkileri*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Denizli: Pamukkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Erkuş A. (1999). İstatistik paket programlarını doğru kullanabiliyor muyuz? Birkaç uyarı. *Türk Psikoloji Bülteni*, 12: 14-17

- Fidan, S. (2004). *Sosyal bilgiler dersinde işbirlikli öğrenmenin erişiyeye kalıcılığa ve derse karşı tutuma etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Flowers J. C. ve Ritz J. M. (1994). *Cooperative learning in technology education*. Old Dominion University.
- Genç, M. (2007). *İşbirlikli öğrenmenin problem çözmeye ve başarıya etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gök, Ö. (2006a). *İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin basınç konusunu anlamalarında işbirlikli öğrenme yönteminin öğrenci başarısına etkisi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gök, T. (2006b). *Fizik eğitiminde işbirlikli öğrenme gruplarında problem çözme stratejilerinin öğrenci başarısı, başarı güdüsü ve tutumu üzerindeki etkileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gök, Ö., Doğan, A., Doymuş, K. ve Karaçöp, A. (2009). İşbirlikli öğrenme yönteminin ilköğretim öğrencilerinin akademik başarılarına ve fene olan tutumlarına etkileri. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 193-209.
- Gökdağ, M. (2004). *Sosyal bilgiler öğretiminde işbirlikli öğrenme, öğrenme stilleri, akademik başarı ve cinsiyet ilişkileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gömleksiz, M. (1993). *Kubaşık öğrenme yöntemi ile geleneksel yöntemin demokratik tutumlar ve erişiyeye etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gömleksiz, M. (1997) *Kubaşık öğrenme*. Adana: Baki Kitabevi.

- Gömlüksiz, M. N. ve Onur, E. (2003). İngilizce öğreniminde işbirlikli öğrenme yönteminin öğrenci başarısı üzerindeki etkileri (Vali Tevfik Gür ilköğretim okulu örneği). *Milli Eğitim Dergisi*. 166, 183-200.
- Günay, E. (2002). *Geleneksel öğretim yöntemleri ile işbirlikli öğrenmenin öğrenci başarısı ve hatırd tutma düzeyleri üzerindeki etkileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gürol, M. ve Atıcı, B. (2002). Bilgisayar destekli asenkron işbirlikli öğrenme yönteminin öğrenci başarısı üzerindeki etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 27 (124), 3-12.
- Güven, T. (2007). *Akademik çelişki tekniğinin öğrencilerin coğrafya dersindeki başarı ile güdü üzerindeki etkileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Hevedanlı, M., Oral, B. ve Akbayın, H. (2004). *Biyoloji öğretiminde işbirlikli öğrenme ile geleneksel öğretim yöntemlerinin öğrencilerin erişileri ve öğrendiklerini hatırd tutma düzeyleri üzerindeki etkileri*. 8. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı (6-9 Temmuz 2004), Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- İflazoğlu, A. (2000). *Temel eğitim besinci sınıf fen bilgisi dersinde kubaşık öğrenme etkinliklerinin kullanımı ve uygulama sonuçları*. 4. Fen Bilimleri Eğitimi Kongresi (6-8 Haziran 2000), Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- İflazoğlu, A. (2003). *Çoklu zekâ destekli kubaşık öğrenme yönteminin ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin fen bilgisi dersindeki akademik başarı ve tutumlarına etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- İşman, A., Eskicumalı, A. (2001). *Eğitimde planlama ve değerlendirme*. (Üçüncü Baskı). Adapazarı: Değişim Yayınları.
- Johnson, R. T., ve Johnson, D. W. (1986). Action research: cooperative learning in the science classroom. *Science and Children*, 24, 31-32.

- Johnson, D.W., Johnson, R.T. ve Holubec, E.J. (1993) *Circle of learning: cooperation in the classroom*. Edine: Interactio Book Co.
- Johnson, D. W., ve Johnson, R. T. (1995). *Teaching students to be peacemakers*. Edina. MN: Interaction Book Company.
- Johnson, D. W., ve Johnson, R. T. (1999a). *Learning together and alone: cooperative, competitive and individualistic learning* (5. Baskı). Massachusetts: Allyn and Bacon.
- Johnson D. W. ve Johnson R. T. (1999b). Making cooperative learning work. *Theory into Practice*, 38(2), 67-73.
- Kagan, S. (1982). *Dimensions of cooperative classroom structures. learning to cooperate, cooperating to learn*. (Edt. Robert Slavin). 67-95. New York: Plenum Press.
- Karaoğlu, İ. B. (1999). *Geleneksel öğretim yöntemleri ile işbirlikli öğrenmenin öğrenci başarısı, hatırd tutma ve sınıf yönetimi üzerindeki etkileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Kasap, H. (1996). *İşbirlikli öğrenme, fen başarısı, hatırd tutma, öğrenci yüklemeleri ve işbirlikli öğrenme gruplarındaki etkileşim*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz, İzmir: Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Katılmış, A. (2002). *İşbirlikli öğrenme ve geleneksel öğretim yöntemlerinin sosyal bilgiler dersi tarih konularındaki başarı ve hatırd tutma düzeyleri üzerindeki etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kaya, Z. (2004). *İşbirlikli öğrenme yönteminin Türkiye Cumhuriyeti Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi dersinde erişiyeye kalıcılığa ve derse karşı tutuma etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi.

- Keban, F. (2010). *Lisans düzeyinde temel fizik laboratuvarlarında işbirlikli öğrenme gruplarında strateji öğretiminin etkilerinin araştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kırbaş, A. (2010). *İşbirlikli öğrenme yönteminin ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerini geliştirmesine etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kocabaş, A. (1998). İşbirlikli ve geleneksel öğrenme yöntemlerinin müziğe ilişkin tutumlar üzerindeki etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 22 (108), 38-41.
- Kurt, I. (2001). *Fen eğitiminde işbirlikli öğrenme yönteminin öğrencilerin başarısına, kavram öğrenmesine ve hatırlamasına etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Küçükahmet, L. (1997). *Eğitim programları ve öğretim*. Ankara: Gazi Kitap Evi.
- Küçük, B. (2008). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde işbirlikli öğrenme yönteminin demokratik tutum üzerindeki etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Lampe, J.R. ve Roze, G.E. (1996). Effects of cooperative learning among hispanic students in elementary social studies. *Journal of Educational Research*, 89, (3), 187-201.
- Lazarowitz, R. (1991). Learning biology cooperatively: an Israeli junior high school study. *Cooperative Learning*, 11(3), 19-21.
- Lai, C. Y. and Wu, C. C. (2006). Using handhelds in a jigsaw cooperative learning environment. *Journal of Computer Assisted Learning*, 22, 284-297.
- Marangoz, İ. (2010). *İlköğretim 6. sınıf matematik dersi geometri öğrenme alanında işbirlikli öğrenme yönteminin öğrenci başarısı ve tutumlarına etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- MEB, (2006). *İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi 8. sınıf öğretim programı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Nakiboğlu, C. (2001). Maddenin yapı ünitesinin işbirlikli öğrenme yöntemi kullanılarak kimya öğretmen adaylarına öğretilmesinin öğrenci başarısına etkisi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21 (3), 131-143.
- Oral, B. (2000). Sosyal bilgiler dersinde işbirlikli öğrenme ile küme çalışması yöntemlerinin öğrencilerin erişileri, derse yönelik tutumları ve öğrenilenlerin kalıcılığı üzerindeki etkileri. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (19), 43-49.
- Öner, S. (1999). *Besinci sınıf sosyal bilgiler dersinde kubaşık öğrenme yönteminin eleştirel düşünme ve akademik başarıya etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öner, Ü. (2007). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler dersi tarih konularının öğretiminde işbirlikli öğrenme yönteminin öğrenci başarısına etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özbaş, A. (2006). *Lise 3 coğrafya dersinde yer alan enerji kaynakları konularının işbirlikli öğrenme yöntemi ile öğretilmesinin öğrenci başarısına etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özçelik, A. (2007). *İşbirlikli öğrenmenin fen bilgisi dersinde başarı, tutum ve kalıcı öğrenmeye etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Osman Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Özçelik, D. A. (2010). *Ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Özdemir, A.F. (2005). *Sosyal bilgiler öğretiminde işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin problem çözme başarısına etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Özkal, N. (2000). *İşbirlikli öğrenmenin sosyal bilgilere ilişkin benlik kavramı, tutumlar ve akademik başarıya etkileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özkümüş, T. (2010). *İlköğretim 4.sınıf sosyal bilgiler öğretiminde işbirlikli öğrenme yönteminin öğrencilerin akademik başarılarına ve derse yönelik tutumlarına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Öznur, A. S. (2008). *İşbirlikli öğrenme yaklaşımının öğretmen adaylarının çevreye ilişkin tutumlarına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Palaz, T. (2010). *İlköğretim 8. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde karikatür kullanmanın öğrenci başarısına ve derse karşı tutumuna etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Posluoğlu, Z. (2002). *İlköğretim matematik dersinde problem çözme becerilerinin kazandırılmasında işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımının etkililiği*. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Richards, J.C. and Rodgers, T. S. (2001). *approaches and methods in language teaching*. Cambridge University Press, USA.
- Saban, A. (2002). *Öğrenme Öğretme Süreci*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Sapar H. S. (2003). *İlköğretim 8. sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde fotoğraf ve resim kullanımının öğrenci başarısına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sarıtaş, E. (2002). *İşbirlikli ve geleneksel sınıflardaki başarılı ve başarısız problem çözücülerin kullandıkları öğrenme stratejileri, tutumları ve edim düzeyleri*.

Yayımlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Senemoğlu, N. (2009). *Gelişim-öğrenme ve öğretim: kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem-A Yayıncılık.

Sezer, A., Tokcan, H. (2003). İşbirliğine dayalı öğrenmenin coğrafya dersinde akademik başarı üzerine etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23 (39), 227-242.

Slavin, R. E. (1982). *An introduction to cooperative learning research. learning to cooperate, Cooperating to learn*. (Edt. Robert Slavin). 5-15. New York: Plenum Press.

Slavin, R. E. (1983). When does cooperative learning increase student achievement *Psychological Bulletin*. 94: 429- 445.

Slavin, R.E. (1988). Small group methods. In M. J. Dunkin (Ed.), *The international encyclopedia of teaching and teacher education*, Oxford: Pergamon Press.

Slavin, R.E.(1995). *Research on cooperative learning and achievement: what we know, what we need to know*. Center for Research on the Education of Students Placed at Risk Johns Hopkins Universty.

Slavin, R.E. (1996). Cooperative learning in middle and secondary schools. *The Clearing House*, 69, 200-204.

Slavin, R.E. (1999). Student teams-achievement divisions. Sharan, S (Ed.), *Handbook of cooperative learning methods*. 3-19. Praeger.

Sönmez, V. (2004). *Program geliştirmede öğretmen el kitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Sönmez, S. (2005). *İşbirliğine dayalı öğrenme yöntemi, birleştirme tekniği ile bilgisayar okur-yazarlığı öğretiminin akademik başarıya ve kalıcılığa etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Sucuoğlu, H. (2003). *İşbirlikli öğrenmenin öğrencilerin yükleme, edim ve strateji kullanımı üzerindeki etkileri ve işbirlikli öğrenme gruplarındaki etkileşim örüntüleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sünbül, A. M. (1995). *İşbirliğine dayalı öğretim yönteminde kullanılan değerlendirme biçiminin öğrencilerin erişiş ve tutumlarına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şengören, S.K. (2006). *Optik dersi ışıkta kırınım konularının etkinlik temelli öğretimi: işbirlikli öğrenme yönteminin etkilerinin araştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şimşek, Ali. (1994). *Bilgisayar destekli işbirlikli öğrenmede öğrenci denetiminin akademik başarı, güven ve tutumlar üzerindeki etkisi*. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Kongresi, Adana: Kuram-Araştırma-Uygulama Bildiriler, 2,
- Şimşek, M. (2007a). *9. sınıf coğrafya dersinde basınç ve rüzgâr konularının işbirlikli öğrenme yöntemi ile öğretilmesinin öğrenci başarısına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şimşek Ü.(2007b). *Çözeltiler ve kimyasal denge konularında uygulanan jigsaw ve birlikte öğrenme tekniklerinin öğrencilerin maddenin tanecikli yapıda öğrenmeleri ve akademik başarıları üzerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Tan, Ş. (2005). *Öğretimi planlama ve değerlendirme*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Tanel, R. (2006a). *Termodinamiğin ikinci yasası ve entropi konularının öğrenimine işbirlikli öğrenme yönteminin etkilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Tanel, Z. (2006b). *Manyetizma konularının lisans düzeyindeki öğretiminde, geleneksel öğretim yöntemi ile işbirlikli öğrenme yönteminin etkilerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tarım, K. (2001). İlköğretim 4. sınıf matematik dersinde küme destekli bireyselleştirme tekniğinin kullanımı ve uygulama sonuçları. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (7), 19-33.
- Tarım, K. (2003). *Kubaşık öğrenme yönteminin matematik öğretimindeki etkinliği ve kubaşık öğrenme yöntemine ilişkin bir meta-analiz çalışması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tarım, K., Akdeniz, F. (2003). İlköğretim matematik derslerinde kubaşık öğrenme yönteminin kullanılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 215-223.
- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların ölçülmesi ve spss ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tay, B. A. (2002). *Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirmede işbirliğine dayalı öğrenmenin etkisi konusunda öğretmen, müfettiş ve uzman görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Temizbaş, S. (2005). *Coğrafya eğitiminde işbirlikli öğrenme tekniklerinden öğrenci takımları başarı bölümlerinin öğrenci başarısına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Thurston, A., Toppingb, K. J., Tolmiec, A., Christied, D., Karagiannidoud E. ve Murray, P. (2010). Cooperative learning in science: follow-up from primary to high school. *International Journal of Science Education*, 32 (4), 501– 522.

- Timur, S. (2006). *İlköğretim 7. sınıf fen bilgisi dersinde işbirlikli öğrenme yönteminin öğrenci başarısına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tonbul, C. (2001). *İşbirlikli öğrenmenin ingilizce dersine ilişkin doyum, başarı ile hatırd tutma üzerindeki etkileri ve işbirlikli öğrenme uygulamalarıyla ilgili öğrenci görüşleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tongaç, E.,(2006). *Farklı öğretim yaklaşımlarının öğrencilerin fen bilgisi dersi dolayım sistemi konusundaki bilişsel yapılarına etkilerinin araştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Turgut, M. F., Baykul, Y. (2010). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Ural, A. (2007). *İşbirlikli öğrenmenin matematikteki akademik başarıya, kalıcılığa, matematik özyeterlilik algısına ve matematiğe karşı tutuma etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Uysal, G. (2010). *İlköğretim sosyal bilgiler dersinde işbirlikli öğrenmenin erişiyeye, problem çözme becerilerine, öğrenme stillerine etkisi ve öğrenci görüşleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ünlü, M. (2008). *İşbirlikli öğretim yönteminin 8. sınıf öğrencilerinin matematik dersi permütasyon ve olasılık konusunda akademik başarı ve kalıcılık düzeylerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ünsal, Y., Moğol, S. (2004). İşbirliğine dayalı öğrenmenin öğrencilerin fizik dersi akademik başarılarına etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 40, 616-627.

- Veenman, S., Denessen, E., Akker, A., Rijt, J. (2005). Effects of a cooperative learning program on the elaborations of students during help seeking and help giving. *American Educational Research Journal*. 42, 115-151.
- Watson S. B. (1992). The essential elements of cooperative learning. *The American Biology Teacher*, 54, (2), 84-86
- Webb, N.M. (1982). Peer interaction and learning cooperative small grouper. *Journal Of Educational Psychology*, 74(5), 642-655.
- Wilson-Jones, L. ve Caston, M. C. (2004). *Cooperative learning on academic achievement in elementary african american males*. Journal of Instructional Psychology.
- Yavuz, K. (2005). *Yeniden yapılanan sınıflar için aktif öğrenme yöntemleri*. Ankara: Meter Matbaası.
- Yeşilyurt, E. (2010). Öğretmen adayları niteliklerinin işbirliğine dayalı öğrenme yöntemine uygunluğunun değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 25-37.
- Yıldırım, B. (2011). *İlköğretim 8 sınıf fen bilgisi dersinde kalıtım ünitesinin işlenmesinde işbirlikli öğrenme yönteminin öğrenci başarısına ve kalıcılığına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldırım, K. (2006). Çoklu zekâ kuramı destekli kubaşık öğrenme yönteminin ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin matematik dersindeki erişilerine etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 301-315.
- Yıldız, B. (2002). *Türkiye’de tarih öğretiminde işbirlikli öğrenme yönteminin uygulanışı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Yıldız, N. (2001). *İşbirlikli öğrenme yönteminin ilköğretim 7. sınıf matematik öğretiminde öğrenci başarısı üzerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir: Necatibey Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Enstitüsü.
- Yıldız, V. (1998). *İşbirlikli öğrenme ve geleneksel öğretimin okulöncesi çocuklarının temel matematik başarıları üzerindeki etkileri ve mevcut uygulamalarla ilgili öğretmen görüşleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilgiler Enstitüsü.
- Yıldız, V. (1999). İşbirlikli öğrenme ile geleneksel öğrenme grupları arasındaki farklar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 155-163.
- Yılmaz, A. (2001) İşbirliğine dayalı öğrenme; etkili ancak ihmal edilen ya da yanlış kullanılan bir metot. *Milli Eğitim Dergisi*, 150, 46-50.
- Yılmaz, M. B. (2009). *Karma öğrenme ortamındaki üniversite öğrencilerinin öğrenme yaklaşımlarına göre ders başarılarının, derse devamlarının, web materyalini kullanma davranışlarının ve ortama yönelik memnuniyetlerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yüzer, B. (2005). *Ortaöğretim coğrafya derslerinde işbirlikli öğrenme yönteminin kullanılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Zenginobuz, B. (2005), *İşbirlikli öğrenme yaklaşımlarının öğrencilerin ders başarısına etkisi (geometri)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans, İstanbul: Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

EKLER

EK-1.

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Başarı Testi

BAŞARI TESTİ

Adı-Soyadı:

Sınıf:

No:

Sevgili öğrenciler,

Testte toplam 32 soru bulunmaktadır. Sorulara vereceğiniz yanlış cevaplar doğru cevapları götürmeyecektir. Süreniz bir ders saatidir. Başarılar.

A)Çoktan Seçmeli (Her Soru 3 Puan)

1)1921 Anayasası ile egemenliğin bir kişiye, bir zümreye ait olmadığı belirtilmiş, saltanatın hukuki dayanağı ortadan kaldırılmıştır.
1921 Anayasası'nın aşağıdaki maddelerden hangisi bu durumu **en açık** bir şekilde kanıtlamaktadır?

- A)Olağanüstü durumlarda seçimler bir yıl ertelenebilir.
- B)Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.
- C)Milletvekili seçimleri iki yılda bir yapılır.
- D)Meclis başkanı hükümetin de başkanıdır.

2)''Türk milleti evlatlarına vereceği eğitimi okul ve medrese diye iki ayrı kuruluşa bırakamaz.'' Mustafa Kemal Atatürk'ün bu sözü aşağıdaki gelişmelerden hangisi ile ilgilidir?

- A)Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun çıkarılması
- B)Medeni Kanun'un kabul edilmesi
- C)Latin harflerinin kullanılması
- D)Saltanatın kaldırılması

3)Cumhuriyet'in ilanından sonraki olaylar yeni kurulan devleti geliştirmeye ve korumaya yönelik olarak değerlendirilmiştir.
Buna göre ifade edilen duruma aşağıdaki gelişmelerden hangisi kanıt olarak gösterilebilir?

- A)Düzenli ordunun kurulması
- B)Latin alfabesinin kabul edilmesi
- C)Kabotaj Kanunu'nun çıkarılması
- D)Halifelik kurumuna son verilmesi

4)Yeni Türk devletinde çağdaş devletlerdeki kurumlara benzer çalışmalar yapılmıştır. Yapılan inkılaplarla muasır medeniyetler seviyesinin üstüne çıkarılması hedeflenmiştir. Bu duruma aşağıdaki gelişmelerden hangisi kanıt olarak **gösterilemez?**

- A)Kılık Kıyafet Kanunu'nun çıkarılması
- B)Ankara'nın başkent yapılması
- C)Medeni Kanunu'nun kabul edilmesi
- D)Şapka Kanunu'nun çıkarılması

5)Şeyh Sait İsyanı ile ilgili aşağıda verilen yorumlardan hangisi yanlıştır?

- A)Halkın tamamı yeniliklere karşı çıkmıştır.

- B)Yapılan yenilikleri toplumun bazı kesimleri henüz tamamen benimsememiştir.
 C)Bazı kişiler halkın dini duygularını sömürmüştür.
 D)İnkıpların yerleşmesinin zaman alacağı anlaşılmıştır.

6)Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'nin Lozan barış anlaşmasıyla sağladığı kazanımlardan biri **değildir**?

- A)Tam bağımsızlık
 B)Uluslararası alanda hukuki eşitlik
 C)Ulus devlet niteliği kazanmak
 D)Boğazlar üzerinde tam egemenlik

7) I. İstanbul'a yakın oluşu

II. Anadolu'nun ortasında güvenli bir bölgede bulunması

III. Gelişmiş bir kent olması

IV. Askeri strateji açısından önemli bir mevkiide olması

V. Ulaşım yollarının bağlantı noktasında olması

Yukarıdaki özelliklerden hangileri Ankara'nın başkent seçilmesinde etkili olmuştur?

- A) I-II-III   B)II-III-IV   C)II-IV-V   D)III-IV-V

8) I.Türk dil kurumunun açılması

II. Türk tarih kurumunun kurulması

III. Türk tarihinin ana hatları adlı kitabı

IV. Tarih ve dil kurultayının düzenlenmesi

Cumhuriyet döneminde yapılan, yukarıda verilen çalışmaların ortak amacı nedir?

- A)Türk dili ve tarihinin köklerini araştırmak
 B)Türk dilinin diğer dillerden etkilenmediğini savunmak
 C)Türk ırkının en üstün ırk olduğunu savunmak
 D)Anadolu da yaşayan medeniyetleri araştırma

9)Aşağıdaki olaylardan hangisi saltanatın kaldırılmasını hızlandırmıştır?

- A)İtilaf Devletlerinin, Lozan Konferansı'na İstanbul Hükümetini de çağırması
 B)Şeyh Sait Ayaklanmasının çıkması
 C)Mustafa Kemal Atatürk'e İzmir'de bir suikast düzenlenmek istenmesi
 D)Menemen Olayının çıkması

10)Lozan Barış Görüşmelerinin kesintiye uğradığı İzmir'de Türkiye İktisat Kongresi toplanmış (17 Şubat 1923) ve Misak-ı İktisadi kararları alınmıştır. TBMM'nin bu çalışması aşağıdakilerden hangisi ile açıklanabilir?

- A)Lozan'daki başarısızlıkları telafi etmek istemesiyle
 B)Lozan görüşmelerinde etkili olmak düşüncesiyle
 C)Siyasi başarıların ekonomik başarılarla sağlanabileceği düşüncesiyle
 D)Ekonomik bağımsızlığın sağlanmaya çalışmasıyla

11)-Milli egemenliğin güçlenmesini sağlamak

-Devlet başkanlığı sorununu çözmek

-Devletin yönetim şekli ile ilgili tartışmaları sona erdirmek amacıyla aşağıdaki inkılaplardan hangisi gerçekleştirilmiştir?

A)TBMM'nin açılması

B)Saltanatın kaldırılması

C)Halifeliğin kaldırılması

D)Cumhuriyetin ilanı

12) Yeni Türk Devleti'nin ilk yıllarında büyük yatırımların devlet tarafından gerçekleştirilmesinin temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A)Yabancı sermayenin yapılacak yatırımlara engel olması

B)Özel sektörün yeterli tecrübe ve sermayeye sahip olmaması

C)Özel sektörün yeterli kar elde edememesi

D)Halkın yatırımları devletten beklemesi

13)''Cumhuriyeti biz kurduk, onu yükseltecek ve devam ettirecek sizlersiniz.'' Atatürk bu sözü ile;

I. Cumhuriyet'in varlığının korunması gerekir.

II. Cumhuriyet'in özellikleri döneme göre değişebilir.

III. Gençlerin ve yeni nesillerin Cumhuriyet'e sahip çıkması gerekir.

IV. Eğitim ve öğretim faaliyetlerine önem verilmesi gerekir.

gibi yargılardan hangisi veya hangilerinin önemini vurgulamıştır?

A)I ve II

B)I,III ve IV

C)III ve II

D)I ve III

14) I. Halifeliğin eski düzenden yana olanların toplandığı bir kurum olması

II. Halifeliğin laikliğe aykırı olması

III. Halifeliğin ulusal sınırların çizilmesine engel olması

IV. Halifeliğin ulus egemenliğine zarar verdiğinin düşünülmesi

Yukarıdakilerden hangileri halifeliğin kaldırılmasının sebeplerindedir?

A)I ve III

B)I,II ve III

C)I,II ve IV

D)II, III ve IV

15) Latin Harflerinin kabulünde, bu harflerin Türk diline uygun olması ve harflerin Avrupa tarafından kullanıyor olması da önemlidir.

I. Çağdaş II. Ulusal III. Batıcı

Verilen bilgilere göre Latin harflerinin kabul edilmesi Türkiye Cumhuriyeti'nin yukarıdaki özelliklerinden hangisini vurgulamaktadır?

A)I ve II

B)I ve III

C)II ve III

D)I,II ve III

16)17 Şubat 1926'da kabul edilen Türk Medeni Kanunu din, mezhep ve ırk ayrımı gözetmeksizin ülkede yaşayan herkes için geçerli olmuştur.

Buna göre Türk Medeni Kanunu ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

A)Yabancı okullar devlet denetimine alınmıştır.

B)Ülkede hukuk birliği sağlanmıştır.

C)Yabancılara ait şirketler kamulaştırılmıştır. D)Kadınlara siyasi faaliyette bulunma yolu açılmıştır.

17)Aşağıdakilerden hangisi Atatürk'ün Serbest Cumhuriyet Fırkasını kurdurma hedefleri arasında **yer almaz?**

A)Demokrasiyi tam anlamıyla kurma B)Çok partili sisteme geçiş
C)Tek partili sistemi pekiştirmek D)Hükümetin denetlenmesini sağlama

18)"Sanatsız kalmış bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir"

Buna göre;

I-Medeni Kanunun kabul edilmesi
II-Güzel Sanatlar Akademisi'nin açılması
III-Konservatuvarların açılması
durumlarından hangileri Atatürk'ün bu görüşüne uygundur?

A)I B)II C)II-III D)I-II-III

19)-Ziraat Enstitüsünün kurulması
-Aşar vergisinin kaldırılması
Yukarıdaki inkılaplar aşağıdakilerden hangisini geliştirmeye yöneliktir?

A)Kültür B)Din C)Turizm D)Tarım

20)Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'nin ilk spor teşkilatıdır?

A)Türk İdman Cemiyetleri İttifakı B)Hıfzıssıhha Enstitüsü
C)Türk Tarih Kurumu D)Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü

B)Doğru-Yanlış (Her Soru 2 Puan)

21)İtilaf Devletleri'nin Lozan Konferansı'na İstanbul Hükümeti'ni de davet etmesi saltanatın kaldırılmasını hızlandıran bir gelişmedir.

A) Doğru ( ) B) Yanlış ( )

22)Cumhuriyet, ikinci dönem TBMM tarafından ilan edilmiştir.

A) Doğru ( ) B) Yanlış ( )

23)Tevhid-i Tedrisat Kanunu'yla Latin alfabesi kullanılmaya başlanmıştır.

A) Doğru ( ) B) Yanlış ( )

24) Soyadı Kanunu, Avrupalı devletlerin iç işlerimize karışmalarını önlemek amacıyla kabul edilmiştir.

A) Doğru ( ) B) Yanlış ( )

25) Türkiye’de kadınlar, önce belediye, daha sonra muhtarlık ve son olarak da milletvekili seçimlerine katılma hakkı kazanmışlardır.

A) Doğru ( ) B) Yanlış ( )

C) Boşluk Doldurma (Her Soru 2 Puan)

Kabotaj-İzmir-Şapka-Menemen-Atatürk Orman Çiftliği

26) Türkiye’de çok partili hayat denemesinin ertelenmesine neden olan olaylardan biri de ..... olayıdır.

27) 25 Kasım 1925 tarihinde Kastamonu’da ..... Kanunu kabul edilmiştir.

28) İnkılaplara karşı olanlar ile hilafet ve saltanat yanlıları M. Kemal’e ..... gezisi sırasında suikast düzenlemek istemişlerdir.

29) Türk kara sularında gemi işletme hakkı ..... Kanunu ile sağlanmıştır.

30) Tarımı geliştirmek, çiftçiye örnek olmak, uygulamalı eğitim yapmak, eğlenme ve dinlenme alanı oluşturmak amacıyla Atatürk’ün emriyle, Ankara’da ..... kurulmuştur

D) Açık Uçlu Sorular (Her Soru 10 Puan)

31) Bir millet için dil ve tarih neden önemlidir?

32) Türk inkılabı hangi alanlarda gerçekleştirilmiştir?

EK-2.

T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Tutum Ölçeği

T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Tutum Ölçeği

Sevgili Öğrenciler,

Aşağıda T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi 'ne yönelik tutumlarınızı ölçmek için bir ölçme aracı hazırlanmıştır. Ölçme aracında toplam 31 adet ifade bulunmaktadır. Her bir ifadede; “Kesinlikle Katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Kararsızım”, “Katılmıyorum” ve “Kesinlikle Katılmıyorum” şeklinde 5 seçenek bulunmaktadır. Verilen ifadelerin yanıtları kişiden kişiye değişmektedir. Bu nedenle, her bir ifadeyi dikkatli bir şekilde okuyarak size en uygun gelen seçeneği işaretleyiniz.

Göstermiş olduğunuz ilgiye teşekkür ederim.

Mehmet Tamer KAYA

MADDELER	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ile ilgili konuları konuşmaktan ve tartışmaktan zevk alırım.					
2. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinde hiç sıkılmam.					
3. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük en sevdiğim derstir.					
4. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi çalışırken canım sıkılmaz.					
5. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde çok ilginç konular var.					
6. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinde başka şeylerle ilgilenmem.					
7. Benim için Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük çok ilgi çekici bir derstir.					
8. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinde konuları anlayamıyorum.					

MADDELER	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
9. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi alanındaki bilgilerimi arttırmak için arkadaşlarım ve öğretmenlerimle tartışırım.					
10. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde fikrimi rahatça ifade edebilirim.					
11. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük öğrenmek ilerde çok işime yarayacak.					
12. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretmenimi çok seviyorum.					
13. Ders çalışma vaktimin çoğunu Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersine ayırmak isterim.					
14. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi eğlenceli bir derstir.					
15. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarındaki konular hiç ilgi çekici değil.					
16. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde, derse katılmaktan çok hoşlanırım.					
17. Televizyonlarda Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ile ilgili belgeselleri ve programları seyretmekten büyük zevk alırım.					
18. Bence Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük en önemli derslerden biridir.					
19. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük insanın Dünyayı daha iyi algılamasına yardımcı olur.					
20. Bence Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi ezbere dayalı bir derstir.					
21. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde öğretmen aktiftir.					

MADDELER	Kesinlikle Katılıyor	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
22. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersini sevmememde yanlış ve ezbere dayalı metotların uygulanmasının etkili olduğunu düşünüyorum.					
23. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretmeni öğrencilerle işbirliği içerisindedir.					
24. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde maket ve resimleri materyal olarak kullanmak dersi zevkli hale getiriyor.					
25. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde en çok kullandığımız materyalin ders kitabı olması dersi sıkıcı yapar.					
26. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük bilgilerinin günlük yaşamda büyük yararı vardır.					
27. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde öğrenci aktiftir.					
28. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde tepegöz kullanınca ders daha zevkli olur.					
29. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde farklı kaynaklardan konu ile ilgili araştırma yapmaktan zevk alırım.					
30. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde drama yönteminin kullanılması derse olan ilgimi artırır.					
31. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük insanda merak duygusu uyandırarak, insanı araştırmaya sevk eder.					

EK-3.

Çağdaş Türkiye yolunda adımlar Ünitesi konu içeriği

Konu 1: Saltanattan Milli Egemenliğe

Saltanatın Kaldırılması (1 Kasım 1922)

İtilaf devletleri Türkiye’de iç çekişmeye sebep olmak için Lozan görüşmelerine hem TBMM’yi hem de İstanbul Hükümetini çağırmişti. Artık egemenlik millete aitti. Egemenliğin millete ait olduğu bir sistemde saltanatın varlığı mümkün değildi.

-M. Kemal’in isteği ile meclis saltanatı kaldırdı.

-Halife Abdülmecit Efendi seçildi

-Böylece iki başlılık sona erdi.

-623 yıllık Osmanlı saltanatı sona erdi.

-Demokratikleşme ve Laikliğe geçişte bir adım atıldı.

Konu 2: Zaferin ve Bağımsızlığın Tescili

Lozan Barış Antlaşması (23 Temmuz 1923)

20 Kasım 1922 yılında İtilaf devletlerin daveti üzerine Lozan’da barış görüşmeleri başlamıştır. Atatürk barış görüşmelerinin İzmir’de olmasını istemiştir. Fakat o dönemde barış antlaşmalarının tarafsız bir ülkede yapılması gelenek olduğu için barış görüşmeleri İsviçre’nin Lozan kentinde başlamıştır. Görüşmeler bir ara kesintiye uğramış, İsmet paşa yurda dönmek zorunda kalmıştır. Daha sonra görüşmeler tekrar başlamış, 24 Temmuz 1923 yılında taraf ülkeler arasında Lozan Antlaşması imzalanmıştır.

Sınırlar

-Suriye sınırı, Fransızlarla imzalanan Ankara Antlaşması'na göre kabul ediliyor.

-Irak sınırı: Musul üzerinde antlaşma sağlanamadığı için bu konuda İngiltere ve Türk Hükümeti kendi aralarında görüşüp anlaşacaklardı.

-Yunan sınırı Mudanya Ateşkes Antlaşması'nda belirlenen şekliyle kabul edilmiştir. Meriç Nehri'nin batısındaki Karaağaç istasyonu Yunanistan'ın Batı Anadolu'da yaptığı tahribata karşılık alınacak savaş tazminatına karşılık elde edilmiştir. Ayrıca Gökçeada ile Bozcaada bizde, diğer Ege adaları Yunanistan'da kaldı. Yunanistan, Türk sınırına yakın olan adalarda asker bulundurmuyacaktı.

Kapitülasyonlar: Tamamen kaldırıldı. (En büyük siyasi başarı)

Azınlıklar: Tüm azınlıklar Türk uyruklu kabul edilerek hiçbir şekilde ayrıcalık tanınmayacaktı. Batı Trakya'daki Türklerle İstanbul'daki Rumlar dışında Anadolu ve Doğu Trakya'daki Rumlar ve Yunanistan'daki Türkler mübadele edileceklerdi.

Savaş Tazminatları: I. Dünya Savaşı nedeniyle istenen savaş giderlerinden kurtulduk.

Devlet Borçları: Osmanlı borçları, Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrılan devletlere bölüştü. Türklere düşen bölüm taksitlendirme ile kâğıt paraya göre ödenecekti. Düyun-u Umumiye de böylece tarihe karışmaktadır.

Boğazlar: Boğazlar, üzerinde en çok tartışılan konudur. Sonunda geçici bir çözüm getirilmiştir. Buna göre askeri olmayan gemi ve uçaklar barış zamanında boğazlardan geçebilecekti. Boğazların her iki yakası askersizleştirilip, geçişi sağlamak amacıyla uluslararası bir kurul oluşturulmasına ve bu düzenlemelerin Milletler Cemiyeti'nin güvencesi altında sürdürülmesi kararı alınmıştır.(Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nde değiştirilmiştir.)

Not: Musul, Boğazlar ve Hatay, Kıbrıs ve Ege adaları sorunları Lozan'da çözülemeyen sorunlardır.

Önemi:

-I. Dünya Savaşını bitiren son antlaşmadır.

-Türk Devletinin bağımsızlığı bütün dünya devletlerince resmen tanındı.

-Türkiye'de yapılması düşünülen inkılâplar için uygun ortam oluşturuldu.

-İtilaf devletleri bu antlaşmayla Misakı Milliye tanımış oldu.

-Sömürge altında yaşayan başka milletlere örnek oldu.

Konu 3: Milli Sınırlardan Milli Ekonomiye

İzmir İktisat Kongresi (17 Şubat-4 Mart 1923)

İzmir İktisat Kongresi'nde yeni Türkiye'nin ekonomik sorunları tartışıldı. Bu kritik devrede, ekonomik sorunları düzenlemek için kararlar alan İzmir İktisat Kongresi'nde, savaşlardan yorgun çıkan halka ekonomik yön vermek ve harap olan yurdu kalkındırmak için yapılması gerekenleri tespit etmek amaçlanıyordu. İzmir İktisat Kongresi sonunda; kongreye katılanlar oybirliği ile Misak-ı İktisadi kabul ederek, modern ve müreffeh Türkiye için canla başla çalışmaya ant içti.

Alınan Başlıca Kararlar:

- Hammaddesi yurt içinde olan endüstri kollarının kurulması,
- Özel girişimcilerin desteklenmesi,
- Yatırımcılara kredi sağlayacak bankaların kurulması,
- Günlük tüketim mallarına öncelik verilmesi,
- Önemli kuruluşların ulusallaştırılması,
- Sanayiyi özendirici yasaların çıkarılması, özellikle gümrük tarifelerinin ulusal sanayinin kalkınma gereksinimlerine göre değiştirilmesi.

Konu 4: Başkent Ankara

Ankara'nın Başkent Olması (13 Ekim 1923)

“Artık yeni Türkiye Devleti'nin başkentini bir kanunla tespit etmek gerekiyordu. Bütün düşünceler, Yeni Türkiye'nin başkenti Anadolu'da ve Ankara şehri olarak seçme lüzumunda birleşiyordu. Bu seçimde, coğrafi durum ve askerî strateji en büyük önemi

taşıyordu. Devletin başkentini bir an önce tespit ederek, içten ve dıştan gelen kararsızlıklara bir son vermek şarttı.”

Ankara'nın başkent olmasıyla ilgili tek maddelik kanun tasarısı, İsmet Paşa ve arkadaşları tarafından meclise sunuldu. 13 Ekim 1923 tarihinde kabul edilen kanun ile “ Türkiye Devleti'nin başkenti Ankara şehridir.” İfadesi Anayasa'ya girdi.

Konu 5: Yaşasın Cumhuriyet

Cumhuriyetin İlanı (29 Ekim 1923)

Kurtuluş Savaşı yıllarında, değişik yer ve zamanlarda alınan birçok karar ile ileride açıkça saltanatın kaldırılıp yerine, ulusal egemenliğe dayalı bir Cumhuriyet rejiminin kurulacağı belirtilmişti. 23 Nisan 1920'de TBMM'nin açılması ile başlayan Cumhuriyet uygulaması, 1 Kasım 1922'de saltanatın kaldırılması ile rejim değişikliğini açıkça ortaya koydu.²⁹ Ekim 1923'te TBMM, Cumhuriyet'i ilan etti. Aynı gün TBMM'nin aldığı bir kararla Gazi Mustafa Kemal, yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı oldu. Türk milleti Cumhuriyete kolayca kavuşmamıştır. Bunun için uzun mücadeleler vermiştir. Milli birlik ve beraberlik içerisinde önce bağımsızlığını kazanmıştır.

Konu 6: Çağdaş Devlete Doğru

Halifeliğin Kaldırılması (3 Mart 1924)

Halifelik makamının, zamanla ulusçuluk ilkesine ters düşmesi üzerine, Cumhuriyet'in ilanı ile, hem yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin dış politika ilkelerine, hem de yeni kurulan Cumhuriyet rejimine ters düşen bu makamın kaldırılmasına karar verildi. 1 Kasım 1922'de saltanatın kaldırılmasına rağmen, halifelik kaldırılmadı; çünkü halk bu yeniliğe hazır değildi, iç isyanlar çıkabilirdi. Saltanatın kaldırılmasından sonra 18 Kasım 1922'de Abdülmecit Efendi, TBMM tarafından, Halife olarak atandı. Saltanatın kaldırılmasına rağmen, eski rejim yanlıları, bazı milletvekilleri, ordu komutanları halife Abdülmecid Efendi'nin çevresinde toplanmaya başladı. Halifeliğin kaldırılması, laik yönetime geçişte önemli bir adım olmuştur. Böylece Türkiye

Cumhuriyeti aklın ve bilimin esas alındığı laik bir toplum yapısına kavuştu. Ülkede iki başlı yönetim sona ermiştir.

TBMM, 3 Mart 1924'te aldığı kararla; Halifeliğin kaldırıldığını, gelecekte halifelik ve saltanat iddialarında bulunmamaları için, Osmanlı ailesi üyelerinin yurt dışına çıkarılmalarını, Şer'iyeye ve Evkaf Vekâlet'inin kaldırıldığını, kabul etti.

Tevhid-i Tedrisat(Öğretim Birliği Kanunu) ve Medreselerin Kaldırılması (3 Mart 1924)

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde çok farklı okullar vardı:

-Mahalle mektepleri

-Medreseler

-Tanzimat ve Meşrutiyet döneminde batılı tarzda açılan okullar

-Azınlık okulları

-Yabancı okullar

Sonuçları:

1. Öğretim birliği sağlanarak TC. Sınırları içindeki bütün okullar Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlandı.
2. Eğitimin laikleşmesi alanında önemli bir adım atıldı.
3. Medreseler kapatılarak eğitimde laikleşme gerçekleştirildi.
4. Çağdaş eğitim öğretim kurumları açıldı.
5. Yabancı ve azınlık okullarının dini ve siyasi amaçlı öğretimi durdurularak, zararlı faaliyetleri engellendi.

3 Mart 1924’de Çıkarılan Diğer Kanunlar:

Şeriyeye ve Evkaf vekâleti kaldırılmıştır. Yerine, din konusunda halkı aydınlatmak ve din ile olan işleri yürütmek için Diyanet İşleri Başkanlığı; vakıf mallarını korumak, yaşatmak ve işletmek için Vakıflar Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

Ayrıca Erkan-ı Harbiye Vekâleti kaldırılarak, Genel Kurmay Başkanlığı kurulmuştur.

Konu 7: Çok Partili Demokratik Hayat

Cumhuriyet Halk Fırkası:

İlk TBMM’de siyasi parti yoktu. Çok çeşitli görüş, düşünce ve meslekten olan milletvekilleri ülkenin kurtarılmasını her şeyin üzerinde tutuyorlardı. Bu nedenle herhangi bir fikir çatışmasına pek rastlanmıyordu. Ancak zaman geçtikçe mecliste çeşitli gruplaşmalar oluştu. M. Kemal Paşa’ya karşı olan gruplar da ortaya çıktı. Bu gelişmeler üzerine M. Kemal Paşa kendi görüş ve düşüncelerine yakın arkadaşları ile birlikte Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu’nu kurdu. Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu 9 Eylül 1923 tarihinde ‘Halk Fırkası’ Cumhuriyetin ilanından sonra ‘ Cumhuriyet Halk Fırkası ‘ adını aldı. Böylece Cumhuriyet Döneminin ilk siyasi partisi kurulmuş oldu.

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası:

17 Kasım 1924 tarihinde *Kazım Karabekir’in* başkanlığında kuruldu. Parti üyeleri Cumhuriyet yönetimini ve demokrasiyi benimsediklerini ve dini inançlara saygılı olduklarını açıkladı. Cumhuriyet Halk Fırkasından farklı olarak ekonomide devletçilik yerine liberalizmi savundu. Parti kurulduktan kısa bir süre sonra Cumhuriyete ve inkılâplara karşı olanlar ile halifeliğin tekrar getirilmesini isteyenler bu partide toplanmaya başladı. Bunun üzerine parti hükümet tarafından kapatıldı.

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, Cumhuriyet Halk Fırkasına karşı kurulan ilk muhalefet partisidir.

Cumhuriyet tarihinde ilk kapatılan parti Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasıdır.

Serbest Cumhuriyet Fırkası:

Atatürk'ün isteği üzerine Fethi Bey'in başkanlığında 12 Ağustos 1930'da kuruldu.

Mustafa Kemal'in yeniden parti kurulmasını istemesinin sebepleri:

- Yeni görüş ve düşüncelerin ortaya çıkmasına imkân sağlamak,
- Cumhuriyet Halk Fırkasının çalışmalarının denetlenmesini sağlamak,
- Ülkede çok partili hayata geçilmesini sağlayarak tam anlamıyla demokratik rejime geçmek.

Not:

- Ülkede demokrasinin gelişmesi için kurulan parti kısa sürede amacından uzaklaştı. Cumhuriyet ve Laiklik karşıtı olanlar parti içinde toplandı. Beklenmedik gelişmeler üzerine, Fethi Bey kendi kurduğu partisini kapattı.
- Serbest Cumhuriyet Fırkasının kapatılmasıyla birlikte Atatürk döneminde çok partili siyasi hayata geçiş denemeleri sona erdi.

Konu 8: Çağdaş Uygarlığa Doğru Adımlar

Kıyafette Değişiklik:

Şapka İnkılâbı, Atatürk'ün Kastamonu gezisi ile başladı. 25 Kasım 1925'te Şapka Kanunu mecliste kabul edildi. 1934'te çıkarılan bir kanunla din adamlarının ibadethaneler dışında dini kıyafetle dolaşmaları yasaklandı. Ancak, tüm dinlerden dini görevlilerin en yetkili kişileri bu yasağın dışında tutuldu.

Not: Mustafa Kemal milli değerlere bağlı çağdaş bir ulus oluşturmak istemektedir. Mustafa Kemal yapacağı bir yeniliği halka önceden anlatmaktadır. Bunun için sık sık yurt gezilerine çıkmış, halka konuşmalar yapmış, gazete ve dergilere demeçler vermiştir.

Takvim, Saat ve Ölçülerde Değişiklik:

-26 Aralık 1925'te Hicri ve Rumi takvim yerine Miladi takvim kabul edildi. 1 Ocak 1926 tarihinden itibaren miladi takvim kullanılmaya başlandı.

-20 Mayıs 1928 tarihinde TBMM'de kabul edilen kanunla uluslararası rakamlar kullanılmaya başlandı.

-Güneşin doğuş ve batışına göre kullanılan alaturka saat yerine milletlerarası saat sistemi kabul edildi.

-Hafta sonu tatili Cumartesi öğleden sonra ve Pazar günü olarak düzenlendi.

-Ağırlık ölçülerinde okka yerine kilo; uzunluk ölçülerinde karış, endaze, kulaç, arşın yerine metre kullanılmaya başlandı. (26 Mart 1931)

Tekke ve Zaviyelerin Kapatılması:

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerine doğru her alanda başlayan bozulma tekke ve zaviyelerde de görülmeye başlandı. Tekke ve zaviyeler siyasi çalışmalar içerisine girmeye ve bazıları da halkın dini duygularını kullanarak çıkar elde etmeye başladılar.

30 Kasım 1925 tarihinde çıkarılan bir kanunla tekke, zaviye ve türbeler kapatıldı. Böylece, Türk toplumunun çağdaşlaşması ve laikleşmesi yolunda önemli bir adım atılmış oldu. Ayrıca aynı kanunla şeyh, derviş, baba, dede gibi unvanların kaldırılması toplumda eşitliği, birlik ve beraberliği sağlamada oldukça önemli bir gelişme olmuştur.

Konu 9: Hukuk ve Aile

1921 Anayasası:

En önemli özelliği, egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğunu belirtmesidir. Savaş sırasında kararların daha hızlı alınabilmesi ve uygulanabilmesi için yasama, yürütme ve yargı yetkileri TBMM'ye verilmiştir.

Not:

-1921 Anayasası'nda devletin yönetim biçimi ile ilgili herhangi bir madde bulunmuyordu. Cumhuriyetin ilanından sonra anayasaya "Türkiye Devleti bir cumhuriyettir." Maddesi eklenmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra 1924 Anayasası kabul edildi.

-1924 Anayasası Cumhuriyet tarihinin en uzun süre yürürlükte kalan anayasasıdır. Bu anayasadan sonra Türkiye'deki yeni koşullar doğrultusunda 1961 ve 1982 anayasaları hazırlandı.

Medeni Kanun'un Kabulü

Medeni Kanun, toplumdaki kişi, aile, miras, eşya hukuku ile ilgili ilişkileri düzenleyen kanundur. Osmanlı Devleti'nde medeni kanun, İslam Hukuku ilkelerine göre düzenlenmiş Mecelledir.

Medeni Kanunun Kabul Edilmesinin Sebepleri:

-Her alanda çağdaşlaşma ve batılılaşma hedeflendiği için medeni hukuk alanında da çağdaşlaşmanın gerekli olması,

-Türkiye Devleti laikliği gerçekleştirmek istediği için dini hukuk kurallarına dayanan Mecelleyi kabul etmemesi

-Toplumun temeli olan ailenin kuruluşu ve işleyişini düzenleyen hukuk kurallarına ihtiyaç olması ve Mecellenin bu konularda yetersiz kalması.

Türk Medeni Kanunu'nun Kabul Edilmesiyle:

-Toplumda kadın erkek arasında sosyal ve ekonomik eşitlik sağlandı,

-Evlilik, devletin denetimi ve güvencesi altına alındı. Resmi nikâh ve tek eşle evlenme zorunluluğu getirildi,

-Mirastan pay almada kadın erkek eşitliği sağlandı,

-Boşanma zorlaştırıldı. Kadınlara da boşanma hakkı tanındı,

-Ailenin kuruluşu ve işleyişi çağdaş kural ve kanunlara bağlandı.

-İsviçre'den Borçlar Kanunu

-Almanya'dan Ticaret Kanunu

-İtalya'dan Ceza Kanunu alınmıştır.

Not: Hukukçu yetiştirmek üzere 1925 yılında Ankara Hukuk Mektebi açıldı. Okul 1948 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi adını aldı.

Konu 10: Rejim Karşısı Bir İsyan

Şeyh Sait Ayaklanması (13 Şubat 1925)

İsyan Ergani'nin Piran kasabasında başladı.

İsyanın çıkmasında:

-Bazı kimselerin, hızla gerçekleştirilmekte olan inkılâp hareketlerini dine karşı hareketler gibi görerek halkı hükümet aleyhine kışkırtmaları.

-Bu sırada İngiltere ile Türkiye arasında görüşülmekte olan Musul Meselesi sırasında, Türkiye'yi başka sorunlarla uğraştırarak güçsüz bırakmak isteyen İngiltere'nin Doğu illerindeki bazı cahil kitleleri kandırarak kışkırtması.

-Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasını kuranların hükümete karşı başlattıkları sert muhalefetin rejim karşıtlarını cesaretlendirmesi.

-Saltanat ve hilafet yanlılarının tepki duymaları etkili oldu.

İsyana karşı:

-Tahrir-i Sükûn Kanunu çıkarıldı,

-İstiklal Mahkemeleri yeniden kuruldu.

Şeyh Sait İsyanı:

-Cumhuriyet rejimine karşı yapılan ilk isyan hareketidir,

-Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası isyanda rolü olduğu gerekçesiyle kapatılmıştır,

-İlk çok partili hayata geçiş denemesi başarısızlıkla sonuçlanmıştır,

-İngiltere, Türk Hükümeti'nin isyandan dolayı yıpranmasından faydalanarak kendi lehine avantaj sağlamıştır

Konu 11: Kabotaj Bayramı

Ülkemizde Cumhuriyetten önce ticaretin çoğunluğu gayrimüslimler tarafından yürütülüyordu. Deniz taşımacılığının çoğu da gayrimüslimlerde idi. 1 Temmuz 1926'da Kabotaj Kanunu çıkarılarak Türk kıyılarında deniz taşımacılığı, limanlar arasında gemi işletmeciliği ve taşımacılığı Türk vatandaşlarına ve Türk gemilerine verildi.

Konu 12: Mustafa Kemal'e Suikast Girişimi (14 Haziran 1926)

Şeyh Sait ayaklanmasının bastırılması ve Terakkiperver Cumhuriyet fırkasının kapatılmasından sonra cumhuriyete karşı olanlar Mustafa Kemal'e bir suikast düzenleme kararı verdiler. Suikast planını Mustafa Kemal Paşanın İzmir'e geleceği gün gerçekleştireceklerdi. Bu plan Mustafa Kemal'in İzmir'e yapacağı gezinin bir gün gecikmesi üzerine suikastçıları kaçırarak kayıkcının itirafı ile ortaya çıktı. Suikastçılar silahlarıyla birlikte yakalandılar ve istiklal mahkemesinde gerekli cezaya çarptırıldılar. Mustafa Kemal suikast girişimi sonrasında: “Benim naçiz vücudum elbet bir gün toprak olacak, fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır.” demiştir.

Konu 13: Bir Devrin Analizi: Nutuk

Mustafa Kemal 15 Ekim 1927'de Mecliste 6 gün süren konuşması sonradan “Nutuk ya da Söylev” adıyla tarihimizde yerini aldı. M. Kemal Nutuk'a “1919 senesi

Mayısın 19'uncu günü Samsun'a çıktım" sözleriyle başlar; Gençliğe Hitabeyle bitirir. M. Kemal Nutukla ülkeyi nasıl kurduklarını ve hedeflerini anlatmıştır.

Nutuk'u üç aşamaya ayırmıştır:

- Birinci aşama: 19 Mayıs 1919'dan 23 Nisan 1920 TBMM'nin açılışına kadar kısmı,
- İkinci aşama: 23 Nisan 1920'den 29 Ekim 1923 Cumhuriyetin ilanı dönemini
- Üçüncü aşama: 29 Ekim 1923'ten 1927 tarihlerini kapsayan Cumhuriyet dönemini anlatmıştır.

Konu 14: Harf İnkılabından Millet Mektepleri'ne Yeni Harflerin Kabulü (1 Kasım 1928):

Türkler İslam'ı kabul edince eski alfabelerini bırakıp Arap harflerini kullanmaya başladılar. Arapça okuması ve yazması zor bir dildi. Türk insanına uymuyordu. Eski Osmanlıcanın okumadaki güçlükleri, okuryazar oranını düşürmüştü. Mustafa Kemal okuma yazmanın yaygınlaştırılması ve çağdaşlaşma için Latin alfabesinin kullanılmasını istiyordu. Bu nedenle 1 Kasım 1928'de Latin alfabesi kabul edildi. Yeni Türk alfabesini tanıtmak ve okuma yazmayı yaygınlaştırmak amacıyla millet mektepleri açıldı. M. Kemal başöğretmen seçildi. Mustafa Kemal okuryazar oranını arttırmak ülkeyi cehaletten kurtarmak için 7'den 70'e herkese okuma öğretmek için Mahalle Mekteplerini kurdu. Buralarda halkın okuma yazma öğrenmesi için çalışmalar yaptırmıştır.

Konu 15: Milli Kültürümüz Aydınlanıyor

Türk Tarih Kurumunun (TTK) açılması (12 Nisan 1931):

Osmanlı devletinde sadece Selçuklu ve Osmanlı tarihiyle birlikte İslam tarihi okutuluyordu. Mustafa Kemal, Türklerin İslamiyet'ten önce de büyük devletler kurduğunu belirterek Milliyetçilik esasına dayalı Türk Tarih kurumunu kurdu. Amacı Türk tarihini gençlere öğreterek sevdirmek ve Türklerin kökenini araştırılması idi.

Türk Dil Kurumunun (TDK) açılması (12 Temmuz 1932):

Osmanlıca ağır bir dildi. Mustafa Kemal Türkçeyi yabancı dillerin etkisinden kurtarmak amacıyla Türk dil kurumu nu kurdu. Amaç; Türkçeyi zenginleştirmek ve Türkçeyi diğer dillerin etkisinden kurtararak geliştirmektir. Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih kurumunun kurulması milliyetçiliğin güçlenmesine yönelik inkılaplardır. Atatürk hastalanınca İş Bankası'ndaki payından Türk dil ve Tarih kurumlarına eşit miktarda pay bırakmıştır. Buda M. Kemal'in Türk kültürüne verdiği değeri gösterir.

Konu 16: Kubilay Olayı (Menemen olayı) 23 Aralık 1930

Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kurulmasından cesaret alan bazı rejim düşmanları inkılaplara karşı tepki göstermeye başladı. Derviş Mehmet adında bir kişi Menemen'de ayaklandı. Halkı etrafına topladı. Bu ayaklanmayı askerleriyle bastırmaya çalışan Asteğmen Kubilay isyancılar tarafından öldürüldü, ilçede sıkıyönetim uygulanarak isyancılar yakalandı ve gerekli cezaya çarptırıldılar Bu olayla çok partili hayata geçişin Türkiye'de henüz gerçekleştirilemeyeceği anlaşıldı. (Ancak 1946 yılında çok partili hayata geçilebildi.)

Konu 17: Bir Cumhuriyet Kenti

M. Kemal Ankara'nın Cumhuriyete yakışır bir şehir olması için çabalar harcamıştır. Ankara'da fakülteler Üniversiteler kurulmuştur. 1928 yılında şehrin planlı gelişmesi için yarışma düzenlemiştir. Yarışmayı Alman Mimar Hermann Jansen kazanmıştır. Ankara'nın gelecek 50 yılı düşünülerek 300 bin nüfuslu şehir planı yapmıştır. Ankara'yı bahçelerle yeşilliklerle kaplı bahçe şehir olarak planlamıştır.

Konu 18: Çağdaş Üniversite Yolunda

Osmanlı zamanında kurulan Darülfünun (İstanbul üniversitesi) çağın gereklerine uygulanması için M. Kemal İsviçreli bilim adamı Malche'den rapor istemiş. 1 Kasım 1933'te Mecliste üniversite reformlarını açıklamış bu doğrultuda Darülfünun yerine modern eğitime uygun olan İstanbul Üniversitesi açılmıştır. İstanbul Üniversitesi tıp, hukuk, fen ve edebiyat fakültesi ve sekiz enstitüden oluşmaktaydı. Dışarıdan getirilen

öğretim üyeleri ile de modern ve bilimsel eğitim başlatıldı. İstanbul Üniversitesi kendinden sonra açılacak üniversitelere örnek oldu.

Konu 19: Devlet Toplum El Ele

Milli Mücadelen çıkan halkın sağlık sorunlarını çözmek için 1892’de kurulmuş aşı evleri kaldırılarak Hıfzıssıhha enstitüsü kuruldu. İlk Hıfzıssıhha enstitüsüne sağlık bakanı Refik Saydam’ın adı verildi.

- Verem o önemde yaygın bir hastalıktı. Bu amaçla: 1923’te İzmir Veremle Mücadele Cemiyeti; 15 ağustos 1924’te İstanbul’da Sanatoryum; 1925’te Veremle mücadele için ilk Dispanser; 1927’de İstanbul Veremle Mücadele Cemiyeti; 1930’da “Umumi Hıfzıssıhha Kanunu” çıkarıldı. Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ile veremlilerin ihbar edilmesi ve önlem alınması ile ilgili kanundur.

- Behçet hastalığını ilk kez 1937 yılında Hulusi Behçet tanımladığı için hastalık onun adıyla anılır.

- Kurulan diğer kurumlar: Kızılay, Yeşilay, Verem Savaş Dernekleri, Çocuk Esirgeme Kurumu gibi sosyal kuruluşlar kuruldu.

Konu 20: Modern Tarımın Doğuşu

Tarım milli ekonominin temeli kabul ediliyordu. Bu alanda gelişme sağlamak için köylünün durumunu iyileştirmek gerekiyordu. Bu amaçla yeni kurulan devlet şu tedbirleri aldı.

- Aşar vergisi kaldırılarak köylünün ekonomik bakımdan rahatlaması sağlandı. (1925)

- Köylüye ucuz kredi vermek amacıyla Ziraat Bankası kuruldu.

- Tarım Kredi Kooperatifleri kurularak kooperatifleşme sağlandı.

- Üretimi artırmak amacıyla tohum ıslah çalışmaları yapıldı.

- Ziraat enstitüsü ve Ziraat fakülteleri açıldı.

Atatürk Orman Çiftliğinin Kuruluş Amacı:

- Örnek çiftlik kurarak, çiftçilere örnek olmak.
- Ziraat konusunda uygulamalı eğitim yapmak.
- Ankara Yüksek Ziraat Okuluna gelecek gençlere staj yaptırmak.
- Eğlenme ve dinlenme alanı oluşturmak.

Konu 21: Az Zamanda Büyük İşler Yaptık

Mustafa Kemal Cumhuriyetin 10. Yılında yaptığı konuşmada kısa zamanda ne kadar büyük işler yaptığını Onuncu Yıl Nutkunda dile getirmiştir. Konuşmasında ülkemizin kısa sürede toparlanıp gelişmekte olduğunu ve ülkemizin hedefinin çağdaş uluslar seviyesine çıkması gerektiğini vurgulamıştır.

Konu 22: Sanat Ve Spor

Atatürk sanat ve spora çok büyük önem vermiştir. “Hepiniz milletvekili olabilirsiniz, Bakan olabilirsiniz; hatta Cumhurbaşkanı olabilirsiniz, fakat sanatkâr olamazsınız.” Sözü ile sanata verdiği önemi vurgulamış. Ülkemizde müzik resim heykel gibi sanat dallarının gelişmesi için elinden gelen çabayı göstermiş. Güzel sanatlarla ilgili okullar açılmasını sağlamıştır.

“Spor, yalnız beden kabiliyetinin bir üstünlüğü sayılmaz. İdrak ve ahlak da bu işe yardım eder. Zekâ ve kavrayışı kısa olan kuvvetliler, zekâ kavrayışı yerinde olan daha az kuvvetlilerle başa çıkamazlar. Ben sporcunun zeki, çevik ve aynı zamanda ahlaklısını severim.” Diyerek spora verdiği önem ve sporcunun nasıl olması gerektiğini vurgulamıştır.

Cumhuriyet’in ilk yıllarında müzik öğretmeni ve sanatçı yetiştirmeye önem verilmiş, bu amaçla 1924 yılında Ankara’da Musiki Muallim Mektebi açılmıştır. 1934 yılında “Milli Musiki ve Temsil Akademisi” kurulmuş, Milli Musiki Mektebi bu akademiye bağlanmıştır. Musiki Muallim Mektebi, 1937-1938 eğitim-öğretim yılında Gazi Eğitim Enstitüsü’ne bağlanmıştır.

1937 yılında Resim ve Heykel Müzesi açılmıştır.

Türk sporuna yetenekli sporcular ve eğitmenler yetiştirmek için Çapa Muallim Mektebi'nde Beden Eğitimi öğretmenliği kursları açılmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında devlet sporu teşvik etmek için “Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı” 1924 yılında kurulmuştur.

İlk kez 1928 Paris Olimpiyatlarına Türkiye katılmıştır.

Konu 23:Çağdaş Türk Kadını

Kadın hakları daha çok 19. yüzyıldan sonra dünyada yankı bulmaya ve gelişmeye başlamıştır. M. Kemal, Kurtuluş Savaşında Mehmetçikle birlikte savaşan Türk kadını her zaman önemsemiş. Çağdaş Türkiye’de kadının erkekle eşit haklara sahip olabilmesi için çalışmıştır. Medeni kanun, belediye seçimlerine ve milletvekilliği seçimlerine katılabilmesi için çalışmış. Türk kadını çoğu Avrupa kadınından önce seçme seçilme hakkını elde etmiştir. M. Kemal aşağıdaki sözleri ile Anadolu kadınına verdiği önemi vurgulamıştır: “Dünyada hiçbir milletin kadını, ben Anadolu kadınından fazla çalıştım, milletimi kurtuluşa ve zafere götürmekte, Anadolu kadını kadar emek verdim diyemez. Erkeklerden kurduğumuz ordumuzun hayat kaynaklarını kadınlarımız işletmiştir. Çift süren, tarlayı eken, kağnısı ve kucağındaki yavrusu ile yağmur demeyip, kış demeyip cephenin ihtiyaçlarını taşıyan hep onlar, hep o yüce, o fedakâr, o ilahi Anadolu kadını olmuştur. Bundan ötürü hepimiz bu büyük ruhlu ve büyük duygulu kadınlarımızı, şükranla ve minnetle sonsuza kadar aziz ve kutsal bilelim.”

Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakları: 1930 yılında kadınlara belediye seçimlerine katılma hakkı, 1933’de muhtarlık seçimlerine katılma hakkı, 1934’de milletvekili seçme ve seçilme hakkı verildi.

Konu 24: Soyadı Kanunu (21 Haziran 1934)

Osmanlı toplumunda soyadı yoktu. Genellikle insanlar lakapları ve doğduğu yerlere göre çağrılırdı. Bu durum resmi işlerin yürütülmesinde büyük zorluklar doğuruyordu. Bu karışıklıkları önlemek amacıyla 21 Haziran 1934’de soyadı kanunu çıkarıldı. Mustafa Kemal’e de Atatürk soyadı verildi.

Molla, Hoca, Hacı, Hafız vb. gibi ünvanlar yasaklandı. Çünkü bu ünvanlar halkı sınıflara ayırarak sanki ayrıcalıklı konumuna taşıyordu. Amaç halk arasında eşitliği sağlamaktır. Soyadı kanunuyla sosyal hayat düzene ve rahatlığa kavuştu.

Yukarıdaki konu içeriği öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri bakımından incelendiğinde bazı konulara daha önceki senelerde gördükleri Sosyal Bilgiler derslerinde değinilmiştir.

5. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde “İzmir İktisat Kongresi, Tevhid-i Tedrisat Kanunu, Ankara'nın Başkent Olması, Takvim-Saat ve Ölçülerde Değişiklik, Kabotaj Kanunu, Harf İnkılâbı, Tarım Alanında Yapılan Yenilikler”

6. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde “Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu ve Dil Tarih Coğrafya Fakültesinin Açılması”

7. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde “Cumhuriyetin İlanı” konuları yer almaktadır.

Bu konular derinlemesine bir şekilde olmasada kitaplarda yer almakta ve öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerini etkilemektedir.

EK-4.

Değerlendirme Sınavları

Değerlendirme Sınavı I

S1) Aşağıdaki inkılaplardan hangisinin yapılması diğerlerine ortam hazırlamıştır?

- A) Cumhuriyetin ilanı
- B) Medeni kanunun kabulü
- C) Halifeliğin kaldırılması
- D) Saltanatın kaldırılması

S2) Aşağıdakilerden hangisi saltanatın kaldırılma nedenlerinden biri değildir?

- A) İtilaf Devletleri'nin Lozan'da toplanacak olan barış konferansına İstanbul ve Ankara hükümetlerini birlikte çağrılmaları
- B) Saltanatın milli egemenliğe ters düşmesi
- C) Bir ülkede iki hükümetin bulunmasının milli menfaatlere ters düşmesi
- D) Osmanlı hanedanıyla M. Kemal arasında geçmişe dayanan anlaşmazlıklar olması

S3) Dünya Devletleri yeni Türk Devletini ve bağımsızlığını resmen tanıdılar.

Kapitülasyonlar kesin olarak kaldırılmıştır.

Misak-ı Millî büyük ölçüde gerçekleşti

Kazanılan askeri başarılar bu antlaşma ile siyasi başarıya dönüşmüştür.

Yukarıdaki diyagramda özellikleri verilen antlaşma aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Lozan Barış Antlaşması
- B) Sevr Barış Antlaşması
- C) Mondros Ateşkes Antlaşması
- D) Mudanya Ateşkes Antlaşması

S4) TBMM Lozan'a giderken Türk Heyeti'nden "Kapitülasyonlar ve Ermeni Yurdu" konularından kesinlikle taviz verilmemesini istemiştir.

Bununla TBMM aşağıdakilerden hangisine çok önem verdiğini kanıtlamıştır?

- A) Milli savunmaya
- B) Demokrasiye
- C) Milli Bağımsızlık ve bütünlüğe
- D) Halifeliğin korunmasına

S5) Yeni Türk Devleti'nin izleyeceği ekonomik program ve kalkınma hedefleri belirlenmiştir, Ekonomik bağımsızlık, ulusal kalkınma ve savunma sanayi ile ilgili konularda kararlar alınmıştır, Misak-i İktisadi Andı kabul edilmiştir

Yukarıda verilen kararlar aşağıdakilerden hangisinin sonucunda alınmıştır?

- A) İzmir İktisat Kongresi
- B) Lozan Barış Antlaşması
- C) Maarif Kongresi
- D) 1921 Anayasası

S6) 1922'de İzmir'e girdiği gün Yunanlıların harabeye çevirdiği yerleri görünce "Gerçek savaşımız şimdi başlıyor." diyerek aşağıdakilerden hangisini ifade etmeye çalışmıştır?

- A) Yunanlıları İzmir'den atmanın zor olduğunu
- B) Asıl büyük işin yurdu kalkındırmak olduğunu
- C) O zamana kadar yapılan mücadeleden çok daha büyük bir mücadeleyle Yunanlıların denize dökülebileceğini
- D) Türk ordusunun savaştığı devletler içinde en güçlüsünün Yunanlılar olduğu

S7) Ankara'nın başkent ilan edilmesinde aşağıdakilerden hangisi etkili olmamıştır?

- A) Temsil Heyeti'nin milli mücadeleyi yürüttüğü merkez olması
- B) Türkiye'nin orta yerinde olması sebebiyle askeri ve siyasi yönden güvenli olması
- C) TBMM'nin Ankara'da açılmış olması
- D) Şehrin düzenli bir alt yapısının olması

S8) Din ve Devlet işleri birbirinden ayrılarak laikliğin ilk aşaması gerçekleşti.

Osmanlı kesin olarak sona erdi.

İtilaf devletlerinin Lozan görüşmelerinde Türk tarafını bölme planları sonuçsuz kaldı.

Yukarıdaki diyagramda verilen gelişmeler aşağıdakilerden hangisinin sonucunda gerçekleşmiştir?

- A) Saltanatın kaldırılmasının   B) TBMM'nin açılmasının
- C) Halifeliğin kaldırılmasının   D) Türkiye iktisat Kongresinin

S9) Aşağıdakilerden hangisi, 1923 İzmit İktisat Kongresi'nce benimsenen ilkelerdendir?

- A) Güçlü bir özel sermaye kurulmasını sağlamak
- B) Endüstrileşmeyi tamamen özel sektör eliyle gerçekleştirmek
- C) Tarımda makineleşmeyi sağlamak
- D) Özel maden işletmeciliğini teşvik etmek

S10) Lozan Barış Konferansı'na, İstanbul Hükümeti'nin de çağrılması aşağıdakilerden hangisi için bir neden oluşturmuştur?

- A) Lozan Antlaşması'nın imzalanması   B) Saltanatın kaldırılması
- C) Halifeliğin kaldırılması   D) Cumhuriyetin ilanı

Değerlendirme Sınavı II

S1) Yeni Türk Devletinin kabul ettiği Medeni Kanun, İsviçre örnek alınarak hazırlanmıştır
Bu durum İsviçre Medeni Kanunu'nun

- I. Sorunlara pratik ve akılcı çözümler getirmesi
- II. Çağdaş ve laik ilkelere uygun olması
- III. Kavramların açık bir şekilde düzenlenmiş olması

Özelliklerinden hangisiyle ya da hangileriyle açıklanabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) I, II ve III

S2) Hafta sonu tatilinin Cumadan Pazara alınması

- Kabotaj Yasası'nın çıkarılması
- Saat ve ölçü birimlerinin değiştirilmesi
- Teşvik-i Sanayi Kanunu'nun çıkarılması

Yukarıdaki inkılâplardan kaç tanesi batı ile olan ilişkilerimizi geliştirme amacıyla yapılmıştır?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

S3)Aşağıdakilerden hangisi Türk Medeni Kanunu'yla gerçekleştirilen yeniliklerden biri değildir?

- A) Kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi
- B) Kız ve erkek çocukları arasında miras eşitliğinin sağlanması
- C) Kadının ve erkeğin toplumsal alanda eşit kabul edilmesi
- D) Evlilikle ilgili yeni düzenlemelerin getirilmesi

S4) Atatürk döneminde "laik ve çağdaş eğitim" anlayışını yerleştirmek için bir dizi inkılap gerçekleştirilmiştir.

Aşağıdakilerden hangisi bunlar arasında yer almaz?

- A) Medreselerin kapatılması
- B) Yabancı okulların milli eğitime bağlanması
- C) Medeni Kanun'un kabul edilmesi
- D) Tevhid-i Tedrisat Yasası'nın çıkarılması

-TBMM'nin açılması

-1921 Anayasasında egemenliğin millete ait olduğunu kabul edilmesi

- Saltanatın kaldırılması

-?

S5) Yukarıda verilenlere göre süreci tamamlayan gelişme aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ankara'nın başkent ilan edilmesi
- B) Cumhuriyetin ilan edilmesi
- C) Halifeliğin kaldırılması
- D) Türkiye iktisat Kongresinin düzenlenmesi

S6) Cumhuriyetin ilk yıllarında kurulan ve kurucusu tarafından kapatılan parti aşağıdakilerden hangisidir?

- A) ittihat ve Terakki Partisi
- B) Cumhuriyet Halk Fırkası
- C) Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası
- D) Serbest Cumhuriyet Fırkası

S7) Tek partili bir mecliste, hükümeti sorumluluk esasına dayanan ciddi bir denetleme imkânsız olur... Hükümeti ve hükümet adamlarını hatadan ve bu hatalar yüzünden devleti zararlardan korumak için bir muhalefet partisi gerekmektedir.

Atatürk bu sözleri ile aşağıdakilerden hangisini önemini ortaya koymuştur?

- A)Halifeliğin kaldırılmasının
- B)Çok partili hayata geçilmesinin
- C)Siyasi partilerin zaman zaman hata yapabileceklerinin
- D)Yöneticilerin başarılı insanlardan seçilmesinin

S8)29 Ekim 1923'te Cumhuriyet rejiminin ilan edilmesiyle ilgili kanun tasarısı TBMM'de oy birliği ile kabul edildi

Bu durum Türk toplumunda aşağıdaki konuların hangisinde görüş birliğinin olduğunu gösterir?

- A)Halifeliğin kaldırılmasında
- B)Millet iradesinin yönetimde tek güç olmasında
- C)Yenilik hareketlerinde Avrupa'nın örnek alınmasında
- D)Azınlıkların Türk vatandaşı kabul edilmesinde

S9) Osmanlı hanedan ve saltanatının devam ettirilmesine çalışmak elbette Türk milletine karşı en büyük kötülüğü işlemektir. Çünkü millet her türlü fedakârlığı göze alarak istiklalini kazanmış olsa da, saltanat devam ettiği takdirde, bu istiklale, kazanılmış gözüyle bakılamazdı.

Atatürk bu sözüyle aşağıdakilerden hangisini vurgulamıştır?

- A)Padişahlık ve halifelik makamının aynı kişide toplanacağını
- B)Saltanatın varlığının tam bağımsızlık önünde bir engel olduğunu
- C)Padişah yetkilerinin kısıtlanması gerektiğini
- D)TBMM'nin İstanbulda açılacağını

S10) Tevhid-i Tedrisat kanunu ile diğer bakanlıklara ve vakıflara bağlı bütün okullar, Milli Eğitim Bakanlığına bağlanmıştır. Yine bu kanunla medreseler kapatılmış, aynı duygu ve düşünceleri paylaşan bireylerin yetişmesi sağlanmıştır.

Bu bilgilere bakarak Tevhid-i Tedrisat kanununun aşağıdakilerden hangisi üzerinde etkili olduğundan söz edilemez?

- A)Saltanatın kaldırılması
- B)Eğitim- öğretimde birlik sağlanması
- C)Bütün okulların devlet denetimine alınması
- D)Ülkü ve kültür birliğinin sağlanması

Değerlendirme Sınavı III

S1) Cumhuriyet ve yenilik karşıtları, yeniliklerin Atatürk'ün şahsına bağlı olduğunu düşünüyorlardı. Bu nedenle İzmir gezisi sırasında Atatürk'ü öldürmek için gizli bir plan hazırladılar.

Yenilik karşıtlarının bu tutumu aşağıdakilerden hangisine inandıklarını gösterir?

- A)Yeniliklerin Avrupa ile ilişkileri bozduğuna
- B)Türk halkının yeniliklere uyum sağladığına
- C)Yeniliklerin demokrasinin gelişmesini engellediğine
- D)Atatürk'ün ölümü ile yeniliklerin sona ereceğine

S2) Demokratik ve Laik Türk Devleti'ni yıkmaya yönelik **ilk isyan** aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Derviş Mehmet isyanı
- B) Şeyh Sait isyanı
- C) Ahmet Anzavur isyanı
- D) çapanoğlu isyanı

S3)Şeyh Sait isyanını çıkmasında

- I-**Yenilik hareketlerinin hızlanması ile eskiye özlem duyanların İnkılaplara karşı çıkması
- II-**Hilafet ve Saltanat yanlılarının eski rejimi geri getirmek istemeleri
- III-**Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının rejim karşıtlarını cesaretlendirmesi
- IV-?**

Yukarıda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilebilir?

- A)İngilizler 'in Musul ve Kerkük petrollerini ellerinde tutabilmeleri için Şeyh Sait ve taraftarlarını kışkırtmaları
- B)Türk halkının Medeni Kanuna karşı olumsuz tavır takınması
- C)İstanbul Hükümeti'nin Şeyh Sait'i desteklemesi
- D)Şeyh Sait'in ayrı bir devlet kurmak istemesi

S4) Musul meselesinin Görüşüldüğü sırada İngilizlerin kışkırtması ile Şeyh Sait isyanı çıkmıştır

Bu isyanın İngilizler tarafından desteklenmesinin temel sebebi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Halkın görüşlerini dünyaya duyurmak
- B) Musul meselesinde Türkiye'yi güçsüz bırakmak
- C) Türkiye'de yapılan inkılapları desteklemek
- D) Türkiye'de özgür düşünce ortamını yaygınlaştırmak

S5)Büyük devletler kuran atalarımız büyük ve kapsamlı medeniyetlere 'de sahip olmuşlardır. Bunu aramak, incelemek, Türklüğe ve dünyaya bildirmek bizler için bir borçtur.

Aşağıdakilerden hangisi Atatürk'ün bu sözü doğrultusunda kurulmuştur?

- A)Türk Tarih Kurumu   B)Milli Eğitim Bakanlığı
C)Türk Dil Kurumu   D)Diyanet İşleri Başkanlığı

S6) Kabotaj Kanunu ile yabancıların elindeki liman işletmeleri Türk Devleti'ne ait hale getirilmiştir.

Bu uygulama aşağıdaki gelişmelerden hangisinin devamı niteliğindedir?

- A) Teşvik-i Sanayi Kanunu'nun çıkarılmasının   B) Aşar Vergisi'nin kaldırılmasının
C) Medeni Kanunu'nun kabul edilmesinin   D) Kapitülasyonların kaldırılmasının

S7) Yetişkinlere okuma-yazma öğretmek için açılan Millet mekteplerinde sadece 1929 yılında 1 milyondan fazla kişi eğitim görmüştür

Türk halkının Millet Mekteplerine bu ilgisi aşağıdakilerden hangisinin göstergesidir?

- A)Çağdaşlaşma hareketine destek verdiklerinin
B)Okuma-yazma bilmeyenlerin sayısının az olduğunun
C)Kültürel alandaki yeniliklerin hedefine ulaşamadığının
D)Demokrasi bilincinin henüz yerleşemediğinin

S8) Mustafa Kemal'in 1919-1927 yılları arasındaki gelişmeleri anlattığı Nutuk: Osmanlı Devletinin son günleri, Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşu hakkında en önemli kaynaktır.

Buna göre Nutuk için aşağıdakilerde hangisi söylenemez?

- A)Millet olma bilincini güçlendirir
B)Milli varlığımızın dününe bugününe ve yarınına ışık tutar
C)İç ve dış tehditlere karşı yol gösterir
D)Osmanlı devletinin kuruluşu hakkında bilgi verir

S9) Nutuk, bağımsızlık ve çağdaşlaşmak için yapılması gerekenleri de gösterdiği için bağımsızlık mücadelesi veren diğer milletlere ışık tutmuştur

Bu bilgi ile aşağıdakilerden hangisi vurgulanmıştır?

- A)Atatürk tarafından hazırlandığı
B)Evrensel değerleri savunan bir kaynak olduğun
C)Olayları belgelere dayalı olarak açıkladığı
D)İnkılaplara yöneltilen eleştirilere cevap niteliği taşıdığı

S10)-Türkçenin zenginliğini ortaya koymak

- Türkçeyi bilim dili yapmak
-Türkçeyi yabancı kelimelerden arındırmak

Gibi hedefler aşağıdaki kurumlardan hangisi ait olabilir?

- A) Türk dil kurumu   B)Türk tarih kurumu
C)Milli eğitim bakanlığı   D)Diyanet işleri başkanlığı

Değerlendirme Sınavı IV

S1) Tarihimizde gerçekleşen Menemen Olayı, Şeyh Sait Ayaklanması ve 31 Mart Vakası gibi olaylar ile ilgili;

- I.** Siyasi parti liderleri tarafından başlatılmaları
- II.** Halkın çoğunluğu tarafından desteklenmeleri
- III.** Mevcut devlet düzenini değiştirmeye yönelik olmaları

Gibi özelliklerden hangisi yada hangilerinin ortak olduğu söylenebilir?

- A)** Yalnız I **B)** Yalnız III **C)** II ve III **D)** I ve II

S2) Genç Türkiye Cumhuriyetinin başkentini planlı bir şekilde kurmak için 1928 yılında bir yarışma düzenlenmiştir.

Yarışmaya katılan imar planlarını Mustafa Kemal de incelemiştir. Yarışmayı Alman Mimar Hermann Jansen kazanmıştır. Ankara'nın gelecek 50 yılı düşünülerek 300 bin nüfuslu bir şehir planı yapılmıştır. Jansen Ankara'yı yeşil alanlar içinde bir bahçe şehir olarak düşünmüştür.

Bu verilen bilgilerden aşağıdaki sorulardan hangisine bir cevap bulamayız?

- A)** Yarışma niçin açılmıştır?
- B)** Ankara'da hangi binalar yapılacaktır?
- C)** Ankara'nın şehir planını kim hazırlamıştır?
- D)** Plana göre Ankara nasıl olacaktır?

S3)Türk kadınlarına; 1930 yılında belediye seçimlerine katılma, 1934 yılında da milletvekili seçme ve seçilme hakkı tanınmasının amacı aşağıdakilerden hangisidir?

- A)** Kadının yönetime katılmasını sağlama
- B)** Aile yapısında değişiklik yapma
- C)** Kadınlar arasında okur-yazar oranını artırma
- D)** Çok partili hayata geçme

S4) Mustafa Kemal'in devlet başkanlığı döneminde yapılan 1924'te ilk kez çok partili sisteme geçilmesi 1934'te kadınlara da seçme ve seçilme hakkı verilmesi çalışmalarısıyla aşağıdakilerden hangisinin hedeflendiği söylenebilir?

- A)** İktidardaki partinin etkinliğini azaltmak
- B)** Ulusal iradenin TBMM'deki etkinliğini daha da artırmak
- C)** TBMM'deki siyasal tartışmaları artırmak
- D)** Seçimlere katılma oranını artırmak

S5) Cumhuriyetin ilanından sonra Atatürk'ün çabalarıyla; Tarımda makine kullanımının yaygınlaştırılması, Islah edilmiş tohum ve gübre kullanılması teşvik edilmiş, Örnek çiftlikler kurulmuştur.

Bu çalışmaların aşağıdakilerden hangisine yönelik olduğu savunulabilir?

- A)** Tarımda verimliliği artırmaya **B)** Yabancıların elindeki işletmeleri millileştirmeye
C) Sanayi üretimini azaltmaya **D)** Kapitülasyonları kaldırmaya

S6) Devletin önemli bir geliri olan Aşar vergisi 1925 yılında kaldırılmıştır. Aşar vergisinin kaldırılmasıyla ulaşılmak istenilen amaç, aşağıdakilerden hangisidir?

- A)** Ticarî geliri arttırmak
B) Köylüyü ekonomik yükten kurtarmak
C) Köylüye ucuz kredi imkânları sağlamak
D) Üretimi tarımdan sanayi sektörüne kaydırmak

S7) El emeği yeterli değildir. Makinelere yararlanmak gerekir. Yüzyıllardan beri kullanmakta olduğumuz sabanları bir tarafa bırakacağız. Çağın ilerlemesinin gerektirdiği bütün tarım alet ve araçlarını memlekete getireceğiz.

Mustafa Kemal bu sözü ile aşağıdakilerden hangisi üzerinde vurgu yapmıştır?

- A)** Sağlık alanındaki çalışmaların hızlandırılması
B) Askeri harcamaların azaltılması
C) Tarımsal faaliyetlerin modernleştirilmesi
D) Mimarinin geliştirilmesi

S8)Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde ikinci muhalefet partisi olan Serbest Cumhuriyet Fırkası, Mustafa Kemal'in tavsiyesi ile kurulmuştu. Hükümetin faaliyetlerinin denetlenmesi için kurulan parti, ilerleyen dönemde inkılap karşıtlarının sığınağı haline geldi. Bu nedenlerden dolayı parti kapatıldı. Bu olaydan sonra İzmir'in Menemen ilçesinde bir ayaklanma çıkmıştı ve isyanın bastırılması sırasında asteğmen Kubilay şehit edildi.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisine **ulaşamaz**?

- A)** Menemen Olayında asteğmen Kubilay'ın şehit edildiğine,
B) Muhalefet partisine inkılap karşıtlarının girdiği
C) Serbest Cumhuriyet Fırkasının ilk muhalefet partisi olduğuna,
D) Menemen Olayının cumhuriyet rejimine karşı bir isyan olduğuna

EK-5.

Günlük Ders Planı Örnekleri

Günlük Ders Planı I

Sınıf:8/C

Ders: Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük

Ünite: Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar

Konu: Saltanattan Milli Egemenliğe, Zaferin ve Bağımsızlığın Tescili, Milli Sınırlardan Milli Ekonomiye

Süre: 40'+40'

Kazanımlar:

Atatürkçülüğün amaç ve niteliklerini kavrar.

Sevr ve Lozan antlaşmalarını karşılaştırarak Lozan Antlaşması'nın sağladığı kazanımları analiz eder.

İzmir iktisat Kongresi'nde alınan kararları, millî iktisat anlayışı ve tasarruf bilinci açısından inceler.

Yöntem ve Teknikler: İşbirlikli Öğrenme Yöntemi (Öğrenci Takımları Başarı Bölümleri), Düz Anlatım Yöntemi, Soru-Cevap Tekniği, Tartışma Yöntemi.

Kullanılan Araç ve Gereçler: Ders Kitabı, Çalışma Kâğıtları, Değerlendirme Sınavları.

Öğrenciler derse ilk girdikleri zaman işbirlikli öğrenme yöntemi hakkında bilgilendirilir. Sınıf heterojen olarak eşit sayıda gruplara ayrılır. Öğrenme ortamı işbirlikli öğrenme için uygun hale getirilir. Ünite sekiz haftalık bir süreci kapsamaktadır, bu süreç boyunca öğrenme ortamı işbirlikli öğrenme yönteminin gereklerini yerine getirecek şekilde yapılandırılır. Bu süreçte öğrenciler gruplara ayrılır, etkili bir çalışma ortamı için öğrenciler her sırada ikişer olmak üzere grupta toplam dört kişinin çalışabileceği yüz yüze gelecek şekilde sıralara yerleştirilir.

Giriş

Gerekli koşullar sağlandıktan sonra öğrencilerin dikkatini konuya çekmek amacıyla konuyla ilgili sorular sorularak derse başlanır. Öğrencilerin ilgisi çekildikten sonra haftanın konuları öğretmen tarafından düz anlatım yöntemiyle sunulur. Öğrencilere Lozan Barış Antlaşması imzalanmasaydı Türkiye'nin nasıl bir durumda olacağı sorulur. Öğrencilerin düşünceleri alındıktan sonra anlatıma antlaşmanın önemi hakkında bilgiler vererek devam edilir. Daha sonra tam bağımsızlıktan neler anladıkları sorulur, dönütler alındıktan sonra İzmir İktisat Kongresinin önemine değinilir. Sunum esnasında öğrencilerin sormak istedikleri şeyleri sormalarına izin verilerek onların fikirleri de alınır. Bu süreç bir ders saatidir. Sunum bittikten sonra öğrenciler ders arasına çıkarılır.

Gelişme

Sunum işlemi tamamlandıktan sonra konuyla ilgili hazırlanmış olan çalışma yaprağı gruptaki öğrenci sayısının yarısı kadar dağıtılır ve beraber çalışmaları sağlanır. Öğrenciler öncelikle çalışma kâğıtlarında ikili olarak çalışırlar. İkililer çalışma kâğıdı üzerinde çözüm için tartışır ve anlaşılırsa sonuçlarını yazarlar. Ardından tüm grup verdikleri cevapları tartışır, yanlışlar varsa düzeltir ve anlaşarak grubun ortak kararını çalışma kâğıtlarına yazarlar. Bu süreç için bir ders saati zaman verilir. Tüm gruplar bu işlemleri tamamladıktan sonra öğretmen rastgele belirlediği bir grubun sözcüsünden grubun ortak cevabını açıklamasını ister. Öğretmen verilen cevaba müdahale etmeden diğer grupların sözcülerinden de cevapları alır. Tüm gruplardan doğru cevap geliyorsa ikinci çalışma yaprağına geçilir. Eğer doğru cevap gelmiyorsa tekrar çalışmaları söylenir ve doğru cevapları bulmaları istenir. Öğrenciler çalışmalarını sürdürürken, öğretmen sıraların arasında dolaşarak rehberlik eder.

Sonuç

Grupların yapılan çalışmaları düşünüldüğünde konu öğretmen tarafından özet şekilde bir daha anlatılır. Bu kısımda derste işlenen; saltanatın kaldırılması, Lozan Barış Antlaşması ve İzmir İktisat Kongresinin önemli yerleri bir daha vurgulanır ve ders sonlandırılır. Öğrencilerden rastgele birkaç tanesi seçilerek sorular sorulur. Eğer

anlaşılmayan bir yer varsa bu konular bir daha gözden geçirilerek, gerekli dönütler verilir.

Değerlendirme

Grup çalışmaları bittikten sonra çalışma yaprağı cevap kâğıdı dağıtılarak öğrencilerin cevaplarının kontrol edilmesi sağlanır. Eğer hataları varsa kendi aralarında bir daha çalışmaları istenir. Çalışırken birbirlerine anlatabilirler ve ders kitabından yararlanabilirler. Son olarak öğretmenle beraber cevaplar kontrol edilir.

Günlük Ders Planı II

Sınıf: 8/C

Ders: Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük

Ünite: Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar

Konu: Başkent Ankara, Yaşasın Cumhuriyet, Çağdaş Devlete Doğru

Süre: 40'+40'

Kazanımlar:

Ankara'nın başkent oluşunun gerekçelerini açıklar.

Cumhuriyetin ilân edilmesini, Türkiye'de demokrasi rejiminin gerekleri ile bağdaştırarak değerlendirir.

3 Mart 1924'te kabul edilen kanunların gerekçelerini ve toplum hayatında meydana getirdiği değişimleri fark eder.

Yöntem ve Teknikler: İşbirlikli Öğrenme Yöntemi (Öğrenci Takımları Başarı Bölümleri), Düz Anlatım Yöntemi, Soru-Cevap Tekniği.

Kullanılan Araç ve Gereçler: Ders Kitabı, Çalışma Kâğıtları, Değerlendirme Sınavları.

Giriş

Sınıfa girdikten sonra öğrencilerin dikkatini çekmek amacıyla konuyla ilgili sorular sorularak derse başlanır. Ankara'nın neden başkent seçilmiş olabileceği sorulur. Öğrencilerin düşünceleri alındıktan sonra Ankara'nın başkent olma sebepleri anlatılır. Daha sonra cumhuriyetin neden ilan edildiği sorusu yöneltilir. Cevaplar alındıktan sonra cumhuriyetin ilanını sebepleri ve sonuçları açıklanır. Öğrencilerin soruları varsa onlar cevaplanır. Bir ders saati sonunda derse ara verilir.

Gelişme

Sunum işlemi tamamlandıktan sonra konuyla ilgili hazırlanmış olan çalışma yaprağı gruptaki öğrenci sayısının yarısı kadar dağıtılır ve beraber çalışmaları sağlanır. Öğrenciler öncelikle çalışma kâğıtlarında ikili olarak çalışırlar. İkililer çalışma kâğıdı üzerinde çözüm için tartışır ve anlaşılırsa sonuçlarını yazarlar. Ardından tüm grup verdikleri cevapları tartışır, yanlışlar varsa düzeltir ve anlaşarak grubun ortak kararını çalışma kâğıdına yazarlar. Tüm gruplar bu işlemleri tamamladıktan sonra öğretmen rastgele belirlediği bir grubun sözcüsünden grubun ortak cevabını açıklamasını ister. Öğretmen verilen cevaba müdahale etmeden diğer grupların sözcülerinden de cevapları alır.

Sonuç

Konu öğretmen tarafından özet şekilde bir daha anlatılır. Ankara'nın neden başkent olduğu Cumhuriyetin ilanını önemine değinilir ve ders sonlandırılır. Konunun anlaşılıp anlaşılmadığı sorular sorularak belirlenir ve anlaşılman bir yer varsa bu konular bir daha gözden geçirilerek, gerekli dönütler verilir.

Değerlendirme

Grup çalışmaları bittikten sonra çalışma yaprağı cevap kâğıdı dağıtılarak öğrencilerin cevaplarının kontrol edilmesi sağlanır. Eğer hataları varsa birbirlerine anlatarak ve ders kitabından kontrol edilerek düzeltilir. İki haftada bir grup ilerleme puanı ve bireysel ilerleme puanlarının hesaplanması için değerlendirme sınavları yapılır. Öğrenciler bu sınavı bireysel olarak cevaplarlar. Sınav sonucunda her öğrenci için bireysel gelişim puanı hesaplanır. Her takımdaki üyelerin bireysel gelişim puanlarının ortalamaları alınarak takım puanları hesaplanır. Takım puanına göre başarılı olan takımlara ödül olarak başarı belgesi verilir.

Günlük Ders Planı III

Sınıf: 8/C

Ders: Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük

Ünite: Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar

Konu: Çok Partili Demokratik Yaşam, Çağdaş Uygarlığa Doğru Adımlar

Süre: 40'+40'

Kazanımlar:

Atatürk'ün çok partili siyasi hayata verdiği önemi kavrar.

Şapka ve Kıyafet İnkılâbını, tekke ve zaviyelerin kapatılmasını, miladi takvim ve uluslararası saat uygulamasının kabulünü millî kimlik kazanma ve çağdaşlaşma çerçevesinde değerlendirir.

Ölçü ve tartıların değişmesini çağdaşlaşma çerçevesinde değerlendirir.

Yöntem ve Teknikler: İşbirlikli Öğrenme Yöntemi (Öğrenci Takımları Başarı Bölümleri), Düz Anlatım Yöntemi, Soru-Cevap Tekniği.

Kullanılan Araç ve Gereçler: Ders Kitabı, Çalışma Kâğıtları, Değerlendirme Sınavları..

Giriş

Derse girince öğrencilere soruları olup olmadığı sorulu ve o haftaki konuyla ilgili olarak derse hazırlık amacıyla sorular sorulur. Çok partili hayatın faydaları hakkında bilgi vermeleri istenir. Öğrenci görüşleri alınır ve çok partili hayata geçiş süreciyle ilgili bilgiler verilir. Cumhuriyetin ilk yıllarında ölçü ve tartılarda diğer devletlerle ne gibi farklılıkların olabileceği sorulur ve bu konudaki gelişmeler öğrencilere anlatılır. Konu bittikten sonra ara verilir.

Gelişme

Sunum işlemi tamamlandıktan sonra konuyla ilgili hazırlanmış olan çalışma yaprağı gruptaki öğrenci sayısının yarısı kadar dağıtılır ve beraber çalışmaları sağlanır. Öğrenciler öncelikle çalışma kâğıtlarında ikili olarak çalışırlar. İkililer çalışma kâğıdı üzerinde çözüm için tartışır ve anlaşılırsa sonuçlarını yazarlar. Ardından tüm grup verdikleri cevapları tartışır, yanlışlar varsa düzeltir ve anlaşarak grubun ortak kararını çalışma kâğıtlarına yazarlar. Tüm gruplar bu işlemleri tamamladıktan sonra cevaplarını açıklamaları istenir.

Sonuç

Öğretmen eğer gruplarda eksik yerler tespit etmişse bu konulara ağırlı vererek konu özet şekilde bir daha anlatılır. Çok partili hayatın önemine ve yapılan inkılâplara değinilerek ders sonlandırılır. Rastgele sorular sorularak eksik yerler tespit edilmeye çalışılır ve dönütler verilir.

Değerlendirme

Grup çalışmaları bittikten sonra çalışma yaprağı cevap kâğıdı dağıtılarak öğrencilerin cevaplarının kontrol edilmesi sağlanır. Eğer hataları varsa kendi aralarında çalışarak düzeltmeleri istenir. Çalışırken birbirlerine anlatabilirler ve ders kitabından yararlanabilirler. Son olarak öğretmenle beraber cevaplar kontrol edilir.

Günlük Ders Planı IV

Sınıf: 8/C

Ders: Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük

Ünite: Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar

Konu: Hukuk ve Aile,Rejim Karşıtı Bir isyan,Kabotaj Bayramı

Süre: 40'+40'

Kazanımlar:

Hukuk alanındaki gelişmeleri, Medeni Kanun'un Türk aile yapısında ve kadının toplumdaki yerinde meydana getirdiği değişiklikleri analiz eder.

Şeyh Sait İsyanı'nı çağdaş, demokratik ve laik Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı tepkiler ve uluslararası ilişkiler açısından değerlendirir.

Kabotaj Kanunu'nu millî egemenlik hakları ve Türk denizciliğinde meydana getirdiği gelişmeler bakımından değerlendirir.

Yöntem ve Teknikler: İşbirlikli Öğrenme Yöntemi (Öğrenci Takımları Başarı Bölümleri), Düz Anlatım Yöntemi, Soru-Cevap Tekniği.

Kullanılan Araç ve Gereçler: Ders Kitabı, Çalışma Kâğıtları, Değerlendirme Sınavları.

Giriş

Derse girdikten sonra öğrencilerle biraz sohbet edilir ve öğrencilerin dikkatini konuya çekmek amacıyla konuyla ilgili sorular sorularak derse başlanır. Kadının o dönemde toplumdaki yeri hakkındaki düşüncelerini söylemeleri istenir. Hukuk alanında yapılan yenilikler anlatılır. Devletin yeni yönetim şekline halkın tepkisinin nasıl olduğu sorulu ve Şeyh Sait Ayaklanması hakkında bilgi verilir. Anlatım bittikten sonra soruları olup olmadığı sorulur, gerekli dönütler veriler ve öğrenciler araya çıkartılır.

Gelişme

Sunum işlemi tamamlandıktan sonra konuyla ilgili hazırlanmış olan çalışma yaprağı gruptaki öğrenci sayısının yarısı kadar dağıtılır ve beraber çalışmaları sağlanır. Öğrenciler öncelikle çalışma kâğıtlarında ikili olarak çalışırlar. İkililer çalışma kâğıdı üzerinde çözüm için tartışır ve anlaşılırsa sonuçlarını yazarlar. Ardından tüm grup verdikleri cevapları tartışır, yanlışlar varsa düzeltir ve anlaşarak grubun ortak kararını çalışma kâğıtlarına yazarlar. Tüm gruplar bu işlemleri tamamladıktan sonra öğretmen rastgele belirlediği bir grubun sözcüsünden grubun ortak cevabını açıklamasını ister. Öğretmen verilen cevaba müdahale etmeden diğer grupların sözcülerinden de cevapları alır. Eğer doğru cevap gelmiyorsa tekrar çalışmaları söylenir ve doğru cevapları bulmaları istenir. Öğrenciler çalışmalarını sürdürürken, öğretmen sıraların arasında dolaşarak rehberlik eder.

Sonuç

Dersin sonunda konu öğretmen tarafından özet şekilde bir daha anlatılır. Hukuk alanında yapılan inkılâplara değinilir ve Şeyh Sait İsyanı ana hatlarıyla bir daha anlatılır ve ders sonlandırılır. Eğer sorulan sorular sonucunda anlaşılmayan bir yer olduğu konular bir daha gözden geçirilerek, gerekli dönütler verilir.

Değerlendirme

Grup çalışmaları bittikten sonra çalışma yaprağı cevap kâğıdı dağıtılarak öğrencilerin cevaplarının kontrol edilmesi sağlanır. Eğer hataları varsa birbirlerine sorarak ve ders kitabından kontrol ederek düzeltilir. Grup ilerleme puanı ve bireysel ilerleme puanlarının hesaplanması için değerlendirme sınavları yapılır. Öğrenciler bu sınavı bireysel olarak cevaplarlar. Sınav sonucunda her öğrenci için bireysel gelişim puanı hesaplanır. Her takımdaki üyelerin bireysel gelişim puanlarının ortalamaları alınarak takım puanları hesaplanır. Takım puanına göre başarılı olan gruplara başarı belgesi verilir.

Günlük Ders Planı V

Sınıf: 8/C

Ders: Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük

Ünite: Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar

Konu: Mustafa Kemal'e Suikast Girişimi, Bir Devrin Analizi: Nutuk, Harf İnkılâbından Millet Mekteplerine, Millî Kültürümüz Aydınlanıyor

Süre: 40'+40'

Kazanımlar:

Mustafa Kemal'e suikast girişimini cumhuriyete yönelik tehditler çerçevesinde yorumlar.

Büyük Nutuk'un söyleniş amaçlarını, içeriğini ve tarihsel niteliğini kavrar.

Harf İnkılâbını ve Millet Mekteplerini, eğitimin yaygınlaştırması ve çağdaş Türk toplumunun oluşturulması açılarından değerlendirir.

Atatürk'ün millî kültür ve millî kimlik oluşturmak ve geliştirmek için dil ve tarih alanında yaptığı çalışmaları değerlendirir

Yöntem ve Teknikler: İşbirlikli Öğrenme Yöntemi (Öğrenci Takımları Başarı Bölümleri), Düz Anlatım Yöntemi, Soru-Cevap Tekniği.

Kullanılan Araç ve Gereçler: Ders Kitabı, Çalışma Kâğıtları, Değerlendirme Sınavları.

Giriş

Derse girdikten sonra öğrencilerin dikkatini konuya çekmek amacıyla konuyla ilgili sorular sorularak derse başlanır. Öğrencilere Atatürk olmasaydı o dönemde neler olabileceği sorulur. Öğrencilerin düşünceleri alındıktan sonra anlatıma Atatürk'e suikast girişimiyle ilgili bilgiler vererek devam edilir. Daha sonra dilimizi ve kültürümüzü geliştirmek için neler yapılabileceği sorulur, dönütler alındıktan sonra konuyla ilgili

çalışmalar anlatılır ve bunların önemine değinilir. Sunum esnasında öğrencilerin sormak istedikleri şeyleri sormalarına izin verilerek onların fikirleri de alınır. Sunum bittikten sonra öğrenciler ders arasına çıkarılır.

Gelişme

Sunum işlemi tamamlandıktan sonra konuyla ilgili hazırlanmış olan çalışma yaprağı gruptaki öğrenci sayısının yarısı kadar dağıtılır ve beraber çalışmaları sağlanır. Öğrenciler öncelikle çalışma kâğıtlarında ikili olarak çalışırlar. İkililer çalışma kâğıdı üzerinde çözüm için tartışır ve anlaşılırsa sonuçlarını yazarlar. Ardından tüm grup verdikleri cevapları tartışır, yanlışlar varsa düzeltir ve anlaşarak grubun ortak kararını çalışma kâğıtlarına yazarlar. Bu süreç için bir ders saati zaman verilir. Tüm gruplar bu işlemleri tamamladıktan sonra öğretmen rastgele belirlediği bir grubun sözcüsünden grubun ortak cevabını açıklamasını ister. Öğretmen verilen cevaba müdahale etmeden diğer grupların sözcülerinden de cevapları alır. Eğer doğru cevap gelmiyorsa tekrar çalışmaları söylenir ve doğru cevapları bulmaları istenir. Öğrenciler çalışmalarını sürdürürken, öğretmen sıraların arasında dolaşarak rehberlik eder.

Sonuç

Derste işlenen konular öğrenci dönütleri sonucunda değerlendirilerek eksik olarak belirlenen yerler öğretmen tarafından özet şekilde bir daha anlatılır. Bu kısımda derste işlenen; Atatürk'e Suikast Girişimi, dil ve tarih alanında yapılan çalışmalar tekrar edilir ve ders sonlandırılır. Öğrencilerden rastgele birkaç tanesi seçilerek sorular sorulur. Eğer anlaşılmayan bir yer varsa bu konular bir daha gözden geçirilerek, gerekli dönütler verilir.

Değerlendirme

Grup çalışmaları bittikten sonra çalışma yaprağı cevap kâğıdı dağıtılarak öğrencilerin cevaplarının kontrol edilmesi sağlanır. Eğer hataları varsa kendi aralarında bir daha çalışmaları istenir. Çalışırken birbirlerine anlatabilirler ve ders kitabından yararlanabilirler. Son olarak öğretmenle beraber cevaplar kontrol edilir.

Günlük Ders Planı VI

Sınıf: 8/C

Ders: Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük

Ünite: Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar

Konu: Kubilay Olayı, Bir Cumhuriyet Kenti, Çağdaş Üniversite Yolunda, Devlet ve Toplum Elele

Süre: 40'+40'

Kazanımlar:

Menemen (Kubilay) Olayı'nı Türk milletinin cumhuriyet yönetimindeki kararlılığı ve çok partili siyasi hayata etkisi açısından değerlendirir.

Şehir incelemesi yoluyla Cumhuriyet Döneminde mimarlık ve şehir planlaması alanında yapılan çalışmalara örnekler verir.

1933 Üniversite Reformu'ndan hareketle Atatürk'ün bilimsel gelişme ve kalkınmaya verdiği önemi kavrar.

Atatürk Döneminde sağlık alanında yapılan işleri devletin temel görevleri bağlamında inceler.

Yöntem ve Teknikler: İşbirlikli Öğrenme Yöntemi (Öğrenci Takımları Başarı Bölümleri), Düz Anlatım Yöntemi, Soru-Cevap Tekniği.

Kullanılan Araç ve Gereçler: Ders Kitabı, Çalışma Kâğıtları, Değerlendirme Sınavları.

Giriş

Sınıfa girdikten sonra öğrencilerin dikkatini çekmek amacıyla konuyla ilgili sorular sorularak derse başlanır. Teğmen Kubilay'ın nedene şehit olduğu konusunda neler bildikleri sorulur. Öğrencilerin düşünceleri alındıktan sonra Kubilay olayıyla ilgili

bilgiler verilir. Daha sonra şehirleri hakkında neler düşündükleri sorulur ve başkent Ankara'nın gelişmesi için yapılan çalışmalar anlatılır. Bir ders saati sonunda derse ara verilir.

Gelişme

Sunum işlemi tamamlandıktan sonra konuyla ilgili hazırlanmış olan çalışma yaprağı gruptaki öğrenci sayısının yarısı kadar dağıtılır ve beraber çalışmaları sağlanır. Öğrenciler öncelikle çalışma kâğıtlarında ikili olarak çalışırlar. İkililer çalışma kâğıdı üzerinde çözüm için tartışır ve anlaşılırsa sonuçlarını yazarlar. Ardından tüm grup verdikleri cevapları tartışır, yanlışlar varsa düzeltir ve anlaşarak grubun ortak kararını çalışma kâğıtlarına yazarlar. Tüm gruplar bu işlemleri tamamladıktan sonra öğretmen rastgele belirlediği bir grubun sözcüsünden grubun ortak cevabını açıklamasını ister. Tüm gruplar için bu işlem yapılır. Eğer doğru cevap gelmiyorsa tekrar çalışmaları söylenir. Öğrenciler çalışmalarını sürdürürken, öğretmen sıraların arasında dolaşarak rehberlik eder.

Sonuç

Yukarıdaki işlemler tamamlandıktan sonra konu öğretmen tarafından özet şekilde bir daha anlatılır. Kubilay Olayının önemi ve o dönemde yapılan şehircilik hakkında bilgiler verilir ve ders sonlandırılır. Eğer sorulan sorular sonucunda anlaşılmayan bir yer olduğu konular bir daha gözden geçirilerek, gerekli dönütler verilir.

Değerlendirme

Grup çalışmaları bittikten sonra çalışma yaprağı cevap kâğıdı dağıtılarak öğrencilerin cevaplarının kontrol edilmesi sağlanır. Eğer hataları varsa birbirlerine sorarak ve ders kitabından kontrol ederek düzeltilir. Grup ilerleme puanı ve bireysel ilerleme puanlarının hesaplanması için değerlendirme sınavları yapılır. Öğrenciler bu sınavı bireysel olarak cevaplarlar. Sınav sonucunda her öğrenci için bireysel gelişim puanı hesaplanır. Her takımdaki üyelerin bireysel gelişim puanlarının ortalamaları

alınarak takım puanları hesaplanır. Takım puanına göre başarılı olan gruplara başarı belgesi verilir.

Günlük Ders Planı VII

Sınıf: 8/C

Ders: Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük

Ünite: Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar

Konu: Modern Tarımın Doğuşu, Az Zamanda Çok ve Büyük İşler Yaptık, Sanat ve Spor

Süre: 40'+40'

Kazanımlar:

Atatürk Orman Çiftliği örneğinden yola çıkarak Atatürk'ün modern tarımın gelişimine ve çevre bilincine verdiği önemi fark eder.

Onuncu Yıl Nutku'ndan hareketle yapılan inkılâplar, Atatürk'ün geleceğe yönelik hedeflerini ve Türk milletinin özelliklerini değerlendirir.

Örnek olaylardan yararlanarak Atatürk'ün sanata ve spora verdiği önemi fark eder.

Yöntem ve Teknikler: İşbirlikli Öğrenme Yöntemi (Öğrenci Takımları Başarı Bölümleri), Düz Anlatım Yöntemi, Soru-Cevap Tekniği.

Kullanılan Araç ve Gereçler: Ders Kitabı, Çalışma Kâğıtları, Değerlendirme Sınavları.

Giriş

Derse girince öğrencilere soruları olup olmadığı sorulu ve işlenecek konuyla ilgili olarak derse hazırlık amacıyla sorular yöneltilir. Tarımın gelişmesi için neler yapılmış olabileceğini söylemeleri istenir. Öğrenci görüşleri alınır ve bu alanda yapılan yenilikler anlatılır. Atatürk'ün sanat ve sporla ilgili sözlerinden bildiklerini söylemeleri istenir ve bu konulardaki gelişmeler öğrencilere anlatılır. Konu bittikten sonra ara verilir.

Gelişme

Sunum işlemi tamamlandıktan sonra konuyla ilgili hazırlanmış olan çalışma yaprağı gruptaki öğrenci sayısının yarısı kadar dağıtılır ve beraber çalışmaları sağlanır. Öğrenciler öncelikle çalışma kâğıtlarında ikili olarak çalışırlar. İkililer çalışma kâğıdı üzerinde çözüm için tartışır ve anlaşılırsa sonuçlarını yazarlar. Ardından tüm grup verdikleri cevapları tartışır, yanlışlar varsa düzeltir ve anlaşarak grubun ortak kararını çalışma kâğıtlarına yazarlar. Tüm gruplar bu işlemleri tamamladıktan sonra öğretmen rastgele belirlediği bir grubun sözcüsünden grubun ortak cevabını açıklamasını ister. Öğretmen verilen cevaba müdahale etmeden diğer grupların sözcülerinden de cevapları alır. Doğru cevap gelmiyorsa aralarında tekrar çalışmaları ve birbirlerine yardımcı olmaları istenir. Öğrenciler çalışmalarını sürdürürken, öğretmen sıraların arasında dolaşarak rehberlik eder.

Sonuç

Öğretmen eğer öğrenci dönütlerinden sonra gruplarda eksik yerler tespit etmişse bu konulara ağırlı vererek konu özet şekilde bir daha anlatılır. Modern tarımın gelişimine, sanat ve spora verilen öneme değinilerek ders sonlandırılır. Rastgele sorular sorularak eksik yerler tespit edilmeye çalışılır ve dönütler verilir.

Değerlendirme

Grup çalışmaları bittikten sonra çalışma yaprağı cevap kâğıdı dağıtılarak öğrencilerin cevaplarının kontrol edilmesi sağlanır. Eğer hataları varsa kendi aralarında çalışarak düzeltmeleri istenir. Çalışırken birbirlerine anlatabilirler ve ders kitabından yararlanabilirler. Son olarak öğretmenle beraber cevaplar kontrol edilir.

Günlük Ders Planı VIII

Sınıf: 8/C

Ders: Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük

Ünite: Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar

Konu: Çağdaş Türk Kadını, Soyadı Kanunu

Süre: 40'+40'

Kazanımlar:

Atatürk'ün kadınlara sağladığı sosyal ve siyasal hakları dönemin çeşitli ülkelerindeki kadın haklarıyla karşılaştırarak değerlendirir

Soyadı Kanunu'nun kabulünün gerekçelerini ve Mustafa Kemal'e "Atatürk" soyadı verilmesini millî kimlik kazanma ve çağdaşlaşma çerçevesinde açıklar.

Yöntem ve Teknikler: İşbirlikli Öğrenme Yöntemi (Öğrenci Takımları Başarı Bölümleri), Düz Anlatım Yöntemi, Soru-Cevap Tekniği.

Kullanılan Araç ve Gereçler: Ders Kitabı, Çalışma Kâğıtları, Değerlendirme Sınavları.

Giriş

Derse girişte öğrencilerle biraz sohbet edilir ve dersin işlenişiyle ilgili düşünceleri sorulur. Öğrencilerin dikkatini konuya çekmek amacıyla konuyla ilgili sorular sorularak derse başlanır. Kadınlara verilen hakların neler olabileceği sorulur ve bu konuyla ilgili bilgiler verilir. Ayrıca Soyadı Kanunu'na neden gerek duyulduğu sorulur ve bu kanunun neden ilan edildiği açıklanır. Açıklamalar bittikten sonra derse ara verilir.

Gelişme

Sunum işlemi tamamlandıktan sonra konuyla ilgili hazırlanmış olan çalışma yaprakları gruptaki öğrenci sayısının yarısı kadar dağıtılır ve beraber çalışmaları sağlanır. Öğrenciler öncelikle çalışma kâğıtlarında ikili olarak çalışırlar. İkililer çalışma kâğıdı üzerinde çözüm için tartışır ve anlaşılırsa sonuçlarını yazarlar. Ardından tüm grup verdikleri cevapları tartışır, yanlışlar varsa düzeltir ve anlaşarak grubun ortak kararını çalışma kâğıtlarına yazarlar. Tüm gruplar bu işlemleri tamamladıktan sonra öğretmen rastgele belirlediği bir grubun sözcüsünden grubun ortak cevabını açıklamasını ister. Diğer grupların sözcülerinden de cevapları alır. Eğer eksiklikler tespit edilmişse tekrar çalışmalar birbirlerine yardımcı olmaları istenir. Öğrenciler çalışmalarını sürdürürken, öğretmen sıraların arasında dolaşarak rehberlik eder.

Sonuç

Grup çalışmaları bittikten sonra konu öğretmen tarafından özet şekilde bir daha anlatılır. Kadınlara verilen haklar ve Soyadı Kanunu hakkında bilgiler verilerek ders sonlandırılır. Eğer anlaşılmayan bir yer varsa bu konular bir daha gözden geçirilerek, gerekli dönütler verilir.

Değerlendirme

Grup çalışmaları bittikten beşinci sonra çalışma yaprağı cevap kâğıdı dağıtılarak öğrencilerin cevaplarının kontrol edilmesi sağlanır. Eğer hataları varsa birbirlerine sorarak ve ders kitabından kontrol ederek düzeltilir. Bu işlemler bittikten sonra grup ilerleme puanı ve bireysel ilerleme puanlarının hesaplanması için değerlendirme sınavları yapılır. Öğrenciler bu sınavı bireysel olarak cevaplarlar. Sınav sonucunda her öğrenci için bireysel gelişim puanı hesaplanır. Her takımdaki üyelerin bireysel gelişim puanlarının ortalamaları alınarak takım puanları hesaplanır. Takım puanına göre başarılı olan gruplara başarı belgesi verilir.

EK-6.

Araştırma İzni

T.C.
AFYONKARAHİSAR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.0.03.20.03-605.99/
Konu : Araştırma İzinleri

23.11.12 34857

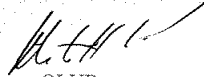
VALİLİK MAKAMINA

İlgi: 16/11/2012 tarihli ve B.30.2.ABÜ.0.43.72.00-300-956 sayılı Mehmet Tamer KAYA'nın araştırma izin talebi yazısı.

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Mehmet Tamer KAYA'nın 2012-2013 öğretim yılında "Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Erişmeye, Kalıcılığa ve Derse Karşı Tutuma Etkisi" konulu tez çalışması kapsamında ekli listede yer alan Afyonkarahisar İli merkez ve merkeze bağlı ortaokulu öğrencilerine yönelik anket çalışmaları yapmaları, anket çalışmaları tamamlandıktan sonra sonuçlarının birer örneğinin İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne teslim edilmesi şartıyla, Müdürlüğümüz Ar-Ge birimi teklifi doğrultusunda, müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamunuzca da uygun görüldüğü takdirde tensiplerinize arz ederim.

Metin YALÇIN
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
23/11/2012

A. Muhiddin VAROL,
Vali a.
Vali yardımcısı

EKLER:

- 1- Tez Önerisi (13 sayfa)
- 2- T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Tutum Ölçeği (2 sayfa)
- 3- Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar Başarı Testi (5 sayfa)
- 4- Uygulama Yapılacak Okullar (1 sayfa)

			İl Millî Eğitim Müdürlüğü	Ar-Ge Şubesi
			Tel : 0 272 213 76 03/160	E-posta : afyonmem@meb.gov.tr
			Ar-Ge : 0 272 214 24 28	arge03@meb.gov.tr
			Fax : 0 272 213 76 05	Web : http://afyon.meb.gov.tr
Yazılarımıza verilecek cevaplarda yazımızın liginin mutlaka belirtilmesi				

T.C.
AFYONKARAHİSAR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.0.03.20.03-605.99/
Konu : Araştırma İzinleri

27.11.12 35078

ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ'NE

İlgi: 16/11/2012 tarihli ve B.30.2.ABÜ.0.43.72.00-300-956 sayılı Mehmet Tamer KAYA'nın araştırma izin talebi yazısı.

Müdürlüğümüze bağlı kurum ve kuruluşlarda yapılması planlanan araştırmalar için, Müdürlüğümüz Ar-Ge birimi "Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü" tarafından 07/03/2012 tarihli ve B.08.0.YET.00.20.00.0/3616 sayılı bakanlık onayı ile yayınlanan Genelge doğrultusunda ilgili izin talebini incelemiş olup "Valilik Oluru", "Onaylanmış Veri Toplama Aracı" ve "Uygulanacak Okullar Listesi" ekte gönderilmiştir.

Gereğini arz ve rica ederim.

Metin YALÇIN
İl Millî Eğitim Müdürü

EKLER:

- 1- Valilik Oluru
- 2- T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Tutum Ölçeği (2 sayfa)
- 3- Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar Başarı Testi (5 sayfa)
- 4- Uygulama Yapılacak Okullar (1 sayfa)

	İl Millî Eğitim Müdürlüğü	Ar-Ge Şubesi
	Tel : 0 272 213 76 03/160	E-posta : afyonmem@meb.gov.tr
	Ar-Ge : 0 272 214 24 26	arge03@meb.gov.tr
	Fax : 0 272 213 76 05	Web : http://afyon.meb.gov.tr
Yazılarımıza verilecek cevaplarda yazımızın ilgisinin mutlaka belirtilmesi		